

**KNJIGA SAŽETAKA
LIBRO DE RESÚMENES
LIBRO DE RESUMOS**

iMIN

2022.

II. Međunarodni znanstveno-stručni skup
Migracijski procesi između Hrvatske i Južne Amerike
Prema transnacionalnom i transdisciplinarnom polju proučavanja

II Encuentro Internacional Científico-Profesional
Procesos migratorios entre Croacia y América del Sur
Hacia un campo de estudios transnacional y transdisciplinar

II Encontro Internacional Científico Profissional
Processos migratórios entre a Croácia e a América do Sul
Por um campo de estudos transnacionais e transdisciplinares

KNJIGA SAŽETAKA
LIBRO DE RESÚMENES
LIBRO DE RESUMOS

II. Međunarodni znanstveno-stručni skup
Migracijski procesi između Hrvatske i Južne Amerike
Prema transnacionalnom i transdisciplinarnom polju proučavanja

II Encuentro Internacional Científico-Profesional
Procesos migratorios entre Croacia y América del Sur
Hacia un campo de estudios transnacional y transdisciplinar

II Encontro Internacional Científico Profissional
Processos migratórios entre a Croácia e a América do Sul
Por um campo de estudos transnacionais e transdisciplinares

od 15. do 17. veljače 2022.
15 al 17 de febrero de 2022
15 a 17 de fevereiro de 2022

Zagreb, 2022.

KNJIGA SAŽETAKA
LIBRO DE RESÚMENES
LIBRO DE RESUMOS

Nakladnik / Editorial

Institut za migracije i narodnosti
Trg Stjepana Radića 3
10000 Zagreb

Za nakladnika / Responsable

Marina Perić Kaselj

Urednice / Editoras

María Florencia Luchetti
Marina Perić Kaselj

Prijevod / Traducción

Boris Nikšić
Milan Puh
Ana Jokić

Prijelom i grafičko oblikovanje / Diseño gráfico

Ivana Castellano

Lektura i korektura / Corrección de estilo

Ana Jokić

ISBN

978-953-6028-57-3

Knjiga je objavljena uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

Libro publicado con el apoyo del Ministerio de Ciencia y Educación de la República de Croacia.

Zagreb, 2022.

Pokroviteljstvo - Auspicio

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
/ Oficina Central Estatal para los Croatas en el Exterior /
Escritório Central do Estado para Croatas fora da República da
Croácia

Organizatori - Organizadores

Institut za migracije i narodnosti / Instituto de Migraciones
y Estudios Étnicos / Instituto de Migrações e Estudos Étnicos
(IMIN) – Hrvatska

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija /
Universidad de Zagreb, Facultad de Estudios Croatas /
Universidade de Zagreb, Faculdade de Estudos croatas (FHS-
UNIZG) – Hrvatska

**Nacionalno sveučilište u Patagoniji "San Juan Bosco",
Fakultet humanističkih i društvenih znanosti, Institut
za društvene i političke studije Patagonije** / Universidad
Nacional de la Patagonia "San Juan Bosco", Facultad de
Humanidades y Ciencias Sociales, Instituto de Estudios
Sociales y Políticos de la Patagonia (IESyPPat-FHCS-UNPSJB)
– Argentina

Sveučilište u São Paulu, Fakultet obrazovnih znanosti
/ Universidad de São Paulo, Facultad de Educación /
Universidade de São Paulo, Faculdade de Educação da (FE-
USP) – Brasil

Sveučilište u Dubrovniku / Universidad de Dubrovnik /
Universidade de Dubrovniku (UNIDU) – Hrvatska

**Međunarodna mreža istraživača migracijskih procesa
između Hrvatske i Južne Amerike** / Red Internacional de
Investigadores de Procesos Migratorios entre Croacia y América
del Sur / Rede Internacional de Pesquisadores de Procesos
Migratórios entre Croácia e América do Sul

Institucionalna potpora - Avals institucionales - Apoio institucional

CEIL/CIMI-GyS CONICET-SHU
中国上海大学-阿根廷国家科学技术研究委员

**Međunarodni zajednički centar za istraživanje CEIL /
CONICET-SHU- Globalizacija i društvo** / Centro Internacional
Mixto de Investigaciones CEIL / CONICET-SHU Globalización y
sociedad – China / Argentina

**Fakultet humanističkih znanosti i umjetnosti Nacionalnog
sveučilišta u Rosariju (UNR)** / Facultad de Humanidades y
Artes de la Universidad Nacional de Rosario (UNR) - Argentina

**Fakultet humanističkih i društvenih znanosti Nacionalnog
sveučilišta u Patagoniji „San Juan Bosco“** / Facultad de
Humanidades y Ciencias Sociales de la Universidad Nacional
de la Patagonia San Juan Bosco (FHCS-UNPSJB) – Argentina

**Institut za antropološke znanosti Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Buenos Airesu** / Instituto de Ciencias Antro-
pológicas de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad
de Buenos Aires (ICA-FFyL-UBA) – Argentina

ESCUELA
ANTROPOLOGIA

Antropološka škola Fakulteta humanističkih znanosti i umjetnosti Nacionalnog sveučilišta u Rosariju / Escuela de Antropología de la Facultad de Humanidades y Artes de la Universidad Nacional de Rosario (FHA-UNR) – Argentina

DEPARTAMENTO DE CIENCIAS SOCIALES Y HUMANIDADES

Odsjek za društvene i humanističke znanosti Sveučilišta u Aysenu / Departamento de Ciencias Sociales y Humanidades de la Universidad de Aysén (UAYSEN) – Chile

UBA Sociales
FACULTAD DE CIENCIAS SOCIALES

Katedra za društvenu povijest Argentine Odsjeka za sociologiju Fakulteta društvenih znanosti Sveučilišta u Buenos Airesu / Cátedra de Historia Social Argentina de la Carrera de Sociología de la Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires (FSOC-UBA) – Argentina

Organizacijski odbor - Comité organizativo - Comitê de organização

Juan Carlos Radovich (CONICET / UBA) – Argentina
Brígida Norma Baeza (CONICET / UNPSJB) – Argentina
Marina Perić Kaselj (IMIN) – Hrvatska
Stjepan Šterc (UNIZG) – Hrvatska
Pastor Cea (UAYSEN) – Chile
Patricia Carrasco (UAYSEN) – Chile
Katica Jurčević (IMIN) – Hrvatska
María Florencia Luchetti (IMIN) – Hrvatska
Milan Puh (USP) – Brasil
Cristina Solián, prof. (UNR) – Argentina
Natasha Kathleen Ružić (IMIN) – Hrvatska
Karen Bauk (UNC) – Argentina
Josip Bruno Bilić, (UBA) – Argentina / Hrvatska
Oliver Zambrano Alemán, (UCV) – Venezuela
Paula Gadže (UBA) – Argentina / Hrvatska
Josip Papak (UNIZG) – Hrvatska
Cristian Šprljan (UNC) – Argentina

Znanstveni odbor - Comité científico

Mirjana Polić Bobić (UNIZG) – Hrvatska
Juan Carlos Radovich (CONICET / UBA) – Argentina
Sergio Laušić Glasinović (CEDA) – Chile
Fortunato Mallimaci (CONICET / UBA) – Argentina
Stipan Tadić (UNIZG) – Hrvatska
Cristian Garay Vera (USACH) – Chile
Ivana Franić (UNIZG) – Hrvatska
Nadia Andrea de Cristóforis (CONICET / UBA) – Argentina
Marija Benić Penava (UNIDU) – Hrvatska
Brígida Norma Baeza (CONICET / UNPSJB) – Argentina
Gabriel Alejandro Carrizo (CONICET / UNPSJB / UNPA) – Argentina
Marina Perić Kaselj (IMIN) – Hrvatska
Katica Jurčević (IMIN) – Hrvatska
Nikolina Zidek (IE University – Madrid / IDES) – España / Argentina
Zuleika Crosa (CONICET / UBA) – Argentina
Pastor Cea (UAYSEN) – Chile

Patricia Carrasco (UAYSEN) – Chile
Aleksandar Vukić (IMIN) – Hrvatska
Paola Cúneo (CONICET / UBA) – Argentina
Marcelo Carlos Huernos (UNTREF) – Argentina
María Florencia Luchetti (IMIN) – Hrvatska
Milan Puh (USP) – Brasil
Natasha Kathleen Ružić (IMIN) – Hrvatska
Gleb Pilipenko (RAS / PAH) – Rusija

Sadržaj - Índice

POZIVNO PISMO	16
CONVOCATORIA	18
CARTA CONVITE.....	20
Knjiga sažetaka - Libro de resúmenes - Libro de resúmenes.....	22
Alexai Aché; Carol Herrera	
Očitovanje hrvatskoga identiteta nakon završetka rata u bivšoj Jugoslaviji i u kontekstu Hrvatske kao članice Europske unije	
La manifestación de la identidad croata post-conflicto bélico de la ex-Yugoslavia y como Estado miembro de la Unión Europea	23
Eduardo Antonich	
Utjecaj političkih zbivanja u "starom kraju" na život hrvatskih udruga u Urugvaju (1928.-1991.)	
La influencia de los hechos políticos en "stari kraj" en la vida de las asociaciones croatas de Uruguay (1928-1991).....	24
Pablo D. Arraigada	
Rat, djetinjstvo i izgubljeni raj. Ratni sukob u pripovijedanju hrvatskih spisateljica	
Guerra, infancia y paraíso perdido. El conflicto bélico en la narrativa de escritoras croatas	25
Brígida Baeza	
Doprinosi kvalitativnih metodologija u pristupu proučavanju migracija	
Aportes desde metodologías cualitativas en el abordaje de los estudios migratorios.....	26
José Ignacio Bahamondes Zlatar	
Slova krvi i vatre. Čileanski tisak i izvještavanje o sukobima u Ratu za neovisnost (1991.-1995.)	
Letras de sangre y fuego. La prensa chilena y la cobertura al conflicto de la Guerra de Independencia (1991-1995).....	27
Marija Benić Penava; Anja Vlašić	
Uloga istaknutih iseljenika i povratnika u razvoju uslužnih djelatnosti na dubrovačkom području	
El rol de emigrantes y retornados destacados en el desarrollo de actividades de servicios en el área de Dubrovnik.....	28
Josip Bruno Bilić; Paola Cúneo	
„Ja razumijem, me cuesta hablar“. Prebacivanje kodova između španjolskoga i hrvatskoga jezika kod nasljednih govornika u Argentini	
“Ja razumijem, me cuesta hablar”: El cambio de código croata-español entre hablantes de herencia en Argentina	29
Ljuba Vesna Boric Bargetto	
Povijesni arhiv hrvatskoga useljavanja u Čile	
Archivo Histórico de la Inmigración croata en Chile.....	31

Mónica Calasich

Geopolitički izazovi migracijskih procesa

Desafíos geopolíticos de los procesos migratorios 33

Roger Cavalheiro Silva

Iseljenice u grafičkoj umjetnosti komercijalne naravi u São Paulu: životne putanje Milana Wollnera i Alexandrea Wollnera na grafičkom tržištu São Paula 1930-ih i 1950-ih.

Imigrantes nas artes gráficas comerciais de São Paulo: a trajetória de Milan Wollner e Alexandre Wollner no mercado gráfico paulistano nas décadas de 1930 e 1950. 34

Franklím Colletti; Cristian Garay Vera

Utjecaj hrvatskoga iseljništva u Čileu. Od vune i salitre do društva 21. stoljeća

Influencia de la migración croata en Chile. De la lana y el salitre a la sociedad del siglo XXI 35

Zuleika Crosa

Buenos Aires slavi Hrvatsku. Multikulturalne politike Autonomnoga grada Buenos Airesa i očitovanja hrvatskoga identiteta

Buenos Aires Celebra Croacia. Políticas multiculturales de la Ciudad Autónoma de Buenos Aires y manifestaciones de la identidad croata. 36

Mislav Stjepan Čagalj

Perspektive nastupa južnoameričkih nogometaša hrvatskoga podrijetla za hrvatsku nogometnu reprezentaciju

Perspectivas de representación de los futbolistas sudamericanos de origen croata para la selección croata de fútbol. 37

Priscila de Azevedo Souza Mesquita

Doprinos brazilske spisateljice Zore Seljan u suočavanju s vjerskim rasizmom

Contribuições da escritora brasileira Zora Seljan para o enfrentamento ao racismo religioso .. 38

Ante Delić

Neke crtice o uređivačkoj politici *Hrvatske revije* u kontekstu emigrantskih previranja

Algunos comentarios sobre la política editorial de la revista *Hrvatska revija* en el contexto de las divergencias de la emigración. 39

Aliger Dos Santos Pereira

Gdje su živjeli hrvatski radnici proleter i između 1920. i 1940. u Brazilu?

¿Onde viviam os proletários croatas entre 1920 e 1940 no Brasil? 40

Hugo Emanuel Estigarribia Villasanti; Blas Knoop Dávalos (Miloslavice)

Hrvati u Paragvaju

Croatas en el Paraguay 41

Guillermo Fernández

Jedan pristup proučavanju hrvatskoga iseljništva u gradu Comodoro Rivadavia: oruđe usmene povijesti i analiza mreža radi provođenja analize pojedinih slučajeva

Un acercamiento al estudio de la migración croata en Comodoro Rivadavia: las herramientas de

la historia oral y el análisis de redes para el estudio de casos.....	42
Marcos Flores Rupper	
Geopolitički i konzularni problemi hrvatske dijasfore u Venezueli	
Problemas geopolíticos y consulares de la diáspora croata de Venezuela.....	43
Ivana Franić	
Hrvatski jezik u Južnoj Americi – jučer, danas, sutra	
El idioma croata en América del Sur: ayer, hoy, mañana.....	44
Cristian Garay Vera; Franklím Colletti	
Čileansko priznanje Hrvatske u vrijeme predsjednika Patricia Aylwina, 1991.-1992.	
Reconocimiento chileno de Croacia bajo la presidencia de Patricio Aylwin, 1991-1992.....	46
Katia Gavranich Camargo	
Upravljanje znanjem hrvatske zajednice u Brazilu	
Gestão do conhecimento da comunidade croata no Brasil	47
Mark Gjokaj	
Migracije kao implikacija i društveni proces i/ili oblik političke aktivnosti i europeizacije Hrvatske	
La migración como implicación y proceso social y / o forma de actividad política y europeización de Croacia	48
Carolina Montserrat Insúa; Juan José Ahlin	
Procesi doseljavanja Hrvata u Comodoro Rivadavia na temelju materijala iz lokalnoga arhiva	
Los procesos migratorios croatas en Comodoro Rivadavia a partir de la consulta de los archivos locales	49
Matija Jerković	
Kultura pamćenja kao metodološki izazov interpretaciji kulturne baštine obitelji Mihanovich	
La cultura de la memoria como desafío metodológico para la interpretación del patrimonio cultural de la familia Mihanovich	50
Ante Kožul	
Hrvatsko iseljništvo u Južnoj Americi u građi Vjesnikove novinske dokumentacije	
La emigración croata en América del Sur a través de la documentación del periódico Vjesnik .	52
Wollfy Krašić	
Politička opredjeljivanja Hrvata u Urugvaju nakon Drugoga svjetskoga rata	
Orientaciones políticas de los croatas en Uruguay después de la Segunda Guerra Mundial. . .	53
Viktorija Kudra Beroš	
„Domovina“ kao „nalog pamćenja“ hrvatske političke emigracije nakon Drugoga svjetskoga rata	
La “Patria” como “mandato de memoria” de la emigración política croata después de la Segunda Guerra Mundial	54

Ana María Kuljevan

Mrežna platforma Povijesnoga digitalnoga arhiva hrvatskoga iseljenništva u Peru - Naša Veza

Plataforma web del Archivo histórico digital de la migración croata al Perú - Naša Veza..... 56

Sergio Lausic Glasinovic

Hrvatski iseljenici iz Dalmacije u Čileu. Biografske značajke koje karakteriziraju proces

Inmigrantes croatas dálmatas en Chile. Rasgos biográficos que caracterizan un proceso 57

María Florencia Luchetti

Dugi put povratka? Analiza iskustava Južnoamerikanaca u zemlji predaka

Un largo viaje de ¿regreso? Análisis de experiencias de sudamericanos en la tierra de sus ancestros 58

Dario Magdić; Dubravka Severinski; Croatiana Gregurić

Programi i projekti Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske namijenjeni hrvatskomu iseljeništvu i njihovim potomcima u Južnoj Americi

Programas y proyectos de la Oficina Central Estatal para los croatas en el Exterior destinados a la emigración croata y sus descendientes en América del Sur 59

Krunoslav Malenica; Vlaho Kovačević

Pitanje sociokulturnoga identiteta i socijalne distance prema Drugomu

La cuestión de la identidad sociocultural y la distancia social hacia el Otro 61

Sergio Marinkovic Contreras

Hrvatska dijaspora u Čileu, njezin utjecaj i zagovaranje priznanja Hrvatske u vrijeme Domovinskoga rata 1991.

Diáspora croata en Chile, sus influencias y presiones para el reconocimiento del Estado croata tras la guerra patria de 1991..... 62

Maša Musulin; Ana Gabrijela Blažević; Anita Skelin Horvat

Hrvati u Argentini: od jezika do identiteta

Los croatas en Argentina: del idioma a la identidad..... 63

Gustavo Oliveira Teles de Menezes; Milan Puh

Prilog izučavanju djelovanja organizacije Hrvatski domobran u Brazilu

Uma contribuição para o estudo das atividades da „Guarda Patriótica Croata“ no Brasil..... 64

Jorge Ortiz Sotelo

Izvori za proučavanje hrvatskoga iseljenništva u Peru

Fuentes para el estudio de la migración croata al Perú..... 65

Marina Perić Kaselj

Identiteti hrvatskih iseljenika u Čileu i Argentini: povijesna i suvremena perspektiva

Identidades de los emigrantes croatas en Chile y Argentina: perspectiva histórica y contemporánea 66

Milan Puh

Nastava hrvatskoga jezika u Brazilu: sadašnjost i budućnost

Ensino da língua croata no Brasil: presente e futuro 67

Danimiro Pulfer

Dijaspore u vremenima političke krize. Utjecaj raspada Jugoslavije na udruge hrvatske dijaspora u Buenos Airesu

Las diásporas en tiempos de crisis política. Impacto de la desintegración de Yugoslavia en las asociaciones de la diáspora croata bonaerense 68

Juan Carlos Radovich

Argentinski nogometaši hrvatskoga podrijetla. Preliminarna studija

Futbolistas argentinos de origen croata. Estudio preliminar 69

Nada Raduški

Pitanje nacionalnoga identiteta u savremenim multikulturalnim državama

La cuestión de la identidad nacional en los estados multiculturales modernos 70

Marijeta Rajković Iveta

Iskustva migrantica u konstruiranju transnacionalnoga društvenoga prostora - primjer Hrvatske i Venezuele

Experiencias de mujeres migrantes en la construcción del espacio social transnacional: el ejemplo de Croacia y Venezuela 72

Ozana Ramljak; Katica Jurčević

Doživljaj egzila – Antonio Esteban Skarmeta

La vivencia del exilio: Antonio Esteban Skarmeta 73

Marcelo Rocha e Silva Zorovich; Milan Puh

Interkulturalnost u migracijama kao pokretač međunarodnih odnosa

Interculturalidade na migração como propulsor de relações internacionais 74

Francisco Serdoch

Od pustinje do oaze, utjecaj Hrvata u preobrazbi regije Cuyo u Argentini

Del desierto al oasis, influencia de los croatas en la transformación de Cuyo..... 75

Silvana Severich Barragan; Mario Cuba Villarroel

Aktualnost hrvatske nazočnosti u Boliviji u javnoj sferi: gospodarsko i političko sudjelovanje

Actualidad de la presencia croata en Bolivia en el campo público: participación económica y política 76

Cristina Solián

Životne priče. Hrvatske seoske žene na Hvaru i na jugu pokrajine Santa Fe

Relatos de vida. Campesinas croatas en la Isla de Hvar y en el sur santafesino..... 77

Cristian Sprljan; Jelena Nadinic; Iva Vidic

Rezultati prvoga digitalnoga popisa stanovništva Hrvata i njihovih potomaka u Republici Argentini

Resultados del Primer Censo Digital de los croatas y sus descendientes de la República Argentina..... 78

Una Stipetić-Kalinić

Hrvatska iseljenička književnost u Čileu - kratak pregled

Literatura emigrante croata en Chile, una breve revisión 79

Gordan Stojovic; Ivanovic Ivan

Savezna država Sonora, migracije i utjecaj iseljništva porijeklom s područja južnoga Jadrana na ekonomski razvoj

El Estado Unido de Sonora, las migraciones y la influencia de los emigrantes del sur del Adriático en el desarrollo económico..... 80

Branko Šuštar

Dva hrvatska udžbenika za iseljeničke škole u Čileu iz 1916. godine

Dos libros de texto croatas para las escuelas de emigrantes en Chile en el año 191681

Stipe Tadić; Vine Mihaljević

Misionarsko djelovanje franjevac provincije sv. Jeronima i njihova uloga u očuvanju hrvatskoga identiteta među hrvatskim iseljenicima u Argentini

La obra misionera de los franciscanos de la Provincia de San Jerónimo y su papel en la preservación de la identidad croata entre los emigrantes croatas en Argentina..... 83

Tuga Tarle

Patricia Štambuk. Pogodak u srce tame

Patricia Štambuk. Un golpe al corazón de la oscuridad..... 84

Marta Tomić

“Živ sam jer sam napisao”: književno stvaralaštvo čileansko-hrvatskih pisaca kao bijeg od iskorijenjenosti i samoće

“Porque escribí estoy vivo”: la escritura literaria de los chileno-croatas como una escapatoria ante el desarraigo y la soledad 85

Paula Tresols

Dom u kvartu Boedo

El Dom de Boedo..... 86

Oliver Zambrano Alemán

Ing. dr. Zdravko Sančević. Život i djelo Venezuelanskoga Hrvata

Ing. dr. Zdravko Sančević. Vida y obra de un venezolano-croata..... 87

Oliver Zambrano Alemán

Francisco de Miranda i migracija republikanskih ideja od Dubrovnika do Venezuele

Francisco de Miranda y la migración de ideas republicanas de Dubrovnik a Venezuela..... 88

Josip Zekić

Ivan Vučetić – hrvatsko-argentinski CSI

Juan Vucetich: CSI argentino-croata 89

Tihomir Zovko

Kulturna problematika u korespondenciji fra Dominika Mandića s Hrvatima u Južnoj Americi

La problemática cultural en la correspondencia de fray Dominik Mandić con los croatas en América del Sur 90

Nikolina Židek

Izazovi pristupa i rada s arhivskom građom pri istraživanju hrvatskoga iseljništva u Argentini

Desafíos en el acceso y trabajo con material de archivo en la investigación de la emigración croata en Argentina 91

Jakov Žižić

Potomci hrvatskih iseljenika i demokršćanstvo u Čileu

Los descendientes de emigrantes croatas y la democracia cristiana en Chile 92

Pozivno pismo

Convocatoria

Carta convite

POZIVNO PISMO

Institut za migracije i narodnosti (IMIN), Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (FHS-UNIZG), Institut za društvene i političke studije Patagonije Nacionalnog sveučilišta u Patagoniji „San Juan Bosco“ (IESyPPat-UNPSJB), Fakultet obrazovnih znanosti Sveučilišta u São Paulu (FE-USP), Sveučilište u Dubrovniku (UNIDU) te Međunarodna mreža istraživača migracijskih procesa između Hrvatske i Južne Amerike pozivaju sve znanstvenike, stručnjake i zainteresirane da pošalju sažetke radova za sudjelovanje na *II. Međunarodnom znanstveno-stručnom skupu „Prema transnacionalnom i transdisciplinarnom polju proučavanja“* koji će se održati online dana 15., 16. i 17. prosinca 2021. godine.

Obrazloženje

Intenziviranje migracijskih procesa krajem 19. i početkom 20. stoljeća karakterizira najvažniju fazu kretanja stanovništva koja se dogodila između europskoga i američkoga kontinenta. Uz tu masovnu fazu, migracijska iskustva koja potječu s područja sadašnje Republike Hrvatske uključuju prethodne i naknadne faze, jasno razlikovne prema svojim uzrocima, posljedicama, dinamici, socio-demografskomu sastavu, područjima podrijetla i odredišta, između ostalih relevantnih faktora. Kao globalni fenomen, migracijski pokreti između Hrvatske i Južne Amerike značili su veliku transformaciju društava koja su bila zahvaćena tim pojavama, čiji su različiti učinci još uvijek na snazi. Iako je nepoznat točan broj Hrvata koji su stigli na južnoameričke obale, prema posljednjim istraživanjima, procjenjuje se da trenutno najmanje 750.000 osoba hrvatskoga podrijetla živi u južnom dijelu američkoga kontinenta. Postojeća komplementarnost u transoceanskoj migracijskoj dinamici ima svoju korelaciju u komplementarnosti znanstveno-akademske produkcije. Međutim, unatoč važnosti tih procesa za društva podrijetla i odredišta, još uvijek su oskudna sustavna i specifična istraživanja koja se bave višestrukim dimenzijama složenih migracijskih procesa. Većina je radova napravljena iz povijesne i faktografske perspektive, utvrđujući uzroke, posljedice, karakteristike i periodizacije te ističući aktivnosti migranata u novim naseljima, njihovu povezanost sa zemljom i načine života, integraciju i očuvanje identiteta. Osim toga, prevladala je i nacionalna perspektiva koja se usredotočila na jedan ili drugi pol migracijskoga pokreta, o čem svjedoči razlika između proučavanja iseljavanja ili useljeničkih pojava, koja dominira hrvatskom, odnosno američkom produkcijom. Posljednjih godina, područje migracijskih studija počelo se umnožavati i diversificirati, uključujući minorne migrantske skupine i migracijska odredišta, analizu (i/e)migracijskih politika, procese uključivanja-isključivanja (i/e)migrantske populacije, politike sjećanja i upotrebe prošlosti, procese povratka, kao i druge nove teme, pitanja, analitičke perspektive i teorijsko-metodološke problematizacije.

S obzirom na potrebu doprinosa oživljavanju znanstvenoga znanja, te identificiravši kao ozbiljne prepreke tomu jezik (hrvatski ili španjolski) na kojem su istraživanja uglavnom napisana, 2018. godine organizirani su i koordinirani paneli na španjolskom jeziku u okviru *Trećega hrvatskoga iseljeničkoga kongresa „Odlazak, ostanak, povratak“*, održana u Osijeku u organizaciji Centra za

istraživanje hrvatskog iseljništva, te *Međunarodnoga znanstvena stručnoga skupa. Migracije i identitet: Kultura ekonomija, država*, održanoga u Zagrebu u organizaciji Instituta za migracije i narodnosti. Na prvom skupu sudjelovalo je petnaest istraživača iz Hrvatske, Argentine, Čilea i Venezuele, a drugom su se pridružili i znanstvenici i stručnjaci iz Slovenije, Čilea, Perua i Bolivije.

Ta su iskustva bila prethodnica *Međunarodnoga znanstveno-stručnoga skupa Migracijski procesi između Hrvatske i Južne Amerike "Povijest, kultura i društvo"* koji je održan u Zagrebu prije dvije godine s ciljem stvaranja stalnoga institucionalnoga komunikacijskoga prostora u kojem bi se moglo razmjenjivati iskustva, prezentirati rezultate istraživanja, raspravljati o teorijskim i metodološkim izazovima, promicati inovativne analitičke pristupe i surađivati u stvaranju međunarodne mreže koja se bavi različitim aspektima migracijskih procesa između Hrvatske i južnoameričkih zemalja.

Prihvatanje i značaj toga prvoga skupa, rezultat zajedničkoga rada istraživača i akademskih institucija s obje strane Atlantika, istaknuli su važnost institucionalnoga prostora i potrebu da ga se nastavi širiti i učiniti vidljivijim. Na skupu je sudjelovalo sedamdesetak istraživača i stručnjaka iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Argentine, Bolivije, Brazila, Čilea, Perua, Rusije i Venezuele, koji su raspravljali o problemima koji su se odnosili na baštinu, identitet, kolektivno sjećanje, kulturne politike, povratničke migracije, različite aktivnosti hrvatske zajednice u Južnoj Americi, poučavanje i proučavanje jezika, ulogu žena u migracijskim procesima, povijesne aspekte, metodološke izazove, arhivska pitanja i sl. Takvo analitičko bogatstvo i tematska raznolikost sadržani su u nadolazećoj knjizi namjera koje je nadoknaditi nedostatak interdisciplinarnih pristupa, doprinoseći povećanju dijaloga između istraživača iz različitih zemalja kako bi se ojačalo transnacionalno i transdisciplinarno polje proučavanja.

Namjera je, također, proširiti i produbiti postojeće istraživačke smjerove, dajući prednost razvoju inter i transdisciplinarnih perspektiva, koje pružaju nova znanja za bolje razumijevanje društava podrijetla i odredišta te veza između njih. Poseban interes dobiva razvoj transnacionalnih i međusektorskih pristupa koji oporavljaju i povezuju različite teorijske i metodološke tradicije te interpretativne paradigme. Među mnogim mogućim pristupima izdvajamo regionalnu, usmenu i mikropovijest, kao i sociološka, antropološka, ekonomska, komunikacijska, politička, psihološka, književna, lingvistička, semiotička, audiovizualna proučavanja. Prihvaćeni sažetci objavit će se u knjizi tijekom održavanja skupa. Nakon toga bit će zaprimljeni cjeloviti radovi, a oni koji na zadovoljavajući način ispunjavaju recenzentske uvjete bit će objavljeni.

CONVOCATORIA

El Instituto de Migraciones y Estudios Étnicos (Institut za migracije i narodnosti -IMIN), la Facultad de Estudios Croatas de la Universidad de Zagreb (Fakultet hrvatskih studija -FHS-UNIZG), el Instituto de Estudios Sociales y Políticos de la Patagonia de la Universidad Nacional de la Patagonia “San Juan Bosco” (IESyPPat-UNPSJB), la Facultad de Educación de la Universidad de São Paulo (FE-USP), la Universidad de Dubrovnik y La Red Internacional de Investigadores de Procesos Migratorios entre Croacia y América del Sur invitan a enviar resúmenes de trabajos para participar del *II Encuentro Internacional Científico-Profesional Procesos migratorios entre Croacia y América del Sur “Hacia un campo de estudios transnacional y transdisciplinar”* que tendrá lugar de modo virtual los días 15, 16 y 17 de diciembre de 2021.

Fundamentación

La intensificación de los procesos migratorios entre finales del siglo XIX y principios del XX caracteriza la etapa más importante de los movimientos poblacionales acontecidos entre los continentes europeo y americano. Junto con esta fase masiva, las experiencias migratorias originadas en el territorio de la actual República de Croacia incluyen fases previas y posteriores, claramente diferenciables según sus causas, consecuencias, dinámicas, composición sociodemográfica, zonas de origen y destino, entre otras variables relevantes. Como fenómeno global, los movimientos migratorios entre Croacia y América del Sur significaron una gran transformación de las sociedades involucradas, cuyos efectos diversos aún mantienen vigencia. Aunque es difícil saber la cantidad exacta de croatas arribados a costas sudamericanas, según recientes investigaciones, se calcula que al menos 750.000 personas de ascendencia croata viven en la zona austral del continente. La complementariedad existente en la dinámica migratoria transoceánica tiene su correlato en la complementariedad de la producción científico-académica. Sin embargo, a pesar de la importancia de estos procesos para las sociedades de origen y destino, todavía son escasas las investigaciones sistemáticas y específicas que aborden las múltiples dimensiones de los complejos procesos migratorios. La mayor parte de los trabajos ha sido elaborada desde una perspectiva histórica y factográfica, estableciendo causas, efectos, características y periodizaciones, y destacando las actividades de los migrantes en los nuevos asentamientos, sus vínculos con el terruño y las formas de vida, integración y preservación identitaria. También ha prevalecido la perspectiva nacional, que ha puesto el foco en uno u otro de los polos del movimiento migratorio, lo cual se evidencia en la distinción entre el estudio de los fenómenos de emigración o inmigración, que domina las producciones croatas y americanas, respectivamente. En los últimos años, ha comenzado a multiplicarse y diversificarse el campo de los estudios migratorios, incorporando colectivos migrantes y destinos migratorios minoritarios, análisis de políticas (in/e)migratorias, procesos de inclusión-exclusión de las poblaciones (in/e) migrantes, políticas de memoria y usos del pasado, procesos de retorno, así como otros temas novedosos, preguntas, perspectivas analíticas y problematizaciones teórico-metodológicas.

Ante la necesidad de contribuir a la revitalización del conocimiento científico, e identificando como un serio obstáculo el idioma (croata o español) en que están mayoritariamente escritas las investigaciones, en el año 2018 se organizaron y coordinaron mesas de trabajo en idioma español en el marco del *Tercer Congreso de la Migración Croata “Partida, Permanencia, Retorno”*, que realizó en Osijek el Centro de Investigación de la Emigración Croata, y del *Encuentro Internacional Científico-Profesional. Migración e Identidad: Cultura, Economía, Estado*, que llevó adelante en Zagreb el Instituto de Migraciones y Estudios Étnicos. En la primera ocasión participaron quince investigadores de Croacia, Argentina, Chile y Venezuela y en la segunda se sumaron, además, científicos y profesionales de Eslovenia, Chile, Perú y Bolivia.

Estas experiencias fueron el antecedente del *Encuentro “Internacional Científico-Profesional Procesos migratorios entre Croacia y América del Sur “Historia, cultura y sociedad”* que realizamos en Zagreb hace dos años con el objetivo de generar un espacio institucional de comunicación permanente en el cual intercambiar experiencias, presentar resultados de investigación, discutir desafíos teóricos y metodológicos, promover enfoques analíticos innovadores y colaborar en la creación de una red internacional que aborde diferentes aspectos de los procesos migratorios entre Croacia y los países sudamericanos.

La recepción y repercusión de ese primer encuentro, fruto de la labor conjunta de investigadores e instituciones académicas a ambos lados del Atlántico, pusieron de manifiesto la importancia de este espacio institucional y la necesidad de continuar ampliándolo y visibilizándolo. Esa primera edición reunió a cerca de setenta investigadores y profesionales de Croacia, Bosnia y Herzegovina, Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Perú, Rusia y Venezuela, que debatieron sobre problemas relacionados con el patrimonio, la identidad, la memoria colectiva, las políticas culturales, las políticas de integración, las migraciones de retorno, las diversas actividades de la colectividad croata en América del Sur, la enseñanza y aprendizaje del idioma, el rol de las mujeres en los procesos migratorios, aspectos históricos, desafíos metodológicos, cuestiones de archivo, entre otros. Esa riqueza analítica y variedad temática están contenidas en el libro de próxima aparición, que pretende compensar la carencia de abordajes interdisciplinarios, contribuyendo a acrecentar el diálogo entre los investigadores de diferentes países con miras al fortalecimiento de un campo de estudios transnacional y transdisciplinar.

En ese mismo sentido, la presente convocatoria tiene por finalidad ampliar y complejizar las líneas de investigación existentes, favoreciendo el desarrollo de perspectivas inter y transdisciplinarias, que aporten nuevos conocimientos para una mejor comprensión de las sociedades de origen y destino y de los vínculos entre ellas. Especial interés reviste el desarrollo de abordajes transnacionales e intersectoriales, que recuperen y pongan en relación diversas tradiciones teóricas y metodológicas y paradigmas interpretativos. Las historias regionales, la historia oral y la microhistoria son bienvenidas, así como los estudios sociológicos, antropológicos, económicos, comunicacionales, politológicos, psicológicos, literarios, lingüísticos, semióticos, audiovisuales, entre muchos otros enfoques posibles. Los resúmenes aprobados serán reunidos en un libro que acompañará la realización del encuentro. Luego del mismo, se recibirán los trabajos completos y se publicarán aquellos que cumplan satisfactoriamente el proceso de evaluación.

CARTA CONVITE

O Instituto de Migrações e Estudos Étnicos (Institut za migracije i narodnosti -IMIN), a Faculdade de Estudos Croatas da Universidad de Zagreb (Fakultet hrvatskih studija -FHS-UNIZG), o Instituto de Estudos Sociais e Políticos da Universidad de Zagreb (Fakultet hrvatskih studija -FHS-UNIZG), o Instituto de Estudos Sociais e Políticos da Universidade de Nacional da Patagônia “San Juan Bosco” (IESyPPat-UNPSJB), a Faculdade de Educação da Universidade de São Paulo (FE-USP), a Universidade de Dubrovniku e a Rede Internacional de Investigadores de Processos Migratórios na Croácia e na América do Sul convidam a todos os interessados para que enviem resumos de suas comunicações para participar do II Encontro Internacional Científico Profissional Processos migratórios entre a Croácia e a América do Sul “Por um campo de estudos transnacionais e transdisciplinares” que acontecerá de forma virtual nos dias 15, 16 e 17 de dezembro de 2021.

Justificativa

A intensificação dos processos migratórios entre o final do século XIX e o início do século XX caracteriza a etapa mais importante dos movimentos populacionais ocorridos entre os continentes europeu e americano. No contexto dessa fase de migração massiva, as experiências originadas no território da atual República da Croácia incluem fases anteriores e posteriores, claramente distinguíveis de acordo com as suas causas, consequências, dinâmicas, composição sociodemográfica, áreas de origem e destino, entre outros fatores relevantes. Como fenômeno global, os movimentos migratórios entre a Croácia e a América do Sul representaram uma grande transformação das sociedades envolvidas, cujos diversos efeitos ainda são válidos. Embora seja difícil saber o número exato de croatas que chegam às costas da América do Sul, de acordo com pesquisas recentes, estima-se que pelo menos 750 mil pessoas de ascendência croata vivam na região meridional do continente. A complementaridade existente na dinâmica migratória transoceânica tem seu correlato na complementaridade da produção científico-acadêmica. No entanto, apesar da importância desses processos para as sociedades de origem e destino, ainda existem poucas pesquisas sistemáticas e específicas que abordem as múltiplas dimensões dos complexos processos migratórios.

A maior parte dos trabalhos tem sido elaborada a partir de uma perspectiva histórica e factográfica, estabelecendo causas, efeitos, características e periodizações, e destacando as atividades dos migrantes nos novos assentamentos, seus vínculos com a terra e os modos de vida, integração e preservação identitária. Também prevaleceu a perspectiva nacional, que se concentrou em um ou outro dos pólos do movimento migratório, o que se evidencia na distinção entre o estudo dos fenômenos de emigração ou imigração, que domina as produções croata e americana, respectivamente. Nos últimos anos, o campo dos estudos de migração começou a se multiplicar e diversificar, incorporando grupos migrantes e destinos migratórios minoritários, análise de políticas (in/e)migratórias, processos de inclusão-exclusão de populações (in/e) migrantes, políticas de memória e usos do passado, processos de retorno, bem como outros

novos tópicos, questões, perspectivas analíticas e problematizações teórico-metodológicas.

Dada a necessidade de contribuir para a revitalização do conhecimento científico, e identificando como obstáculo sério o fato de ter as pesquisas majoritariamente escrita na língua (croata ou espanhol, em 2018 foram organizadas e coordenadas mesas de trabalho em espanhol no âmbito do III Congresso da Migração croata “Partida, Permanência e Retorno”, realizado em Osijek pelo Centro de Pesquisa da Emigração Croata, e o Encontro Internacional Científico Profissional. Migração e Identidade: Cultura, Economia, Estado, realizado em Zagreb pelo Instituto de Migrações e Estudos Étnicos. Na primeira ocasião, participaram quinze pesquisadores da Croácia, Argentina, Chile e Venezuela e, na segunda, cientistas e profissionais da Eslovênia, Chile, Peru e Bolívia.

Estas experiências foram antecederam o Encontro Internacional Científico Profissional. Processos migratórios entre Croácia e América do Sul “História, cultura e sociedade” que realizamos em Zagreb há dois anos com o objetivo de criar um espaço institucional de comunicação permanente para a troca de experiências, apresentar resultados de pesquisas, discutir desafios teóricos e metodológicos, promover abordagens analíticas inovadoras e colaborar na criação de uma rede internacional que aborde diferentes aspectos dos processos de migração entre a Croácia e os países sul-americanos.

A recepção e o impacto deste primeiro encontro, fruto do trabalho conjunto de pesquisadores e instituições acadêmicas dos dois lados do Atlântico, evidenciaram a importância deste espaço institucional e a necessidade de continuar expandindo-o e tornando-o visível. Essa primeira edição reuniu cerca de setenta pesquisadores y profesionales de Croácia, Bósnia e Herzegovina, Argentina, Bolívia, Brasil, Chile, Peru, Rússia e Venezuela, que discutiram questões relacionadas ao patrimônio, identidade, memória coletiva, políticas culturais, políticas de integração, migrações de retorno, as diversas atividades da comunidade croata na América do Sul, ensino e aprendizagem de línguas, o papel da mulher nos processos de migração, aspectos históricos, desafios metodológicos, questões de arquivo, entre outros. Essa riqueza analítica e variedade temática estão contidas no próximo livro, que visa compensar a falta de abordagens interdisciplinares, ajudando a aumentar o diálogo entre pesquisadores de diferentes países, propondo fortalecer um campo de estudos transnacional e transdisciplinar.

No mesmo sentido, esta convocatória visa expandir e tornar mais complexas as linhas de investigação existentes, favorecendo o desenvolvimento de perspectivas inter e transdisciplinares, que proporcionem novos conhecimentos para uma melhor compreensão das sociedades de origem e destino e dos vínculos entre elas. De particular interesse é o desenvolvimento de abordagens transnacionais e intersetoriais que recuperem e vinculem várias tradições teóricas e metodológicas e paradigmas interpretativos. As histórias regionais, história oral e micro-história são bem-vindas, assim como estudos sociológicos, antropológicos, econômicos, comunicacionais, políticos, psicológicos, literários, linguísticos, semióticos, audiovisuais, entre muitas outras abordagens possíveis. Os resumos aprovados serão reunidos em um livro que acompanhará o encontro. Em seguida, serão recebidos os trabalhos completos e publicados aqueles que atenderem satisfatoriamente ao processo de avaliação.

Sažetci izlaganja
Resúmenes de ponencias
Resumos de apresentações

Očitovanje hrvatskoga identiteta nakon završetka rata u bivšoj Jugoslaviji i u kontekstu Hrvatske kao članice Europske unije

La manifestación de la identidad croata post-conflicto bélico de la ex-Yugoslavia y como Estado miembro de la Unión Europea

Alexai Aché, Universidad Metropolitana, alexai.ache@correo.unimet.edu.ve

Carol Herrera, Universidad Central de Venezuela, carolmonserrat66@gmail.com

Nakon ratnog sukoba sa Srbijom Hrvatska je prošla kroz razdoblje procesa potrage za prikladnim načinom za konsolidaciju nacionalne države. Istodobno se odvijala letargična i progresivna promjena javne politike u Hrvatskoj zbog potrebe da zemlja konačno bude primljena u EU, 2013. Društvo je pokušavalo zacijeliti rane i oporaviti se. Ulazak, od 2024., u schengenski granični sustav može pogodovati turizmu, trgovini i kulturnim odnosima. Očitovanje identiteta obuhvaća skup vrijednosti, kulture i standardiziranoga jezika nacije. Hrvati su se većinom odredili kao pripadnici zapadne Europe, s rimskim nasljeđem. Riječ je o katoličkoj zemlji, gdje se 86,3 % stanovništva deklarira katolicima, a 4,4 % pravoslavnima (Srbi). Hrvatska kultura, koja je latinska, može razvijati odnose s Južnom Amerikom, za što postoje već presedani, budući da je Južna Amerika primila hrvatske useljenike koji su ondje pustili korijene. Inicijativa MERCOSUR konsolidirala se kao trgovački blok u 90-ima, koje su bile odlučujuće godine i za Hrvatsku. Prijedlog za potpisivanje sporazuma EU-MERCOSUR mogao bi pogodovati trgovačkim odnosima s Hrvatskom preko obaju integracijskih okvira. Trgovina dobrima i uslugama, posebno u industrijskom sektoru, u proizvodnji sirovina, kao i u poljoprivrednom sektoru MERCOSUR-a, potakla bi kulturnu razmjenu Hrvatska-MERCOSUR. Cilj referata je da se analizira očitovanje hrvatskoga identiteta unutar Europske unije i mogući trgovački odnos s MERCOSUR-om, što bi k tomu još i pogodovalo kulturnim odnosima s hrvatskim iseljeništvom u Južnoj Americi, osobito u zemljama MERCOSUR-a.

Posterior al conflicto bélico con Serbia, Croacia ha transitado procesos en la búsqueda adecuada para consolidar un Estado nacional. Ha existido un aletargado y, a la vez, progresivo cambio de las políticas públicas en Croacia, por la necesidad del país de ser finalmente admitido en la Unión Europea, en 2013. La sociedad trata de resistir a las heridas y adoptar resiliencia. La incorporación en el espacio Schengen, a partir de 2024, puede favorecer el turismo, el comercio y las relaciones culturales. La manifestación de identidad configura un conjunto de valores, cultura y la codificación del idioma de una nación. Los croatas se han demarcado mayormente como pertenecientes a Europa occidental, con herencia romana. Se trata de un país católico, donde el 86,3 % de la población refiere ser católica y el 4,4 % ortodoxa (serbios). La cultura croata, latina, puede fomentar las relaciones con Suramérica, existen antecedentes, ya que en América del Sur fueron recibidos inmigrantes croatas que asentaron allí sus raíces. La iniciativa del MERCOSUR, se consolidó como bloque comercial en los años noventa, también años determinantes para Croacia. La propuesta de suscribir un Acuerdo UE-MERCOSUR podría favorecer la relación comercial con Croacia a través de ambos esquemas de integración. El comercio de bienes y servicios, especialmente en el sector industrial en desarrollo y la producción de materias primarias, así como en el sector agrícola del MERCOSUR, alentaría el intercambio cultural Croacia-MERCOSUR. El objetivo de la ponencia es analizar la manifestación de identidad croata en el marco de la Unión Europea, y la posible relación comercial con MERCOSUR que, además, favorecería las relaciones culturales entre la migración croata existente en Suramérica, especialmente en países que integran el MERCOSUR.

Ključne riječi: Hrvatska, kultura, povijest, Europska unija, Schangen, Mercosur

Palabras clave: Croacia, cultura, historia, Unión Europea, espacio Schengen, Mercosur

Utjecaj političkih zbivanja u “starom kraju” na život hrvatskih udruga u Urugvaju (1928.-1991.)

La influencia de los hechos políticos en “stari kraj” en la vida de las asociaciones croatas de Uruguay (1928-1991)

Eduardo Antonich, Hrvatski dom u Montevideu, počasni konzul u Urugvaju / Hogar Croata de Montevideo, cónsul honorario de Uruguay, antonicheduardo@gmail.com

Dinamika političkih događaja u Hrvatskoj između 1918. i 1991. duboko je utjecala na hrvatsku zajednicu u Urugvaju i osobito na oblikovanje i razvoj udruga koje su okupljale naše iseljenike. Atentat na Stjepana Radića 1928. potaknuo je osnivanje Hrvatskoga doma u Montevideu. Takozvana “Šestojanuarska diktatura” iz 1929. i kasnije osnivanje ustaškoga pokreta otvorili su put za stvaranje borbenoga društva Hrvatski Domobran 1931.; sveslavenski duh vodio je osnivanju Jugoslavenskoga kulturnoga društva “Bratstvo” 1936., kao što je 1946. sudski proces protiv kardinala Stepinca dao jak poticaj nazočnosti Hrvatske katoličke zajednice, utemeljene deset godina ranije. Politika je razdvojila Hrvate u neprijateljske tabore. Svaka udruga pošla je nekim putem koji se od samoga osnivanja mijenjao. Tako smo doznali da se Hrvatski dom, koji je u početku podržavao Radića i Mačeka, od 1946. stavio pod zastave Titove Jugoslavije, a Jugoslavensko kulturno društvo “Bratstvo”, koje je bilo izrazito jugo-monarhistično od 1936., postalo je titoističko 1946., da bi 1948. postalo anti-titoističko i prosovjetsko, nakon Titova prekida s Kominformom. Naši Hrvati nikad se prema političkim događajima u domovini nisu odnosili kao da ih se to ne tiče i tu su strast održali desetljećima, kroz susrete i raskole, ali nikad nisu napustili svoju hrvatsku nacionalnu pripadnost. Nastanak neovisne Hrvatske 1991. doveo je do brisanja svega onoga što je dijelilo Hrvate i ujedinio je cijelu zajednicu na jednom putu, putu slobodne, neovisne i demokratske države.

La dinámica de los hechos políticos sucedidos en Croacia entre los años 1918 y 1991 ha tenido una profunda repercusión en la comunidad croata de Uruguay y especialmente en la formación y desarrollo de las asociaciones que nuclearon a nuestros inmigrantes. El atentado contra Stjepan Radić en 1928 dio nacimiento al Hrvatski dom de Montevideo. La llamada “*dictadura de enero*” de 1929 y la posterior formación del Movimiento Ustaša, abrieron el camino para la creación de la combativa sociedad Hrvatski Domobran en 1931; el espíritu paneslavista dio paso a la fundación de Jugoslavensko kulturno društvo “Bratstvo” en el año 1936, así como en 1946 el proceso judicial contra el Cardenal Stepinac dio un fuerte impulso a la presencia de la Hrvatska katolička zajednica, fundada diez años antes. La política separó y enemistó a los croatas. Cada asociación tomó un camino que fue variando desde su propia fundación. Así nos encontramos que el Hrvatski dom, al inicio pro Radić y Maček, tomó a partir de 1946 las banderas de la Yugoslavia de Tito, mientras que Jugoslavensko kulturno društvo “Bratstvo”, tras ser notoriamente yugo-monárquica desde 1936, se tornó titoísta en 1946 para ser anti-titoísta y pro-soviética tras la ruptura de Tito con el Kominform en 1948. Nuestros croatas nunca se mantuvieron ajenos a los acontecimientos políticos en su patria de origen y esa pasión la mantuvieron durante décadas con encuentros y desencuentros, pero nunca abandonando su pertenencia nacional croata. El surgimiento de la Croacia independiente en 1991 logró borrar todo aquello que separaba para unir a toda la comunidad en un solo camino, el de un Estado libre, independiente y democrático.

Ključne riječi: hrvatsko političko djelovanje u Urugvaju

Palabras clave: hechos políticos croatas en Uruguay

Rat, djetinjstvo i izgubljeni raj. Ratni sukob u pripovijedanju hrvatskih spisateljica

Guerra, infancia y paraíso perdido. El conflicto bélico en la narrativa de escritoras croatas

Pablo D. Arraigada, Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras
pabloarraigada@gmail.com

Ovaj rad predlaže određeno čitanje dviju spisateljica hrvatskoga podrijetla: Marise Madieri i Dubravke Ugrešić. Obje izgrađuju pripovijest u kojoj se može naći mjesto iz prošlosti, kojega više nema, jer je došlo je do prekida s tradicijom i zemljom podrijetla. Polazeći od ideje Jugoslavije kao utopijskoga mjesta u ovim pripovijestima, predlaže se određeno čitanje autorica na temelju njihove prošlosti, djetinjstva i onoga što ostaje kao posljedica rata. Obje se distancirano odnose prema Jugoslaviji, jer nisu dio toga mjesta. Analiza ideje heterotopije kod Foucaulta omogućit će da se bolje razvije ovo pitanje i da se razumije mješavina nostalgije i udaljenosti od mjesta podrijetla Madieri i Ugrešić. Na koncu, djela obju autorica osmišljavaju se iz izgnanstva, zbog čega je potrebna digresija o ratu (Drugom svjetskom u slučaju prve i rata u Bosni 90-ih u slučaju druge) i o tom kako se napušta ognjište, domovina. To dovodi do razmišljanja o figuri intelektualke i o tom kakvima se predstavljaju u njihovim novim prostorima (Italija i Nizozemska), s obzirom na ono što je značilo njihovo jugoslavenstvo mjesto podrijetla.

El presente trabajo se propone una lectura de dos autoras de origen croata: Marisa Madieri y Dubravka Ugrešić. Ambas construyen una narrativa donde se puede encontrar un lugar del pasado que ya no está, un quiebre con la tradición y con su tierra de origen. Partiendo de la idea de una Yugoslavia como espacio utópico en estas narrativas, se propone una lectura de las autoras en base a su pasado, su infancia y lo que queda atrás como consecuencia de la guerra. Ambas presentan una distancia con Yugoslavia, ya no son parte de ese lugar. Un análisis de la idea de heterotopía en Foucault va a permitir desarrollar mejor esta cuestión y entender la mezcla entre nostalgia y distancia con el lugar de origen de Madieri y Ugrešić. Como cierre, las obras de ambas autoras se piensan desde el exilio, por lo que es necesario un apartado sobre las guerras (la Segunda Guerra Mundial, en el caso de la primera, y las Guerras de Bosnia, en la segunda) y cómo se abandona el hogar, la patria. Esto lleva a reflexionar acerca de la figura de las intelectuales mujeres y su representación en sus nuevos espacios respectivos (Italia y Países Bajos), frente a lo que significó su lugar de origen yugoslavo.

Ključne riječi: književnost, rat, izgnanstvo, Marisa Madieri, Dubravka Ugrešić

Palabras clave: literatura, guerra, exilio, Marisa Madieri, Dubravka Ugrešić

Doprinosi kvalitativnih metodologija u pristupu proučavanju migracija

Aportes desde metodologías cualitativas en el abordaje de los estudios migratorios

Brígida Baeza, CONICET / IESyPPat-FHCS-UNPSJB, brigida_baeza@hotmail.com

Hoćemo podijeliti određene metodološke priloge u polju migracijskih studija, tako što ćemo preuzeti različite teorijsko-metodološke perspektive razmatrajući interdisciplinarna sjecišta koja se mogu uspostaviti polazeći od povijesti, sociologije i antropologije. Pokušat ćemo prevladati “zbroj” tehnika i metoda i zadržati se u takvom modusu u kojem različite teorijsko-metodološke smjernice pridonose proučavanju migracija uzimajući u obzir kako aspekte vezane za subjektivitet tako i one koji uvjetuju društvene strukture. Poslužiti ćemo se doprinosima usmene povijesti, životnih priča, etnografije u njezinim različitim verzijama: povijesnoj, kolaborativnoj, vizualnoj, i u drugim vrstama doprinosa koji omogućuju da se stvori metodološki pristup koji se može rabiti kako za prekomorske migracije tako i za iseljavanje u susjedne zemlje. Pokušat ćemo vrjednovati analizu dokumenata, intervju, radionica usmene povijesti, promatranja, promatranja uz sudjelovanje, među drugim načinima istraživačke prakse koja će nam omogućiti da se približimo različitim odgovorima u odlučnom trenutku koji nastaje kad se pokušavaju rekonstruirati migracijske putanje i procesi.

Buscamos compartir distintos aportes metodológicos al campo de los estudios migratorios, recuperando diferentes perspectivas teórico-metodológicas y considerando los cruces interdisciplinarios que se pueden establecer desde la historia, la sociología y la antropología. Intentaremos trascender la “suma” de técnicas y métodos, y detenernos en el modo en que distintas vertientes teórico-metodológicas contribuyen al estudio de las migraciones considerando tanto los aspectos ligados a las subjetividades como aquellos condicionantes propios de las estructuras sociales. En esta línea de análisis, nos interesa rescatar las contribuciones de la historia oral, de las historias de vida, del empleo de la etnografía en sus distintas versiones: histórica, colaborativa, visual, entre otros aportes que permiten construir un modo de abordaje metodológico que puede emplearse tanto para las migraciones ultramarinas como las de países limítrofes. En este sentido, se intentará poner en valor el análisis documental, de entrevistas orales, talleres de historia oral, observaciones, observaciones participantes, entre otros modos de prácticas en investigación que nos permitirán acercarnos distintas respuestas al momento crucial que se genera cuando se trata de reconstruir trayectorias y procesos migratorios.

Ključne riječi: usmena povijest, etnografije, migracije, arhivi, suradnja

Palabras clave: historia oral, etnografías, migraciones, archivos, colaboración

Slova krvi i vatre. Čileanski tisak i izvještavanje o sukobima u Ratu za neovisnost (1991.-1995.)

Letras de sangre y fuego. La prensa chilena y la cobertura al conflicto de la Guerra de Independencia (1991-1995)

José Ignacio Bahamondes Zlatar, bahamondeszlatar@gmail.com

Tisak igra temeljnu ulogu na našem društvu. Njegova je uloga da širi glas o političkim, ekonomskim i društvenim događajima naših dana. Doista, u globaliziranom svijetu poput današnjega vitalna je uloga koju preuzima tisak u širenju informacija (Tuchman 1972). Postoji ili bi trebala postojati misija tiska da širi istinu i potiče kritički duh čitatelja. Ali, možemo se zapitati: je li novinarstvo bilo kakvo je “trebalo biti” u slučaju rata za hrvatsku neovisnost, jesu li mediji širili pravu istinu o onom što se događalo na Balkanu? To se pitamo s obzirom na to da je, dok je zapad posvećivao veću pozornost Olimpijskim igrama u Barceloni (1992.) ili Svjetskom prvenstvu u nogometu u SAD-u, izvršen niz zločina protiv čovječnosti, kakvi se nisu vidjeli u Europi od Drugoga svjetskoga rata (1939.-1945.) Zatim: jesu li pisani mediji stvarno izvještavali o onom što se događalo na Balkanu? Možda nisu izvještavali o onom što se dogodilo? Ili su događaji bili samo djelomično pokriveni? Da se odgovori na prethodna pitanja, predlažemo usporedno proučavanje hrvatskoga i čileanskoga tiska. Uzorak za uspoređivanje bit će čileanski dnevnik Mercurio koji će se usporediti s hrvatskim tiskom.

La prensa tiene un rol fundamental en nuestra sociedad. Su función es difundir el acontecer político, económico y social en nuestros días. De hecho, en un mundo globalizado como es el mundo actual, es vital el rol que asume la prensa en la difusión de información (Tuchman 1972). Existe o debiera existir una vocación en la prensa escrita, que es difundir la verdad y fomentar el espíritu crítico de los lectores. Pero, cabe preguntarnos, ¿Primó dicho “deber ser” en la Guerra de Independencia croata? ¿Los medios de comunicación difundieron realmente la verdad acontecida en los Balcanes? Nos cuestionamos lo anterior en vista de que, mientras Occidente prestaba mayor atención a los juegos olímpicos de Barcelona (1991) al mundial de fútbol en Estados Unidos, se ejecutaron una serie de crímenes de lesa humanidad que no se observaban en Europa desde la Segunda Guerra Mundial (1939-1945). Entonces, ¿Los medios escritos realmente difundieron lo ocurrido en los Balcanes? ¿Acaso no difundieron realmente lo que ocurrió? ¿O fue solo una cobertura parcial? Para responder lo anterior proponemos un estudio comparativo entre la prensa croata y chilena. La muestra a comparar va a ser el diario el Mercurio (diario chileno) para ser contrastado con prensa escrita de Croacia.

Ključne riječi: Hrvatska, Čile, Rat za neovisnost, zločini protiv čovječnosti, tisak

Palabras clave: Croacia, Chile, Guerra de Independencia, delitos de lesa humanidad, prensa escrita

Uloga istaknutih iseljenika i povratnika u razvoju uslužnih djelatnosti na dubrovačkom području

El rol de emigrantes y retornados destacados en el desarrollo de actividades de servicios en el área de Dubrovnik

Marija Benić Penava, Sveučilište u Dubrovniku, Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju
marija.benicpenava@gmail.com

Anja Vlašić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, anja.vlasic@windowslive.com

U radu će se temeljem relevantne literature i dostupnih izvora, prikazati uloga istaknutih pojedinaca u razvoju pomorstva, bankarstva i turizma na dubrovačkom području tijekom prvih desetljeća 20. stoljeća.

Con base en la literatura relevante y las fuentes disponibles, se presentará el papel de individuos destacados en el desarrollo de los asuntos marítimos, bancarios y turísticos en el área de Dubrovnik durante las primeras décadas del siglo XX.

Ključne riječi: istaknuti iseljenici i povratnici, pomorstvo, turizam, bankarstvo

Palabras clave: emigrantes y retornados destacados, asuntos marítimos, turismo, banca.

„Ja razumijem, me cuesta hablar“. Prebacivanje kodova između španjolskoga i hrvatskoga jezika kod nasljednih govornika u Argentini

“Ja razumijem, me cuesta hablar”: El cambio de código croata-español entre hablantes de herencia en Argentina

Josip Bruno Bilić, Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras, josipbilic@yahoo.com

Paola Cúneo, CONICET / Universidad de Buenos Aires, Instituto de Lingüística, pcuneo@gmail.com

Prebacivanje kodova označava uporabu dvaju ili više jezika u istom komunikacijskom događaju (interakciji). Riječ je o čestoj pojavi u situaciji jezičnih i kulturnih dodira, poglavito u kontekstu nasljednoga jezika i migracija. Iako se vode rasprave o njegovu razgraničenju u odnosu na leksičko posuđivanje ili alterniranje (zamjenu) kodova u različitim komunikacijskim situacijama (Myers-Scotton 1992; Treffers-Daller 2009), prebacivanje kodova ima svoja vlastita obilježja. S formalne točke gledišta, on može nastati između rečenica (međurečenično, *esp. interoracional*), unutar same rečenice (unutarrečenično, *esp. intraoracional*) ili unutar surečenice (surečenično, *esp. intraclausal*), vodeći računa o tom da morfosintaktički i tipološki aspekti dotičnih jezika zadržavaju svoja strukturna obilježja (Poplack 1980, 2004). S druge strane, prebacivanje kodova ima posebne pragmatične i društvene funkcije u nekoj jezičnoj zajednici i zahtijeva posebnu kompetenciju govornika (Gumperz 1982). Hrvatski je jezik u Argentini nasljedni jezik mnogih naraštaja hrvatskih iseljenika, tj. manjinski jezik koji se prenosi u zajednici i u krugu obitelji. Iako hrvatski prolazi kroz proces slabljenja u odnosu na većinski i dominantan jezik (Bilić i Franić 2021), iseljenici razvijaju snažan osjećaj pripadnosti budući da poznaju prakse i značenja povezana s nasljednom kulturom (cf. Polinsky i Kagan 2007; Polinsky 2018). U tom je kontekstu prebacivanje kodova između španjolskoga i hrvatskoga proširena i relevantna praksa koja ima komunikacijske, ali i identitetske funkcije. U ovom radu cilj nam je osvrnuti se na prebacivanje kodova između španjolskoga i hrvatskoga na temelju korpusa govora hrvatskih iseljenika u pokrajini Santa Fe (Argentina). Korpus sadrži polustrukturirane intervjuje koje je prikupio jedan od autora tijekom 2016. (cf. Bilić 2021). Posebno ćemo razmotriti formalna obilježja prebacivanja kodova koja se javljaju na različitim strukturnim razinama, kao i njegove funkcije u samoj komunikaciji te u konstrukciji identiteta.

El cambio de código consiste en el uso de dos o más lenguas durante una misma interacción comunicativa, y constituye uno de los fenómenos recurrentes en situaciones de contacto lingüístico y cultural, en particular, en contextos de lenguas de herencia y migración. Si bien su delimitación es discutida con respecto al préstamo léxico o a la alternancia de códigos que se da en diferentes situaciones comunicativas (Myers-Scotton 1992; Treffers-Daller 2009), el cambio de código presenta características propias. Desde el punto de vista formal, puede ocurrir entre oraciones (interoracional) o bien dentro de los límites de una misma oración (intraoracional) o cláusula (intraclausal), teniendo en cuenta que los aspectos morfosintácticos y tipológicos de las lenguas involucradas restringen sus propiedades estructurales (Poplack 1980, 2004). Por otro lado, puede adoptar funciones pragmáticas y sociales particulares en una comunidad de habla, y requiere competencia por parte de las/os hablantes (Gumperz 1982). En Argentina, el croata constituye la lengua de herencia de varias generaciones de migrantes, es decir que es una lengua minoritaria que se aprende en el ámbito doméstico y familiar. Si bien el croata atraviesa procesos de desplazamiento con respecto a la lengua mayoritaria y hegemónica (Bilić y Franić 2021), los y las migrantes comparten un fuerte sentido de pertenencia dado que conocen las prácticas y los significados asociados a la cultura heredada (cf. Polinsky y Kagan 2007; Polinsky 2018). En este contexto, el cambio de código entre español y croata es una práctica extendida y relevante que cumple funciones tanto comunicativas como identitarias. En la presente ponencia nos proponemos analizar el cambio de código croata-español, a partir del registro de habla de migrantes croatas en Santa Fe (Argentina) en entrevistas semi-estructuradas realizadas por uno de los autores durante 2016 (cf. Bilić 2021). En particular, observaremos las características formales del cambio de código que ocurre en diferentes niveles estructurales, así como sus

funciones en la comunicación y en las construcción de identidades.

Ključne riječi: nasljedni jezik, hrvatski jezik, jezični dodir, prebacivanje kodova, jezični identitet

Palabras clave: lengua de herencia, lengua croata, contacto lingüístico, cambio de código, identidad lingüística

Bibliografija:

Bilić, J. (2021, u pripremi). *El croata como lengua de herencia en el sur santafesino (Argentina)*. Tesis de Doctorado, Universidad de Buenos Aires.

Bilić, J. B. & Franić, I. (2021, u tisku). "Hrvatski jezik kao čimbenik očuvanja identiteta u hispanoameričkom kontekstu" [La lengua croata como factor de preservación de la identidad en el contexto hispanoamericano]. *Actas del Encuentro Internacional Científico Profesional Procesos Migratorios entre Croacia y América del Sur "Historia, Cultura y Sociedad"*, Zagreb, 11-12 de diciembre de 2019.

Gumperz, J. (1982) *Discourse strategies. Studies in Interactional Sociolinguistics*. Cambridge, Cambridge University Press.

Myers-Scotton, C. (1992) Comparing code-switching and borrowing. *Journal of multilingual and multicultural development*, vol. 13, Nos 1 & 2, 19-39

Polinsky, M. (2018) *Heritage Languages and Their Speakers*. Cambridge Studies in Linguistics, Cambridge University Press.

Poplack, S. (1980). "Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español": Toward a typology of code-switching. *Linguistics* 18:581–618.

Poplack, S. (2004) Code-switching. In Ammon, U., Dittmar, N., Mattheier, K. J. & Trudgill, P. (eds.) *Sociolinguistics/Soziolinguistik: An international handbook of the science of language* (2nd ed.). Berlin: Walter de Gruyter. 589-596.

Treffers-Daller, J. (2009) Code-switching and transfer: an exploration of similarities and differences. in: In B. E. Bullock, & J. T. Almeida (Eds.), *The Cambridge Handbook of Linguistic Code-switching*, 58-74. Cambridge University Press.

Povijesni arhiv hrvatskoga useljavanja u Čile

Archivo Histórico de la Inmigración croata en Chile

Ljuba Vesna Boric Bargetto, Universidad de Santiago de Chile, lj.boric@gmail.com

Ovaj projekt ima kao glavni cilj izradu virtualnoga arhiva i muzeja, u kojem bi čuvao dokumentaciju koja se odnosi na proces hrvatskoga useljavanja u Čile, bilo da je riječ o razini iskustva useljenika kao pojedinca ili o institucionalnoj razini. Sve to s ciljem da se rekonstruira povijesno pamćenje hrvatskih useljenika koji su se nastanili u glavnim gradovima primateljima migranata te njihovih glavnih institucija, od 1850-ih do kraja XX. stoljeća. Predlažemo dvije glavne linije za rad: izrada baze podataka glavnih sociodemografskih profila hrvatskoga iseljeničtva i rekonstrukcija povijesti glavnih hrvatskih institucija uspostavljenih u Čileu, digitaliziranjem prikupljenoga dokumentarnoga materijala. Zbog toga će se analizirati registri hrvatskoga migracijskoga procesa, koji dolaze iz primarnih izvora poput popisa stanovništva, popisa pridošlih putnika u lukama, zapisa o naseljavanju i dokumenata o državljanstvu, akata zasjedanja raznih hrvatskih institucija. Također će se analizirati i materijal iz raznih fondova Nacionalnoga povijesnoga arhiva (Archivo Histórico Nacional), kao što su fondovi ministarstva vanjskih poslova, unutarnjih poslova te privatnih arhiva i arhiva hrvatskih institucija.

Ciljevi: obznaniti neizdane izvore, otkriti priče, dokumente i registre, dosada raspršene, o hrvatskom useljavanju u Čile, kako u privatnim tako i u javnim institucijama, putem digitalizacije izvora, čime se će postići: a) da se otkriju i sačuvaju službeni izvori povijesnih registara hrvatskih iseljenika u Čileu izradom virtualnoga muzeja i arhiva; b) da javnost upozna i da se sačuvaju povijesni dokumenti o prvim institucijama ili udrugama koje su stvorili hrvatski iseljenici u Čileu, kroz koje su izražavali tradiciju i kulturu hrvatskoga naroda; c) da se iznesu na vidjelo baština, djela, uspjesi i doprinosi hrvatskih predaka i njihovih potomaka u različitim područjima kulture i društva i vrjednuje njihov doprinos u povijesti i razvoju Čilea; d) da se novim naraštajima ljudi hrvatskoga podrijetla i svima drugima koji se zanimaju za hrvatsku kulturu prenesu, snaga, upornost i vrijednosti hrvatskih predaka koji su se ukorijenili u Čile; e) da se stvori izvor informacija za akademske projekte i proučavanje hrvatskoga iseljavanja u Čile.

El presente proyecto tiene por objetivo principal la elaboración de un archivo y museo virtual, el cual conserve documentación relativa al proceso de la inmigración croata en Chile, ya sea a nivel de la experiencia individual del inmigrante, así como a nivel institucional. Esto con el fin de reconstruir la memoria histórica de los inmigrantes croatas asentados en las principales ciudades de arribo en Chile y de sus principales instituciones, desde los años de 1850 hasta fines del siglo XX. Proponemos dos líneas de trabajo principales: la elaboración de una base de datos de los principales perfiles sociodemográficos de la inmigración croata y la reconstrucción de las historias de las principales instituciones croatas instauradas en Chile, digitalizando el material documental recopilado. Para esto, se analizarán registros del proceso migratorio croata, provenientes de fuentes primarias tales como censos, listados de arribo de pasajeros en embarcaciones, memorias de colonización y cartas de nacionalización, actas de sesiones de diversas instituciones croatas, entre otros documentos, material resguardado en diversos Fondos del Archivo Histórico Nacional tales como el Fondo Ministerio de Relaciones Exteriores, Fondo Ministerio del Interior y archivos privados e institucionales croatas.

Objetivos: Dar a conocer fuentes inéditas, rescatar historias, documentos y registros actualmente dispersos sobre la inmigración croata en Chile, tanto en instituciones privadas como públicas por medio de la digitalización de fuentes, logrando con esto: a) Rescatar y preservar las fuentes oficiales de los registros históricos de inmigrantes croatas en Chile elaborando un archivo y museo virtual; b) Difundir y preservar documentos históricos de las primeras instituciones o agrupaciones creadas en Chile por los inmigrantes croatas, por medio de las cuales expresan su cultura y tradiciones del pueblo croata; c) Destacar el legado, obras, logros y aportes de los ancestros croatas y sus descendientes, en diversas áreas de la cultura y de la sociedad, y valorar su contribución en la historia y desarrollo de Chile; d) Transmitir a las nuevas generaciones con ascendencia croata y a todos quienes se interesen por la cultura croata, la fuerza, la tenacidad y los valores de los ancestros croatas radicados en Chile; e) Ser la fuente de información para propósitos académicos o de estudios de la inmigración

croata en Chile.

Ključne riječi: arhiv, baština, kultura, identitet, dokumentacija

Palabras clave: archivo, patrimonio, cultura, identidad, documentación

Geopolitički izazovi migracijskih procesa

Desafíos geopolíticos de los procesos migratorios

Mónica Calasich, Comunidad Croata de La Paz Bolivia, mcalasich68@gmail.com

Kao što znamo, svijet se susreće s ogromnim izazovima zbog migracija, koje imaju niz presedana i odgovaraju različitim potrebama i interesima. U slučaju južnoameričke hrvatske dijaspare mnogi pojedinci i njihove obitelji, zbog određenih situacija vezanih za političku i ekonomsku situaciju na kontinentu, rade planove o povratku u zemlju predaka. S jedne strane, izazovi Europske unije su mnogobrojni, jer se javljaju kao rezultat učvršćivanja načela i vrijednosti na kojima je utemeljena kao što su: demokracija, sloboda, poštivanje ljudskih prava, vladavina prava, internacionalizam i efektivni multilateralizam koji su dio plana djelovanja i provedbe, a to pretpostavlja da govorenje o procesu migracije južnoameričke dijaspare u ovom kontekstu implicira provođenje delikatno smišljenih planova i nastojanja. Geopolitički izazovi u migracijskim procesima postaju osnovnom preokupacijom u onom trenutku kad se s njima suočavamo iz perspektive politologije, u onoj mjeri u kojoj treba uzeti u obzir da su to multidimenzionalni procesi. Posljedično, krajnji je cilj ovoga istraživanja da se identificiraju geopolitički izazovi koje podrazumijeva migracija obitelji južnoameričke dijaspare u Hrvatsku, a krajnji je cilj ovoga opisati političku kulturu u Južnoj Americi, identificirati ekonomske i društvene potencijale i moguće izazove u migracijskom procesu, uzimajući u obzir razinu kriminala i druge aspekte. Da se do toga dođe, koristit će se deskriptivna istraživačka i analitička metoda, točnije: budući da se zna da deskriptivna metoda na iscrpan način pripovijeda o proučavanoj stvarnosti ili o predmetu studije, ovo poznavanje stvarnosti stječe se od izravnoga opažanja koje se ponovno otkriva ili proučava u istraživanjima na temelju pouzdanih informacija.

Como sabemos, el mundo enfrenta enormes desafíos por efecto de la migración, la misma que tiene una serie de antecedentes y responde a diversas necesidades e intereses. En el caso de la diáspora croata suramericana, por una serie de situaciones de índole político y económico en la región, muchos individuos y sus familias están haciendo planes para retornar al país de sus ancestros. Por su parte, los desafíos de la Unión Europea no son pocos, pues responden al fortalecimiento de los principios y valores que enarbola, como la democracia, la libertad, el respeto a los derechos humanos, el estado de derecho, el internacionalismo y el multilateralismo efectivo, que hoy son parte del quehacer de la agenda y de su curso de acción, lo que supone que en este contexto hablar de proceso de migración de la diáspora suramericana implica la implementación de planes y esfuerzos delicadamente diseñados. Los desafíos geopolíticos en los procesos migratorios son fundamentales a la hora de ser encarados desde la perspectiva de la ciencia política, por cuanto se debe tomar en cuenta que son procesos multidimensionales. En consecuencia, el objetivo ulterior de la presente investigación será identificar los desafíos geopolíticos que supone la migración de familias de la diáspora suramericana a Croacia, en tanto los objetivos específicos serán: describir la cultura política en Suramérica, identificar las potencialidades económicas y sociales e identificar los posibles desafíos del proceso migratorio, tomando en cuenta tasas de criminalidad y otros aspectos. Para lograrlo se utilizará el método descriptivo investigativo y analítico, a saber: entendiendo que el método descriptivo narra de forma exhaustiva la realidad estudiada o el objeto de estudio, este conocimiento de la realidad se realiza a partir de la observación directa rescatada o estudiada de investigaciones e informaciones confiables.

Ključne riječi: geopolitika, migracija, izazovi, korist, razvoj

Palabras clave: geopolítica, migración, desafíos, beneficio, desarrollo

Iseljenice u grafičkoj umjetnosti komercijalne naravi u São Paulu: životne putanje Milana Wollnera i Alexandrea Wollnera na grafičkom tržištu São Paula 1930-ih i 1950-ih.

Imigrantes nas artes gráficas comerciais de São Paulo: a trajetória de Milan Wollner e Alexandre Wollner no mercado gráfico paulistano nas décadas de 1930 e 1950.

Roger Cavalheiro Silva, Universidade de São Paulo, rogercavalheirosilva@usp.br

Ovaj rad nastoji prikazati ekonomske aspekte i kontekst koji je razvidan u životu i radu hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u brazilskom društvu u dva različita trenutka u povijesti te zemlje. Scenarij u kojem se nalaze te dvije priče glavni je grad države São Paulo koji prolazi kroz ekonomsku rekonfiguraciju u kasnim 1920-im, a kasnije, kao veliko gospodarsko središte u intenzivnoj ekspanziji 1950-ih. Koristeći statističke podatke u Brazilu i posebno, za državu São Paulo, nastojat ćemo iznijeti neke primjere mogućnosti integracije u društvo koje je zahvatilo nekoliko strukturnih promjena, uzimajući u obzir ekonomiju i društvenu rekonfiguraciju, te se želi raspraviti koje je mjesto useljenik imao u tom društvu. Iskustva dvojice pojedinaca iz obitelji Wollner pomoći će nam da uhvatimo nihanje navedenih razdoblja i usporedimo kako su otac i sin doprinijeli gospodarskom razvoju trećega sektora (novinarstva, grafičke djelatnosti i komercijalnoga oglašavanja) u zemlji domaćinu u transnacionalnom kontekstu njihovih interakcija.

O presente trabalho busca apresentar aspectos e contexto econômicos presentes na vida e trabalho de um imigrante croata, e seu descendente dentro da sociedade brasileira em dois momentos distintos da história deste país. O cenário em que se situam essas duas histórias é a capital paulista em reconfiguração econômica no final da década de 1920 e, posteriormente, enquanto um grande centro econômico em intensa expansão da década de 1950. Utilizando-se de dados estatísticos no Brasil e, especificamente, para o estado de São Paulo, buscaremos apresentar alguns exemplos das possibilidades de inserção nessa sociedade que foi acometida por diversas transformações de ordem estruturantes, no que diz respeito a sua economia e a sua reconfiguração social e discutir qual seria o local dos imigrantes para essa sociedade. As experiências dos indivíduos da família Wollner irão nos auxiliar a captar as nuances desses dois períodos e comparar como pai e filho contribuíram para o desenvolvimento econômico do terceiro setor (jornalismo, atividades gráficas e propaganda comercial) no país de recepção em um contexto transnacional das suas interações.

Ključne riječi: hrvatsko useljeničtvo, brazilsko tržište rada, grafička djelatnost, Milan Wollner, Alexandre Wollner

Palavras-chave: imigração Croata, mercado de trabalho brasileiro, atividades Gráficas, Milan Wollner, Alexandre Wollner

Utjecaj hrvatskoga iseljništva u Čileu. Od vune i salitre do društva 21. stoljeća

Influencia de la migración croata en Chile. De la lana y el salitre a la sociedad del siglo XXI

Franklim Colletti, Universidad de Santiago de Chile, Instituto de Estudios Avanzados
franklim.colletti@gmail.com

Cristian Garay Vera, Universidad de Santiago de Chile, Instituto de Estudios Avanzados
Cristian.garay@usach.cl

Hrvatsko iseljavanje u Čile započelo je u drugoj polovici XIX. stoljeća i već početkom XX. postala je hrvatska iseljenička zajednica jedna od najprosperitetnijih i najutjecajnijih u zemlji. Možemo pratiti trag njezina kulturnoga i umjetničkoga utjecaja na sjeveru i na jugu zemlje, gdje nije moguće zamisliti lokalnu povijest bez sudjelovanja Hrvata, a k tomu se još i tijekom XX. stoljeća povijest hrvatske kolonije stopila s nacionalnom poviješću i potomci iseljenika – koji nikad nisu zaboravili svoje korijene i pretke – bili su zastupljeni u svim sferama života u Čileu, do te razine da se hrvatska prezimena često javljaju u kulturi, sportu, zabavi pa čak i u državnoj politici. U ovom radu bacit ćemo pogled na tragove hrvatskoga iseljništva u čileanskoj kulturi i društvu i analizirat ćemo njegovu važnost pomoću povijesne analize, polazeći od primarnih izvora i čileanske historiografije.

La migración croata hacia Chile se inició en la segunda mitad del siglo XIX y ya para inicios del siglo XX se convirtió en una de las más prósperas e influyentes del país. Su huella cultural y artística la podemos ubicar en el norte y en el sur del país donde no es posible imaginar la historia regional sin la participación croata. Además a través del siglo XX la historia de la colonia croata se fusionó con la historia nacional, y los descendientes de los migrantes -que nunca olvidaron las raíces de sus ancestros- han representado a Chile en todos los ámbitos de la sociedad, a tal punto que los apellidos croatas son comunes en la cultura, los deportes, el entretenimiento y hasta la política nacional. En este trabajo observaremos las huellas de la migración croata en la cultura y la sociedad chilena y analizaremos su importancia, a través del análisis histórico, partiendo de fuentes primarias y de la historiografía chilena.

Ključne riječi: Hrvatska, useljavanje, povijest, integracija, utjecaj, Čile

Palabras clave: Croacia, inmigración, historia, integración, influencia, Chile

Buenos Aires slavi Hrvatsku. Multikulturalne politike Autonomnoga grada Buenos Airesa i očitovanja hrvatskoga identiteta

Buenos Aires Celebra Croacia. Políticas multiculturales de la Ciudad Autónoma de Buenos Aires y manifestaciones de la identidad croata

Zuleika Crosa, CONICET / Universidad de Buenos Aires, zuleikacrosa@gmail.com

Od 2009. Opća uprava za kolektivitete Podtajništva za ljudska prava i kulturni pluralizam Autonomnoga grada Buenos Airesa organizira slavljeničke priredbe u čast iseljeničkih zajednica: *Feria de las Colectividades* (Sajam kolektiviteta) i *BA Celebra* (Buenos Aires slavi). Od 2020. rade se videosnimke pod geslom #BA Celebra o temi pandemije COVID-19, koje se obraćaju svim kolektivitetima. Cilj je ovoga rada analizirati multikulturalizam kao konceptualni okvir koji legitimira takvu slavljeničku politiku i oblike u kojima useljeničke zajednice očituju svoj identitet u tom kontekstu. Drugim riječima, razumjeti dosege i ograničenja kolektiviteta u nastojanju da prilagode svoje identitetsko predstavljanje unutar gesla “Buenos Aires – mozaik kultura”. Kao empirijsku referentnu točku pozabavit ćemo se audiovizualnom produkcijom napravljenom prigodom digitalne priredbe #Buenos Aires Celebra Croacia (Buenos Aires slavi Hrvatsku) iz godine 2021. Metodološki polazimo od promatranja pojava znajući da će nakon ove tehnike a posteriori morati slijediti terenski rad uživo s političkim referentima Opće uprave za kolektivitete i članovima hrvatskoga kolektiviteta, koji su sudjelovali u izradi videosnimke.

Desde el año 2009 la Dirección General de Colectividades de la Subsecretaría de Derechos Humanos y Pluralismo Cultural de la Ciudad Autónoma de Buenos Aires organiza eventos festivos destinados a las colectividades de inmigrantes; la *Feria de las Colectividades* y el *BA Celebra*. A partir del año 2020 con motivo de la pandemia COVID-19 se realizaron videos bajo el lema #BA Celebra abocados a cada colectividad. El objetivo de este trabajo es analizar el multiculturalismo como marco conceptual que legitima estas políticas celebratorias y las formas en que los colectivos inmigrantes manifiestan su identidad en ese contexto. En otras palabras, comprender los alcances y limitaciones de las colectividades para adecuar su representación identitaria dentro del lema Buenos Aires mosaico de culturas. Como referente empírico abordamos la producción audiovisual realizada en ocasión del #Buenos Aires Celebra Croacia digital de este año 2021. En términos metodológicos partimos de la observación sabiendo que esta técnica deberá ser acompañada a posteriori de trabajo de campo presencial con referentes políticos de la Dirección General de Colectividades y de los miembros de la colectividad croata que participaron en la confección del video.

Ključne riječi: migracije, kolektiviteti, multikulturalizam, Hrvatska, Argentina

Palabras clave: migraciones, colectividades, multiculturalismo, Croacia, Argentina

Perspektive nastupa južnoameričkih nogometaša hrvatskoga podrijetla za hrvatsku nogometnu reprezentaciju

Perspectivas de representación de los futbolistas sudamericanos de origen croata para la selección croata de fútbol

Mislav Stjepan Čagalj, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, mcagalj@unizd.hr

Još je davno prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman ustvrdio kako su sportaši najbolji ambasadori Lijepe naše. Od neovisnosti 90-ih godina prošloga stoljeća hrvatski sportaši pronijeli su glas o Hrvatskoj diljem svijeta. Nogomet je najpopularniji sport na svijetu, stoga su posebno snažno odjeknuli uspjesi hrvatske nogometne reprezentacije na Svjetskom prvenstvu u nogometu 1998. i 2018. godine kada je hrvatska izabrana vrsta osvojila brončanu, odnosno srebrnu medalju. Velik doprinos uspjesima hrvatske nogometne reprezentacije dali su brojni igrači iz dijaspe. Unatoč brojnoj zajednici, nijedan potomak hrvatskih iseljenika iz nogometom zaludene Južne Amerike dosad nije nastupio za Hrvatsku nogometnu reprezentaciju. S druge strane, Italija, aktualni europski prvak u nogometu, u velikoj mjeri oslanja se na nogometaše talijanskih korijena iz Južne Amerike tzv. *oriunde*. U ovom radu proučava se mogućnost nastupa nogometaša hrvatskoga podrijetla iz Južne Amerike za nogometnu reprezentaciju Hrvatske. Uvodno se analizira pravilnik FIFA-e, krovne nogometne organizacije, o pravu nastupa za nacionalnu vrstu pojedine države. Potom su pomoću Transfermarkta, najveće nogometne baze podataka, izdvojeni svi igrači rođeni u Južnoj Americi koji imaju hrvatsko državljanstvo što je osnovni preduvjet za dobivanje prava nastupa. Zatim se analiziraju prethodni neuspješni pokušaji registracije nogometaša hrvatskoga podrijetla iz Južne Amerike za hrvatsku nacionalnu vrstu. Također, pružen je osvrt na strategiju Hrvatskoga nogometnoga saveza za praćenje igrača iz dijaspe.

Hace mucho tiempo, el primer presidente croata, Dr. Franjo Tuđman, afirmó que los deportistas son los mejores embajadores de nuestro hermoso país. Desde la independencia en los años noventa del siglo pasado, los deportistas croatas difundieron la voz de Croacia por todo el mundo. Siendo el fútbol el deporte más popular del planeta, el éxito de la selección croata resonó con especial fuerza en el Campeonato Mundial de Fútbol de 1998 y de 2018, cuando ganó las medalla de bronce y plata, respectivamente. Muchos jugadores de la diáspora han hecho una gran contribución al éxito de la selección croata de fútbol. A pesar de contar con una numerosa colectividad, ningún descendiente de emigrantes croatas de la futbolera Sudamérica ha jugado hasta ahora para la selección croata. Por otra parte, Italia, actual campeona europea, se apoya en gran medida en futbolistas sudamericanos de raíces italianas, los llamados *oriundos*. Este artículo examina la posibilidad de representar a la selección croata que tienen los futbolistas de origen croata que viven en América del Sur. En primer lugar, se analiza el reglamento de la Federación Internacional de Fútbol Asociación (FIFA), sobre el derecho a jugar en la selección nacional de un país en particular. A continuación, con la ayuda de Transfermarkt, la mayor base de datos sobre fútbol, son seleccionados todos los jugadores nacidos en Sudamérica que tienen ciudadanía croata, que es un requisito básico para obtener el derecho a formar parte de una selección nacional. A continuación, se examinan los intentos fallidos de registrar futbolistas sudamericanos de origen croata para la selección croata. Además, se proporciona una revisión de la estrategia de la Asociación de Fútbol Croata para hacer un seguimiento de los jugadores de la diáspora.

Ključne riječi: hrvatsko iseljeništvo, nogomet, Južna Amerika, Hrvatska nogometna reprezentacija, oriundo

Palabras clave: emigración croata, fútbol, América del Sur, selección croata de fútbol, oriundo

Doprinos brazilske spisateljice Zore Seljan u suočavanju s vjerskim rasizmom

Contribuições da escritora brasileira Zora Seljan para o enfrentamento ao racismo religioso

Priscila de Azevedo Souza Mesquita, Universidade Federal do Estado do Rio de Janeiro, Programa de Pós-Graduação em Artes Cênicas (PPGAC-UNIRIO), apenaspri@gmail.com

Zora Seljan (1918.-2006.) bila je brazilska spisateljica, kći Steve Seljana i nećakinja Mirka Seljana, hrvatskih istraživača i etnografa poznatih kao braća Seljan. Zora je svom nasljedstvu pripisivala putove kojima je išla na književnom planu, nastojeći upoznati kulturne aspekte mjesta kroz koja je prolazila. Njezina putovanja i istraživanja rezultirala su s nekoliko publikacija, uključujući drame, romane, znanstvenu fantastiku, biografiju i novinarske članke. Njezino je stvaralaštvo još uvijek slabo proučeno i čeka nove analize i pretiske. Kako bih osvijetlila kazališnu produkciju Zore Seljan, provela sam istraživanje u njezinu osobnom arhivu, koji čuva Brazilski književni arhiv-muzej zaklade “Casa de Rui Barbosa”, koji se nalazi u gradu Rio de Janeiru. Suočena s neistraženom arhivom koju institucija još nije organizirala i katalogizirala, da bih pronašla dokumente koji se odnose na kazališnu produkciju ove autorice, morala sam pregledati cijeli arhiv koji se sastoji od 44 kutije dokumenata. Saznala sam više nego što sam očekivala, primijetivši znatno stvaralaštvo koje se tiče duhovne i vjerske tematike. Unatoč obrađivanju vjerske raznolikosti, uočava se posebna pozornost koja se pridaje religijama proisteklim iz Afrike, točnije Candombléu i svetištu Ilê Axé Opô Afonjá, koji se nalazi u gradu Salvadoru (BA), s kojim je Zora bila duhovno povezana. U tom smislu napisala je drame koje se pojavljuju u zbirci 3 Mulheres de Xangô i druge afro-brazilske drame (Tri Xangove žene i druge afrobrazilske drame) (1978.), osnovala je 1956. Folklornu skupinu Teatro de Oxumarê u gradu Rio de Janeiru, objavila nekoliko novinarskih članaka, napisala prijedloge knjiga i radijskih programa. Pregledani dokumenti ukazuju da je autorica bila predana u borbi za poštivanje religija koje su povijesno proganjane u brazilskom društvu. Imajući na umu aktualnost problematike koja se razotkriva u njezinu radu, predstaviti ću doprinose Zore Seljan u suočavanju s vjerskim rasizmom.

Zora Seljan (1918-2006) foi uma escritora brasileira, filha de Stevo Seljan e sobrinha de Mirko Seljan, exploradores e etnógrafos croatas conhecidos como Irmãos Seljan. Zora atribuiu à hereditariedade os caminhos que seguiu no plano literário, buscando conhecer aspectos culturais dos lugares por onde passou. Suas viagens e pesquisas resultaram em diversas publicações, dentre peças teatrais, romances, ficção científica, biografia e matérias jornalísticas. Uma produção ainda pouco estudada e à espera de novas análises e reedições. Com o objetivo de iluminar a produção teatral de Zora Seljan, realizei uma pesquisa em seu arquivo pessoal, salvaguardado pelo Arquivo-Museu de Literatura Brasileira da Fundação Casa de Rui Barbosa, localizada na cidade do Rio de Janeiro. Diante de um arquivo inexplorado e que ainda não havia sido organizado e catalogado pela instituição, para encontrar os documentos referentes à produção teatral da autora, necessitei consultar o arquivo em toda a sua extensão, que compreende 44 caixas de documentos. Conheci além do esperado, notando uma considerável produção que percorre um caminho espiritual e religioso. Apesar da diversidade religiosa abordada, nota-se a especial atenção dada às religiões de matriz africana, e mais especificamente ao candomblé e ao terreiro Ilê Axé Opô Afonjá, localizado na cidade de Salvador (BA), ao qual Zora era espiritualmente ligada. Nesta direção, escreveu as peças teatrais que constam na coletânea 3 Mulheres de Xangô e outras peças afro-brasileiras (1978), fundou em 1956 o Conjunto Folclórico Teatro de Oxumarê na cidade do Rio de Janeiro, publicou diversas matérias jornalísticas, escreveu projetos de livros e de programas de rádio. Os documentos consultados indicam que a autora esteve comprometida na luta pelo respeito às religiões historicamente perseguidas na sociedade brasileira. Tendo em vista a atualidade da problemática que se revela em sua obra, apresentarei as contribuições de Zora Seljan para o enfrentamento ao racismo religioso.

Ključne riječi: Zora Seljan, brazilska spisateljica, osobni arhiv, afro-brazilske religije, vjerski rasizam

Palavras-chave: Zora Seljan, escritora brasileira, arquivo pessoal, religiões afro-brasileiras, racismo religioso

Neke crtice o uređivačkoj politici *Hrvatske revije* u kontekstu emigrantskih previranja

Algunos comentarios sobre la política editorial de la revista *Hrvatska revija* en el contexto de las divergencias de la emigración

Ante Delić, Sveučilište u Zadru, adelic@unizd.hr

Nezaobilazan izvor u istraživanju hrvatske političke emigracije predstavlja, do sada nedovoljno istražena, ostavština urednika *Hrvatske revije* Vinka Nikolića koja se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. S obzirom na to da je *Hrvatska revija* od početka svoga izlaženja 1951. imala nezanemariv utjecaj na emigrantska previranja, u izlaganju će se na nekim primjerima prikazati na koji je način oblikovana uređivačka politika *Hrvatske revije* u kontekstu poslijeratnih emigrantskih organiziranja i nezaobilaznih opredjeljenja u odnosu na zbivanja u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Nastojat će se prikazati na koji se način Vinko Nikolić kao urednik *Hrvatske revije* odnosio prema autorima čije je priloge objavljivao, s obzirom na njihovo političko opredjeljenje unutar hrvatskih emigrantskih organizacija i društava. Jednako tako pokušat će se rasvijetliti do sada neistražen odnos V. Nikolića s drugim osnivačem *Hrvatske revije* Antunom Bonifačićem do prekida njihove suradnje 1954., te dati odgovor na pitanje koji su uzroci njihova sukoba.

El legado del editor de *Hrvatska revija*, Vinko Nikolić, conservado en la Biblioteca Nacional y Universitaria de Zagreb y hasta ahora insuficientemente investigado, representa una fuente ineludible en la investigación de la emigración política croata. Dado que, desde su aparición en 1951, *Hrvatska revija* tuvo una influencia no despreciable en las divergencias de la emigración, en la ponencia se analizará, a través de algunos ejemplos, de qué modo fue conformada la política editorial de *Hrvatska revija* en el contexto de las organizaciones emigrantes de posguerra y las imperiosas tomas de posición con respecto a los eventos en el Estado Independiente de Croacia. Se procurará mostrar las relaciones de Vinko Nikolić, como editor de la revista, con los autores cuyos artículos publicó, tomando en consideración sus adhesiones políticas dentro de las organizaciones y sociedades emigrantes croatas. Asimismo, se intentará esclarecer la relación hasta ahora inexplorada de V. Nikolić con el cofundador de *Hrvatska revija*, Antun Bonifačić, antes de la interrupción de su cooperación en 1954, y responder a la pregunta por las causas de su conflicto.

Ključne riječi: Vinko Nikolić, hrvatska politička emigracija, *Hrvatska revija*, uređivačka politika, emigrantska previranja

Palabras clave: Vinko Nikolić, emigración política croata, *Hrvatska revija*, política editorial, divergencias de la emigración

Gdje su živjeli hrvatski radnici proleter i između 1920. i 1940. u Brazilu?

¿Onde viviam os proletários croatas entre 1920 e 1940 no Brasil?

Aliger Dos Santos Pereira, Universidade do Estado da Bahia (UNEB) e Instituto Federal de Educação, Ciência e Tecnologia da Bahia (IFBA)-Brasil, aligerpereira@ifba.edu.br

Cilj ovoga rada je mapirati populaciju hrvatskih iseljenika koji su se naselili u četvrtima Mooca, Belém i Brás između 1920. i 1940. godine, počevši od sljedećega pitanja: Zašto su ti hrvatski doseljenici uglavnom boravili u ovim četvrtima glavnoga grada São Paula? Za provedbu ovoga istraživanja odlučili smo se za kvalitativno-kvantitativni pristup, uz korištenje istraživanja bibliografsko-dokumentarističke naravi, koje su kao metodologiju imale: geoprociranje i deskriptivnu statistiku, koristeći se analizom klastera (aglomeracije) hrvatskih kućanstava. Kao statistički instrumenti korišteni su: dijagram raspršenja, radarski dijagram i Pearsonov koeficijent (r). Za analizu su uzete tri četvrti u gradu São Paulu (Mooca, Belém i Brás), povezujući ova 2 gore spomenuta metodološka instrumenta. Zaključuje se da je Pearsonov koeficijent između mjesta stanovanja doseljenika iz Moocce i Belenzinha u odnosu na društvenu i kulturnu mrežu u razdoblju od 1920. do 1940. godine iznosio $r = 0,98$, odnosno 98 %, s indeksom visoke korelacije. Živilo se u blizini mjesta rada, zabave i kulture, a prosječna udaljenost pješice iznosila je 34,25 minuta, što odgovara 2,95 km. Trenutno ove 3 četvrti nisu više dio (klastera) glavnine industrijske aktivnosti São Paula, a one su uglavnom zamijenjene parkiralištima ili stambenim kompleksima, no dio kulturnoga nasljeđa ovih imigranata ostaje ovdje, kao što su crkve te Društvo prijatelja Dalmacije-SADA.

O objetivo deste trabalho é o de mapear a população de imigrantes croatas que se estabeleceram nos bairros da Mooca de Belém e do Brás no ano de 1920 até o ano de 1940, através da seguinte: Porque estes imigrantes croatas residiram principalmente nestes bairros da capital de São Paulo? Para a realização desta pesquisa foi utilizada uma abordagem quali-quantitativa, com o uso de Pesquisa exploratória (Pesquisa bibliográfica e documental), que teve como instrumentos metodológicos: o Geoprocessamento e a Estatística Descritiva, que foram analisados a partir da análise do Cluster (Aglomeração) das localizações das residências croatas. Como instrumentos estatísticos foram usados: gráfico de dispersão, gráfico de radar, e coeficiente de Pearson (r). Para a análise foram avaliados 3 bairros da cidade de São Paulo (Mooca, Belém e Brás) associando a estes 2 instrumentos metodológico citados anteriores. Conclui-se que o coeficiente de Pearson entre o local de residência dos imigrantes da Mooca e de Belenzinho em relação as redes sociais e culturais entre os anos de 1920 até 1940 foi de $r = 0,98$, ou seja 98 %, havendo um índice de correlação alta. Eles residem próximo dos locais de trabalho, de lazer e de cultura, e o deslocamento a pé era em média de 34,25 minutos o que correspondia a 2,95 km. Atualmente estes 3 bairros não concentram (Cluster) mais as principais atividades industriais de São Paulo, e estas foram substituídas em sua grande maioria por estacionamento ou conjuntos residenciais, mas uma parte da cultura destes imigrantes permanece lá, como as Igrejas, a Sociedade Amigos da Dalmácia- SADA.

Ključne riječi: hrvatsko useljništvo, smještaj proleterskih radnika, São Paulo (Brazil)

Palavras-chave: imigração croata, residência proletária, São Paulo (Brasil)

Hrvati u Paragvaju

Croatas en el Paraguay

Hugo Emanuel Estigarribia Villasanti (praunuk Matea Soljančića), Presidente de la Asociación Paraguaya de Croatas - Paragvajska Udruga Hrvata, hemanuelevill@gmail.com

Blas Knoop Dávalos (Miloslavac)

Budući da je mnogo Hrvata, većinom iz Dalmacije, stiglo u Paragvaj s austrougarskim, austrijskim, talijanskim i drugim putovnicama, zbog toga je teško doći do točnoga podatka o broju Hrvata koji su došli u zemlju. Hrvati su u Paragvaju bili inovatori, već pd prije 1760., s dolaskom isusovačkoga misionara Ivana Krstitelja Marchesettija, istaknutoga misionara s velikom vizijom, koji je postigao uspjehe kakve nije imala nijedna isusovačka misija prije njega. Nadalje, u Europi je nastala legenda, o paragvajskom kralju Nikoli I., a smatra se da je riječ o drugom isusovačkom misionaru Hrvatu, Nikoli Plantiću, mada nema dokumentacije o tom da je takav isusovački misionar došao u Paragvaj ili prošao tuda, pa ipak je značajna činjenica da se isusovačke misije u Paragvaju povezuju s jednim Hrvatom. Kako idemo dalje u vremenu, dolazimo do 1889. kad je utemeljena Slavenska unija (Unión Slava) kao društvo za uzajamnu pomoć u Paragvaju. Njegovi članovi utemeljitelji, većinom Hrvati, održavaju međusobno zajedništvo, preporučuju jednoga konzula Austro-Ugarske i grade Panteon na groblju Recoleta u Asunciónu. Pa onda 2015., kad već ne postoji organizacija koja ni okupljala potomke Hrvata u Paragvaju, ustrojava se Udruga Hrvata Paragvaja (Asociación Paraguaya de Croatas), s ciljem da ojača hrvatske korijene, a organizirali su i tečajeve hrvatskoga jezika i pomoć za dobivanje hrvatskoga državljanstva. U ovom radu prikupljamo povijesti mnogih obitelji hrvatskoga podrijetla i odgovaramo na pitanja, kao npr: Tko je bio Hrvat od kojega potječu? Iz kojeg hrvatskoga grada su emigrirali i kada?

Muchos croatas, en su mayoría de la región de Dalmacia, ingresaron al Paraguay con pasaportes austro-húngaros, austriacos, italianos, etc. y por tal motivo se dificulta el obtener el dato exacto sobre la cantidad de croatas que ingresaron al país. Los croatas en el Paraguay fueron innovadores, ya desde antes del año 1760 con la llegada del misionero jesuita de la Compañía de Jesús, Ivan Krstitelj Marchesetti, un misionero distinto con una visión gigante que logró recursos nunca antes vistos en las misiones jesuíticas. Luego, en Europa, nació una leyenda sobre Nicolas Primero, Rey del Paraguay, y se considera que se trata de otro misionero jesuita croata, Nikola Plantich. Aunque no se tenga documentación de la llegada o paso por el Paraguay de tal misionero jesuita croata, aun así, es relevante el hecho de que se asocie a un croata con las misiones jesuíticas en el Paraguay. Ya avanzando en el tiempo, llegamos a 1889, con la fundación de la Unión Slava como sociedad de socorros mutuos en el Paraguay. Sus miembros fundadores, en su mayoría croatas, se mantuvieron unidos, recomendaron un Cónsul para el Imperio Austro-Húngaro y construyeron un Panteón en el Cementerio Recoleta, en la Capital de Asunción. Ya en el año 2015, luego de que no existiese ninguna organización que uniera a los descendientes croatas en el Paraguay, se organizó la Asociación Paraguaya de Croatas, con el objetivo de fortalecer las raíces croatas, creando clases de idioma y ayudando en la gestión de la ciudadanía croata ante la Embajada. En este trabajo recopilamos historias de muchas familias de origen croata, respondiendo a preguntas tales como: ¿Quién fue el croata de quien descenden? ¿De qué ciudad de Croacia emigró y en qué año?

Ključne riječi: iseljenici, Hrvati, potomci, organizacije, Paragvaj

Palabras Clave: inmigrantes, croatas, descendientes, organizaciones, Paraguay

Jedan pristup proučavanju hrvatskoga iseljeništva u gradu Comodoro Rivadavia: oruđe usmene povijesti i analiza mreža radi provođenja analize pojedinih slučajeva

Un acercamiento al estudio de la migración croata en Comodoro Rivadavia: las herramientas de la historia oral y el análisis de redes para el estudio de casos

Guillermo Fernández, Instituto de Estudios Sociales y Políticos de la Patagonia / IDAES-UNSAM
fguillermo83@gmail.com

Fenomen iseljavanja Hrvata na područje Južne Amerike može se shvatiti u sklopu općega migracijskoga impulsa koji je od sredine XIX. i početka XX. stoljeća krenuo iz Europe prema Americi. U tom je procesu Patagonija u Argentini bila jedno od odredišta iseljavanja iz Hrvatske. Situacija u toj regiji, od početka aktivnosti naftne kompanije Chubut početkom XX. stoljeća, potakla je dolazak migranata u potrazi za poslom, a epicentar toga fenomena bio je grad Comodoro Rivadavia. Isto tako, primjećuje se preko nekih prvih približnih procjena, da su odnosi koji su se uspostavili između onih koji su se naselili na novi teritorij i onih koji su tu već prije živjeli igrali vrlo značajnu ulogu kao čimbenik motivacije i doseljavanja novih useljeničkih kontingenata. Tu se dokazuje važnost nekih hrvatskih useljenika već naseljenih u Patagoniji, koji su funkcionirali kao oni koji su artikulirali migracijske dinamike na tom prostoru, a koja se povećavala u međuraću i neposredno poslije njega. Radni plan fokusira se na to da se pozabavi, polazeći od prvih spoznaja do kojih se došlo u istraživanju, mogućnostima koje nudi fokus na usmenu povijest kao oruđe rekonstrukcije onih figura koje su funkcionirale kao posrednici u hrvatskom useljeničkom valu u Comodoro Rivadavia i na korist koju može donijeti analiza mreža što se tiče obnove uspostavljenih veza i dinamika, da bi se točno shvatio fenomen migracije toga kolektiva u grad, polazeći od izabranih studija o pojedinim slučajevima.

El fenómeno de la migración croata a los territorios sudamericanos puede ser encuadrada dentro de aquel impulso general migratorio que desde mediados del siglo XIX e inicios del XX se originó desde el continente europeo hacia América. En este proceso la Patagonia argentina fue uno de los destinos receptores de la migración desde el territorio croata. La situación de la región, a partir del desarrollo de la actividad petrolera en Chubut desde los primeros años de 1900, significó un importante incentivo para actores migrantes dadas las posibilidades laborales que se presentaban, teniendo como epicentro de este fenómeno la ciudad de Comodoro Rivadavia. Asimismo, se observa, a través de algunas primeras aproximaciones realizadas, que las relaciones establecidas entre aquellos que se instalaban en el nuevo territorio y aquellos que se encontraban en los lugares de origen tenían un rol de gran importancia como factor de motivación y establecimiento de nuevos contingentes migrantes. En este sentido se evidencia la relevancia de algunos migrantes croatas ya instalados en la Patagonia que funcionaban como articuladores de las dinámicas migratorias en el territorio, factor que se vería incrementado en el periodo de entreguerras y los años inmediatamente posteriores. La propuesta de trabajo se centra en abordar, a partir de los primeros acercamientos que se tuvieron en la investigación, las posibilidades que ofrece el enfoque de la historia oral como herramienta de reconstrucción de aquellas figuras que funcionaban como intermediarios en el flujo migrante croata a Comodoro Rivadavia y la utilidad que puede brindar el análisis de redes en la reconstrucción de los vínculos establecidos y las dinámicas para comprender de forma cabal el fenómeno de la migración de este colectivo en la ciudad a partir de casos de estudio seleccionados.

Ključne riječi: migracija, Patagonija, Comodoro Rivadavia, mreže, usmena povijest

Palabras clave: migración, Patagonia, Comodoro Rivadavia, redes, historia oral

Geopolitički i konzularni problemi hrvatske dijasfore u Venezueli

Problemas geopolíticos y consulares de la diáspora croata de Venezuela

Marcos Flores Rupper, Comunidad croata de Venezuela, Coordinador del Censo de los Croatas y sus Descendientes en Venezuela 2020-2021, marcosrupper1986@gmail.com

Krajem Drugoga svjetskoga rata 1945. znatna skupina Hrvata iselila se u Latinsku Ameriku, osobito u zemlje poput Argentine, Čilea, Brazila i Venezuele. U vrijeme najvećega procvata hrvatska dijaspora u Venezueli došla je do značajnoga broja od približno 5000 osoba, koje su živjele raspoređene po cijelom državnom teritoriju, mada većinom u Caracasu i Valenciji, gdje danas živi više od 70 % Hrvata u Venezueli. S vremenom se ta zajednica organizirala u različite ustanove od kojih neke i danas postoje, kao što su Hrvatsko ognjište u Venezueli (Hogar Croata de Venezuela) i Kulturna udruga hrvatskih žena Venezuele (Asociación Cultural Damas Croatas de Venezuela). Po proglašenju neovisnosti 1991. Venezuela 1992. priznaje Hrvatsku i uspostavlja diplomatske i konzularne odnose do 1996.

Al finalizar la II Guerra Mundial en 1945, un grupo importante de croatas emigró a Latinoamérica, especialmente a países como Argentina, Chile, Brasil y Venezuela. Durante la época de mayor esplendor, la diáspora croata en Venezuela llegó a un significativo número de alrededor de 5000 personas, las cuales se encontraban distribuidas en todo el territorio nacional, aunque mayoritariamente en Caracas y Valencia, donde actualmente reside más del 70 % de los croatas en Venezuela. Con el tiempo, esta comunidad se organizó en diferentes instituciones vigentes a la fecha tales como el Hogar Croata de Venezuela, la Asociación Cultural Damas Croatas de Venezuela, entre otras. Al proclamarse la independencia de Croacia, en 1991, Venezuela la reconoce en 1992 y establece relaciones diplomáticas y consulares hacia 1996.

Ključne riječi: konzulat, diplomacija, dijaspora, državljanstvo, migracija, ljudska prava

Palabras clave: consulado, diplomacia, diáspora, ciudadanía, migración, derechos humanos

Hrvatski jezik u Južnoj Americi – jučer, danas, sutra

El idioma croata en América del Sur: ayer, hoy, mañana

Ivana Franić, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, ifranicl@ffzg.hr

Cilj je ovoga rada utvrditi stanje istraženosti, osobito izradbe opisa govora hrvatskih iseljenika u Južnoj Americi. Jezična je slika ondje vrlo zanimljiva – u nekoliko iseljeničkih valova Hrvati su doseljavali iz različitih krajeva Hrvatske pa su tako čuvali i u obiteljskome krugu prenosili materinske govore. Pokušat ćemo utvrditi kako ti govori bili istraženi *jučer*, kako su istraženi *danas* te kakve su perspektive istraživanja za *sutra*.

Jučer. Mnoga su istraživanja iz različitih perspektiva, najčešće povijesne, migracijske ili etnološke, uz temu identiteta obrađivala i status hrvatskoga jezika. Sredinom 2000-ih otvara se perspektiva hrvatskoga kao nasljednoga jezika i kao bitne odrednice identiteta. *Danas*: U proteklom desetljeću jačaju istraživanja hrvatskoga kao nasljednoga jezika, osobito istraživanja o ovladavanju hrvatskim u hispanofonom kontekstu. Otvara se prostor za istraživanje povijesti iseljavanja Hrvata u Brazil. Unatoč porastu istraživanja i širenju tematskih područja na sam jezik, osobito nedostaju temeljiti lingvistički opisi govora hrvatskih iseljenika: istraživanja iz perspektive dodirnoga jezikoslovlja (dodiri hrvatskih govora sa španjolskim i portugalskim, promjene pod njihovim utjecajem), potom lingvističke geografije i dijalektologije (očuvana obilježja materinskih govora). *Sutra*. Široka primjena jezičnih tehnologija trebala bi potaknuti izradbu jezičnih korpusa. Za to valja pokrenuti kapitalne nacionalne istraživačke projekte i okupiti stručnjake. Osobito je potrebno izgraditi govorni korpus (usporediv s francuskim *Corpus de la parole*) koji bi obuhvaćao reprezentativan niz digitalnih zvučnih (i video) zapisa govornika, s odabranih punktova (gradova i mjesta) u kojima diljem zemalja Južne Amerike žive Hrvati. Takvi bi se zapisi nanijeli na digitalne geografske karte, transkribirali i učinili dostupnima znanstvenoj i široj javnosti. Govori hrvatskih iseljenika u Južnoj Americi dio su jedinstvenoga i neodvojiva korpusa hrvatskoga jezika i kao takvi se žurno moraju početi istraživati. Slična su istraživanja provedena za hrvatski jezik u Australiji (Hlavac 2000), čime je hrvatski jezik u situacijama jezičnoga dodira i kao nasljedni jezik uvršten u kapitalna djela o jezicima u kontaktu i o nasljednim jezicima (npr. Polinsky 2018; Thomason 2001).

El objetivo de este trabajo es examinar el estado de la investigación y, especialmente, de los estudios abocados a la descripción del habla de los emigrantes croatas en América del Sur. El panorama lingüístico allí es muy interesante: en varias oleadas migratorias, los croatas emigraron desde diferentes partes de Croacia y, de ese modo, cuidaron y transmitieron en el círculo familiar su habla materna. Intentaremos establecer cómo fueron investigadas esas formas del habla *ayer*, cómo son investigadas *hoy* y cuáles son las perspectivas de la investigación para *mañana*. *Ayer*. Numerosas investigaciones realizadas desde diferentes perspectivas, más frecuentemente históricas, migratorias o etnológicas, junto al tema de la identidad, abordaron también el estatus de la lengua croata. A mediados de los años 2000 se abrió la perspectiva del croata como lengua de herencia y como importante determinante de la identidad. *Hoy*: En la última década se han intensificado las investigaciones del croata como lengua de herencia, especialmente aquellas sobre el dominio del croata en el contexto hispanohablante. Se abre un espacio para el estudio de la historia de la emigración de croatas a Brasil. A pesar del aumento de la investigación y la expansión de las áreas temáticas al lenguaje en sí, faltan en particular descripciones lingüísticas exhaustivas del habla de los emigrantes croatas: investigaciones desde la perspectiva de la lingüística de contacto (contactos de las hablas croatas con las españolas y las portuguesas, cambios bajo sus influencias) y, luego, desde la geografía lingüística y la dialectología (características conservadas de las hablas maternas). *Mañana*. La aplicación amplia de las tecnologías del lenguaje debería fomentar la formación de corpus lingüísticos. Para eso, es de capital importancia implementar proyectos de investigación nacionales y reunir expertos. En particular, es necesario construir un corpus de habla (comparable al *Corpus de la parole* francés) que abarcaría una serie representativa de registros digitales de audio (y video) de hablantes de puntos (ciudades y pueblos) en los que viven croatas, seleccionados por toda Sudamérica. Dichos registros se agregarían a mapas digitales, se transcribirían y se pondrían a disposición del público científico y general. Las hablas de los emigrantes croatas en América del Sur forman parte de un corpus único e inseparable de la lengua croata y, como tales, se deben comenzar a investigar con urgencia. Similares investigaciones se han

realizado para el idioma croata en Australia (Hlavac 2000), lo que ha redundado en la inclusión del idioma croata en situaciones de contacto lingüístico y como lengua de herencia en obras capitales sobre la temática (p. ej., Polinsky 2018; Thomason 2001).

Ključne riječi: hrvatski jezik, Južna Amerika, dodirno jezikoslovlje, lingvistička geografija, korpusno jezikoslovlje

Palabras clave: lengua croata, América del Sur, lingüística de contacto, geografía lingüística, lingüística de corpus

Čileansko priznanje Hrvatske u vrijeme predsjednika Patricia Aylwina, 1991.-1992.

Reconocimiento chileno de Croacia bajo la presidencia de Patricio Aylwin, 1991-1992

Cristian Garay Vera, Universidad de Santiago de Chile, Instituto de Estudios Avanzados
cristian.garay@usach.cl

Franklim Colletti, Universidad de Santiago de Chile, Instituto de Estudios Avanzados
franklim.colletti@gmail.com

Brzo čileansko priznanje Hrvatske u okviru dezintegracije Jugoslavije objašnjava se povijesnim i demografskim vezama Čilea sa stanovništvom hrvatskoga podrijetla u toj zemlji, što je stvar koju potvrđuju studije o toj zajednici. Ova perspektiva posize za poviješću međunarodnih odnosa da bi objasnila pritisak unutarnjih aktera i tendencije dugoga trajanja, koje su učinile da Hrvatska postane vidljiva, neovisno o odnosima s Jugoslavijom i Srbijom i dovele su do brzoga diplomatskoga priznanja. Cilj je rada identificirati unutarnje čimbenike i aktere koji su unutar Čilea lobirali za priznanje Hrvatske i otkriti kako su utjecali na odluke države. Izvori će biti intervjui, tisak, spisi ministarstva vanjskih poslova, dokumenti i članci iz sekundarne literature. Što se tiče očekivanih rezultata, istraživači žele naglasiti da se u ovom slučaju, kako nije bilo tradicije ni definirane prakse na koju se moglo pozivati u odnosu na Hrvatsku i Jugoslaviju, pridaje važnost unutarnjemu utjecaju hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka kao ključnom unutarnjemu čimbeniku u donošenju odluka. Varijabla koju treba uzeti u obzir mogla bi biti i spremnost Njemačke da prizna novu državu, što je Čileu bila prilika da prizna njemačko liderstvo i popravi dojam slučaja Honecker.

El rápido reconocimiento de Croacia por Chile en el marco de la desintegración de Yugoslavia se explica por los lazos históricos y demográficos con la población de origen croata en Chile, cuestión que respaldan los estudios sobre este colectivo. Esta perspectiva se inscribe en la historia de las relaciones internacionales para explicar la presión de factores internos y tendencias de larga duración que visibilizaron Croacia por sobre las relaciones con Yugoslavia y con Serbia, y condujeron al rápido reconocimiento diplomático. El objetivo del trabajo es relevar los factores y actores que al interior de Chile presionaron por el reconocimiento y cómo ellos se traducen en determinaciones de Estado. Las fuentes serán entrevistas, prensa, memoria del Ministerio de Relaciones Exteriores, documentos y artículos secundarios. Respecto de los resultados esperados, los investigadores quieren subrayar que en este caso como no había tradición o práctica muy definida que invocar frente a Croacia y Yugoslavia se atiende al peso de la influencia interna croata migrante y de su descendencia como factor interno clave para la toma de decisiones. También habría una variable interviniente que sería la predisposición alemana a reconocer al nuevo Estado y desde Chile la necesidad de reconocer el liderazgo alemán y reparar las secuelas de caso Honecker.

Ključne riječi: vanjska politika, Hrvatska, Čile, diplomatsko priznanje

Palabras clave: política exterior, Croacia, Chile, reconocimiento diplomático

Upravljanje znanjem hrvatske zajednice u Brazilu

Gestão do conhecimento da comunidade croata no Brasil

Katia Gavranich Camargo, Sociedade Amigos da Dalmácia, katiagavra@gmail.com

Cilj je ovoga rada predložiti tumačenje kako su Hrvati stvarali i upravljali znanjem u Brazilu, baveći se glavnim uzrocima i razlozima dolaska Hrvata u Brazil, kao i predispozicijom te poticajima brazilske vlade da primi ne samo Hrvate, nego i druge europske i azijske narode. Na taj je način hrvatski etnicitet, katkad potisnut, a katkad zaboravljen od brazilske države, uvidio potrebu razvijanja načina samoodržanja i kulturne resignifikacije, koji trenutno omogućavaju priznavanje hrvatske zajednice koja broji oko 100.000 doseljenika i njihovih potomaka na području Brazila. Ovo predstavljanje namjerava pridonijeti proučavanju transnacionalnih i transdisciplinarnih modela odnosa hrvatske zajednice s različitim narodima i etničkim skupinama, u multikulturalnom i multietničkom Brazilu, uspijevajući ostati aktivnom, vezanom uz domovinu, kroz upravljanje mrežnoga oblika svojim kulturnim, ekonomskim i socijalnim aspektima.

Este trabalho visa propor uma interpretação de como os croatas produziram e gerenciaram o conhecimento no Brasil, abordando as principais causas e razões da vinda dos croatas para o Brasil, bem como a predisposição e o estímulo do governo brasileiro em receber não só os croatas, mas outras também nacionalidades europeias e asiáticas. Desse modo, a etnia croata, ora reprimida, ora esquecida pelo estado brasileiro, viu a necessidade de desenvolver modos de autopreservação e ressignificação cultural, os quais atualmente permitem que se reconheça essa comunidade, que conta com aproximadamente 100 mil imigrantes e seus descendentes em território brasileiro. Esta apresentação pretende contribuir para com estudos de modelos transnacionais e transdisciplinares devido as relações da comunidade croata com diferentes nações e etnias, no Brasil multicultural e pluriétnico, conseguindo manter-se atuante, com vínculos com a pátria original, através da gestão em rede dos seus aspectos culturais, econômicos e sociais.

Ključne riječi: Hrvatska Brazil, kulturni menadžment, useljništvo, udruženja

Palavras-chave: Croácia Brasil, Gestão cultural, imigração, associativismo

Migracije kao implikacija i društveni proces i/ili oblik političke aktivnosti i europeizacije Hrvatske

La migración como implicación y proceso social y / o forma de actividad política y europeización de Croacia

Mark Gjokaj, markko54@gmail.com

Predmet su analize ovoga rada migracije/emigriranje Hrvata u zemljama Južne Amerike (JA) u doba uspostave socijalističkoga sustava, tada Hrvatske sastavnice Federativne Jugoslavije, odnosno, život, društvene aktivnosti i političko djelovanje u drugoj i prvoj domovini (Hrvatska). Implikacija iz razloga što se predmetni talas ili IV val migriranja koji je po niz značajki različit i specifičan, po motivaciji politički, drugačijeg socio demografske strukture, (za njih) praćena i uvjetovana ne povoljnim povijesnim okolnostima i političkim kretanjima. Njihovo radno, društveno, kulturno i emancipacijsko djelovanje je plodan doprinos. Kao oblik društvenih aktivnosti osnivana su narodna vijeća, razne udruge, tiske, listove, (polu)mjesečnike, a godine 1987. sastavili memorandum o društvenom napretku i razvoju Hrvatske (Latković). U kontinuitetu bili uključeni u horizonte društveno povijesne stvarnosti u raznim oblicima humanitarne, financijske pomoći i doprinijeli neovisnosti, dok se manji broj vraćao u domovinu i daju doprinos europeizaciji Hrvatske. Na kraju rada sažeto se ukazuje na pogubne/negativne demografske posljedice.

El objeto de análisis de este trabajo es la emigración de croatas a América del Sur durante el establecimiento del sistema socialista en la entonces entidad federativa de Croacia dentro de la Yugoslavia Federativa, es decir, la vida, las actividades sociales y la acción política en la segunda y en la primera patria (Croacia). Hablamos de implicación por el hecho de que esta cuarta ola migratoria, diferente y específica debido a una serie de características, como su motivación política y su estructura sociodemográfica, fue (para ellos) monitoreada y condicionada por circunstancias históricas y movimientos políticos desfavorables. Su acción laboral, social, cultural y emancipadora es un aporte fructífero. Como parte de las actividades sociales se fundaron consejos nacionales, varias asociaciones, imprentas y publicaciones periódicas y en el año 1987 se redactó el memorándum sobre el progreso social y el desarrollo de Croacia (Latković). Participaron continuamente en los horizontes de la realidad sociohistórica en diversas formas de asistencia humanitaria y financiera y contribuyeron a la independencia, mientras que un número menor regresó a la patria y contribuyó a la europeización de Croacia. Al final del trabajo se señalan brevemente las consecuencias demográficas negativas.

Ključne riječi: Hrvatska, Južna Amerika, društveni procesi, političke aktivnosti, memorandum

Palabras clave: Croacia, América del Sur, procesos sociales, actividades políticas, memorando

Procesi doseljavanja Hrvata u Comodoro Rivadavia na temelju materijala iz lokalnoga arhiva

Los procesos migratorios croatas en Comodoro Rivadavia a partir de la consulta de los archivos locales

Carolina Montserrat Insúa, Universidad Nacional de la Patagonia San Juan Bosco
montse540@hotmail.com

Juan José Ahlin, Universidad Nacional de la Patagonia San Juan Bosco
ivan_ahlin@hotmail.com

Comodoro Rivadavia utemeljen je 1901, u onom što će kasnije postati nacionalni teritorij (danas provincija) Chubut u središnjoj Patagoniji u Argentini. Godine 1907. pretvara se u prvu argentinsku naftonosnu enklavu i epicentar migracijskih gibanja izvana, većinom radne snage za naftne, željezničke i, kasnije, lučke kompanije. To je očito iz izbornoga popisa iz 1915., koji već tada registrira 83 % useljenika muškaraca u mjestu Comodoro Rivadavia. Među njima su i Hrvati, a njihova prisutnost u našem gradu može se dokumentirati u vrijeme Prvoga svjetskoga rata. Oni se tijekom XX. stoljeća organiziraju u razne zajedničarske institucije, kako “jugoslavenske” tako i hrvatske. Hrvatska nazočnost u mjestu Comodoro Rivadavia može se zamijetiti u raznim arhivima, službenim ili privatnim. Među prvim možemo spomenuti Općinski povijesni arhiv (Archivo Histórico Municipal), osnovan 1986., Arhiv provincijalne policije (Archivo de la Policía provincial) u gradu Rawsonu (sjedištu pokrajine Chubut) i poduzeće YPF (Yacimientos Petrolíferos Fiscales, Državna naftna nalazišta). Ono je osnovano 1922. kao državna kompanija i desetljećima je, sve do privatizacije 90-ih, bila pokretač ekonomske aktivnosti na tom području. Od privatnih arhiva postoje oni koje su očuvale obitelji potomaka doseljenih Hrvata prije i nakon Drugoga svjetskoga rata. Riječ je o zbirkama dokumenata, slika, članaka, knjiga itd., koji donose neprocjenjivu osobnu viziju koja se ne može naći u informacijama dostupnim u službenim izvorima. Polazeći od tih arhiva i dostupnih dokumenata možemo izraditi registar hrvatskoga iseljništva, njegove nazočnosti i utjecaja koji su ostavili u mjestu Comodoro Rivadavia.

Comodoro Rivadavia fue fundada en 1901, en el entonces Territorio nacional (hoy Provincia) del Chubut en la Patagonia Central argentina. En 1907 se convierte en el primer enclave petrolífero argentino y epicentro de movimientos migratorios extranjeros, mayormente como mano de obra en las compañías petroleras, ferrocarrileras y, posteriormente, portuarias. Esto se evidencia en el padrón electoral de 1915, que ya registraba un 83 % de inmigrantes varones en Comodoro Rivadavia. Entre ellos, los croatas, cuya presencia en nuestra ciudad puede documentarse en tiempos de la I Guerra Mundial. Estos durante el siglo XX se organizaron en distintas instituciones comunitarias, tanto “yugoslavistas” como nacionalistas. La presencia croata en Comodoro Rivadavia puede observarse en distintos archivos de carácter oficial o privado. Entre los primeros podemos mencionar el Archivo Histórico Municipal (creado en 1986), el Archivo de la Policía provincial en la ciudad de Rawson (capital de la Provincia del Chubut) y la empresa YPF (Yacimientos Petrolíferos Fiscales). Esta fue fundada como compañía nacional en 1922 y fue por décadas (hasta su privatización en los años 90) el motor de la actividad económica de la zona. Entre los archivos privados se encuentran aquellos conservados por las familias descendientes de los croatas establecidos aquí antes y después de la II Guerra Mundial. Se trata de colecciones que contienen documentos, imágenes, artículos, libros, etc. que aportan una inestimable visión personal que escapa a la información disponible, en los repositorios oficiales. A partir de estos archivos y la documentación disponible podemos realizar un registro de la migración croata, de su presencia y su impronta en Comodoro Rivadavia.

Ključne riječi: Hrvati, migracija, arhivi, Comodoro Rivadavia, Patagonija

Palabras clave: croatas, migración, archivos, Comodoro Rivadavia, Patagonia

Kultura pamćenja kao metodološki izazov interpretaciji kulturne baštine obitelji Mihanovich

La cultura de la memoria como desafío metodológico para la interpretación del patrimonio cultural de la familia Mihanovich

Matija Jerković, matthias.jerkovich@gmail.com

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća useljenička obitelj Mihanovich, kao jedna od istaknutih obitelji u Argentini, kroz svoj rad i mecenstvo stvara i ostavlja u polog budućim generacijama građevine i spomenike različitih razina umjetničke vrijednosti. Primjenjujući metode kojima se daje važnost rekonstrukciji vrijednosti i očekivanja unutar kojih umjetnička djela nastaju (M. Baxandall „Period eye“, H. R. Jauß „Erwartungshorizont“), možemo ustvrditi kako je riječ o djelima koja su u interakciji s očekivanjima građana Buenos Airesa, ali i očekivanjima Austro-Ugarske useljeničke zajednice te kasnije zajednice identificirane s Kraljevinom SHS (unutar obje zajednice Hrvati imaju značajan udio). Primjerice, „Meteorološki stup“ kao dar Argentini u ime „Austro-Ugarske kolonije“ ima za cilj istovremeno impresionirati kako građane Buenos Airesa tako i useljeničku zajednicu i autoritete Monarhije. Međutim, nastavak migracijskih procesa u Argentini, kao i geopolitičke promjene u Europi do kraja 20. stoljeća izmijeniti karakter zajednica za koje su djela nastala te ih tako dekontekstualizirati. Ove će se promjene manifestirati u različitim oblicima kolektivnoga i individualnoga pamćenja koje uključuju vrjednovanje nasljeđa obitelji Mihanovich. Tako će s jedne strane Argentina i njezino sve homogenije društvo (s obzirom na fenomen imigracije) spomenutu baštinu integrirati u vlastito kolektivno nasljeđe; značajan dio tih spomenika i građevina danas se nalazi unutar njezina baštinskoga kanona. S druge strane, nasljednici spomenutih zajednica u interakciji s kojom je ova baština nastala, kao i sljednice država s kojima su bili poistovjećivani (Austrije i Jugoslavije) nastavljaju razvijati svoje oblike vrjednovanja kako bi istaknule svoj povijesni doprinos i specifičnost. Metodološko pitanje koje stoji iza ovoga rada jest kako kultura pamćenja („Erinnerungskultur“, J. Assmann i A. Assmann, ovdje shvaćena kao zajednički naziv za različite oblike manifestacija kolektivnoga i individualnoga pamćenja) utječe na interpretaciju kulturne baštine. Cilj je ovoga rada ukazati na postojanje pluraliteta u politikama sjećanja, predstaviti ga kao metodološki izazov za sistematski studij mecenatskoga rada obitelji Mihanovich i pružiti okvir za vrjednovanje te kulturne baštine unutar politika sjećanja Republike Hrvatske.

A fines del siglo XIX y principios del XX, la familia inmigrante Mihanovich, una de las familias prominentes de Argentina, a través de su trabajo y mecenazgo creó y legó a las futuras generaciones monumentos y edificios de diverso valor artístico. Aplicando métodos con los que se da importancia a la reconstrucción de valores y expectativas dentro de los cuales surgen las obras de arte (M. Baxandall “Period eye”, H. R. Jauß “Erwartungshorizont”), podemos afirmar que se trata de obras que interactúan con las expectativas de los ciudadanos de Buenos Aires, pero también con las de la colectividad de inmigrantes austro-húngaros y la posterior colectividad identificada con el Reino de los Serbios, Croatas y Eslovenos (dentro de las cuales los croatas tenían una significativa participación). Por ejemplo, la Columna Meteorológica, como regalo a Argentina en nombre de la “Colonia Austro-Húngara”, tenía como objetivo impresionar tanto a los porteños como a la colectividad inmigrante y a las autoridades de la Monarquía. Sin embargo, la continuación de los procesos migratorios en Argentina, así como los cambios geopolíticos en Europa hasta fines del siglo XX, cambiarán el carácter de las colectividades para las que fueron creadas las obras y, de este modo, las descontextualizarán. Estos cambios se manifestarán en diversas formas de memoria colectiva e individual que incluyen la valoración de la herencia de la familia Mihanovich. Así, por un lado, Argentina y su sociedad cada vez más homogénea (en relación al fenómeno inmigratorio) integrará este patrimonio en su propio patrimonio colectivo (una parte importante de estos monumentos y edificios se encuentran hoy en día dentro de su canon patrimonial). Por otro lado, los herederos de las mencionadas colectividades, en interacción con las cuales se originó este patrimonio, así como los sucesores de los estados con los que fueron identificados (Austria y Yugoslavia), continúan

desarrollando sus formas de valoración para resaltar su aporte histórico y su especificidad. Por lo tanto, intentando dar respuesta a la cuestión metodológica de cómo la cultura de la memoria (entendida, siguiendo a „Erinnerungskultur“, J. Assmann y A. Assmann, como un concepto común para nombrar diferentes formas de manifestaciones de la memoria colectiva e individual) influye en la interpretación del patrimonio cultural, el objetivo de este trabajo es señalar la existencia de una pluralidad en las políticas del recuerdo, presentarla como un desafío metodológico para el estudio sistemático del trabajo de mecenazgo de la familia Mihanovich y proporcionar un marco para la valoración de este patrimonio cultural dentro de las políticas del recuerdo de la República de Croacia.

Ključne riječi: obitelj Mihanović, kulturna baština, kultura pamćenja, mecenatstvo, migracije

Palabras clave: familia Mihanovich, patrimonio cultural, cultura de la memoria, mecenazgo, migraciones

Hrvatsko iseljništvo u Južnoj Americi u građi Vjesnikove novinske dokumentacije

La emigración croata en América del Sur a través de la documentación del periódico Vjesnik

Ante Kožul, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, antekozul@gmail.com

Vjesnikovu novinsku dokumentaciju, poznatu i kao Vjesnikova Hemeroteka, čine isječki novina, tjednika i časopisa tiskanih u Hrvatskoj i Jugoslaviji u razdoblju od 1962. do 2006. Zbirka isječaka prikupljena je i obrađivana od dokumentacijske službe Novinsko izdavačke i stamparske kuće Vjesnik, a osim izdanja nakladničke kuće Vjesnik sadrži i isječke drugih tiskanih izdanja s prostora bivše Jugoslavije. Zbirka se od 2013. čuva u Hrvatskom državnom arhivu, u zasebno osnovanom fondu (HR-HDA-2031 Vjesnik) podijeljena u 14 tematskih područja. Građa za istraživanje hrvatskoga iseljništva u Južnoj Americi raspoređena je u više tematskih područja i unutar njih različitih podcjelina, a značenjem i obujmom ističu se tematska područja Hrvatska vanjska politika/Svijet/Međunarodni odnosi, Društvo/Zdravstvo/ Socijalna skrb (podcjelina Migracije), Sudstvo/Kriminal (podcjelina Politička emigracija) i Kultura/Umjetnost. Unutar cjeline Međunarodni odnosi tematski su zasebno obuhvaćene i države Južne Amerike u kojima se nalaze isječki novina koji sadrže podatke o državnom uređenju, političkim prilikama, izborima te hrvatskim iseljenicima. U sklopu tematske cjeline Javne osobe nalazi se građa o pojedinim istaknutim hrvatskim iseljenicima. Građa koju je okupila Vjesnikova novinska dokumentacija predstavlja važan izvor za istraživanje povijesti hrvatskoga iseljništva u Južnoj Americi i svijetu. Analizom njezina sadržaja, osim osnovnih podataka o aktivnostima i ostvarenjima hrvatskoga iseljništva, moguće je steći i uvid u duh vremena i viđenje hrvatskoga iseljništva u očima tiskanih medija u Jugoslaviji.

La documentación periodística del diario Vjesnik, conocida como la Hemeroteca de Vjesnik, consta de recortes de diarios, semanarios y revistas publicados en Croacia y Yugoslavia en el período comprendido entre 1962 y 2006. La colección fue recopilada y procesada por el Servicio de Documentación de la Editorial e Imprenta Periodística Vjesnik y, además del material impreso por esa casa editorial, contiene extractos de otras publicaciones de la ex Yugoslavia. Desde 2013, la colección se preserva en el Archivo Estatal Croata, en un fondo especial (HR-HDA-2031 Vjesnik) dividido en catorce áreas temáticas. El material para la investigación de la emigración croata en América del Sur se distribuye en varias áreas temáticas con diferentes subdivisiones, entre las que, por su significado y alcance, se destacan especialmente: Política exterior croata, Mundo, Relaciones internacionales; Sociedad, Salud, Asistencia social (subdivisión Migraciones); Poder Judicial, Delito (subdivisión Emigración Política) y Cultura, Arte. Dentro de la sección Relaciones Internacionales, los países de América del Sur están temáticamente contenidos por separado, con recortes que contienen datos sobre la organización estatal, las circunstancias políticas, las elecciones y los emigrantes croatas. Dentro de la unidad temática Personas públicas, hay material sobre algunos emigrantes croatas destacados. El material recopilado por la documentación periodística de Vjesnik representa una fuente importante para la investigación de la historia de la emigración croata en América del Sur y el resto del mundo. Al analizar su contenido, además de los datos básicos sobre las actividades y logros de la emigración croata, es posible conocer el espíritu de la época y la mirada sobre esa emigración en los ojos de los medios impresos en Yugoslavia.

Ključne riječi: hrvatsko iseljništvo, Južna Amerika, vjesnikova novinska dokumentacija, hemeroteka

Palabras clave: emigración croata, América del Sur, documentación periodística, vjesnik, hemeroteca

Politička opredjeljivanja Hrvata u Urugvaju nakon Drugoga svjetskoga rata

Orientaciones políticas de los croatas en Uruguay después de la Segunda Guerra Mundial

Wolffy Krašić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, wkraasic@hrstud.hr

Hrvatsko iseljništvo izrazito je heterogena populacija po nizu karakteristika, pa tako i po političkim opredjeljivanjima tijekom gotovo cijeloga 20. stoljeća. Potonje razlike bile su posljedica činjenice da se iseljavanje odvijalo tijekom postojanja različitih režima i država kojima su pripadale hrvatske zemlje, ali i utjecaja domovinskih političkih strujanja na već iseljene Hrvate. Politički drukčije, a nerijetko i sukobljene organizacije i skupine u hrvatskom iseljništvu postojale su kako u državama u koje je odselio velik broj Hrvata – Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Australiji ili pak Argentini, tako i u onim hrvatskim zajednicama koje su brojale samo nekoliko tisuća pripadnika, kao što je, među ostalim, bio slučaj i s Urugvajem. Slično kao u nizu prekomorskih država u kojem su Hrvati iselili u većem broju, i u Urugvaju su se Hrvati već u međuraću izjašnjavali za različite političke opcije, poput Hrvatske seljačke stranke Stjepana Radića, Ustaško-domobranskoga pokreta, a bilo je pristaša socijalističkih ideja. Situaciju je dodatno usložnio Drugi svjetski rat, tijekom kojega je Narodnooslobodilački pokret pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije zadobio znatnu potporu urugvajskih Hrvata, ali i raskid Sovjetskoga Saveza s Jugoslavijom koncem 1940-ih godina. Istraživanje je temeljeno na nedavno prevedenoj knjizi *Hrvatska i Hrvati u Urugvaju* autora Edouarda R. Antonicha, kao i nekoliko dokumenata jugoslavenskoga veleposlanstva u Montevideu s konca 1960-ih i iz prve polovice 1970-ih godina. Dat će se pregled hrvatskih organizacija u Urugvaju te opisati njihova politička orijentacija, međusobni odnosi i načini djelovanja. Potonje će biti stavljeno u širi kontekst odnosa hrvatskoga iseljništva u Južnoj Americi i komunističke Jugoslavije.

La emigración croata está constituida por una población extremadamente heterogénea en términos de una serie de características, incluidas las afiliaciones políticas durante casi todo el siglo XX. Estas diferencias se debieron al hecho de que la emigración tuvo lugar durante la existencia de diferentes regímenes y estados a los que pertenecía Croacia, pero también a la influencia de las corrientes políticas patrióticas sobre los croatas ya emigrados. En la emigración existían distintas organizaciones y grupos políticos, a menudo en conflicto, tanto en países en los que se estableció un gran número de croatas (Estados Unidos, Canadá, Australia o incluso Argentina), como en aquellas comunidades croatas que contaban sólo unos pocos miles de miembros, como fue, entre otros, el caso de Uruguay. Aquí, como en varios países de ultramar, donde los croatas emigraron en gran número, ya en el periodo de entreguerras se habían manifestado por diferentes opciones políticas, tales como el Partido Campesino Croata de Stjepan Radić, el Movimiento Ustaša-defensor (Ustaško-domobranski pokret) y hubo también partidarios de las ideas socialistas. La situación se complicó aún más con la Segunda Guerra Mundial, durante la cual el Movimiento de Liberación Nacional liderado por el Partido Comunista de Yugoslavia obtuvo un apoyo considerable de los croatas uruguayos, así como también la ruptura de la Unión Soviética con Yugoslavia a fines de la década de 1940. La investigación se basa en el libro recientemente traducido *Croacia y los croatas en Uruguay*, del autor Eduardo R. Antonich, así como en varios documentos de la embajada yugoslava en Montevideo de finales de los años sesenta y primera mitad de los setenta. Se dará una visión general de las organizaciones croatas en Uruguay y se describirán sus orientaciones políticas, formas de acción y relaciones mutuas. Esto último se pondrá en el contexto más amplio de las relaciones entre la emigración croata en América del Sur y la Yugoslavia comunista.

Ključne riječi: Hrvati, Urugvaj, komunistička Jugoslavija, politički emigranti, radio emisije

Palabras clave: croatas, Uruguay, Yugoslavia comunista, emigrantes políticos, emisiones radiales

„Domovina“ kao „nalog pamćenja“ hrvatske političke emigracije nakon Drugoga svjetskoga rata

La “Patria” como “mandato de memoria” de la emigración política croata después de la Segunda Guerra Mundial

Viktorija Kudra Beroš, Institut za migracije i narodnosti, viktorija.kudra@imin.hr

Nakon Drugoga svjetskoga rata u Argentinu useljava hrvatska politička emigracija u razdoblju od 1946. do 1951. Hrvatsku poslijeratnu političku emigraciju činio je dio političke nomenklature Nezavisne Države Hrvatske (predstavnik Ustaškoga pokreta i Hrvatske seljačke stranke), dio izbjegle vojske (ustaše i domobranci), članovi njihovih obitelji te dio izbjegloga stanovništva kao i dio svećenstva s prostora NDH. Radi se o kontekstu prisilnih migracija koje su nastale kao posljedica Drugoga svjetskog rata, njegova završetka, poslijeratnih događanja (u ovom slučaju posebice u Jugoslaviji), odnosno kao posljedica promjena političkoga, ekonomskoga i društvenoga sustava zemalja porijekla ili „domovina“ koje su bile u sklopu masovnih migracija u Europi. Politička aktivnost emigracije u Argentini bila je vrlo jaka, posebice u početku i dolaskom Ante Pavelića. Nakon početnoga smještanja u zemlji useljavanja, emigracija osniva različite stranke i organizacije, podružnice stranaka osnovanih u drugim zemljama svijeta kao i prije postojećih stranaka. Pretenzija svih osnovanih stranaka (ne samo u Argentini) bila je krovno i jedinstveno okupljanje radi djelovanja cjelokupnoga hrvatskoga iseljništva u borbi protiv komunističke Jugoslavije, a za samostalnu Hrvatsku. Izdavaštvo postaje jedan od ključnih elemenata političke borbe i usko je vezano uz nju, iako mnogi časopisi djeluju i na širem kulturno-književnom području. *Časopis Hrvatska misao: knjižica za kulturna, politička i socialna pitanja (El Pensamiento Croata)* u Argentini izlazila je u razdoblju od 1953. do 1970., a referirala se na istoimenu publikaciju *Hrvatska misao: glavno glasilo Hrvatske stranke prava* čiji je glavni urednik bio Mile Budak i koja je izlazila u Zagrebu između 1920. i 1924. U fokusu je ovoga izlaganja analiza reprezentacije „domovine“, kao dominantnoga konstitutivnoga dijela nacionalnoga identiteta hrvatske političke emigracije nakon Drugoga svjetskoga rata u Argentini kroz tekstove u časopisu *Hrvatska misao* kojima pristupam kao svojevrsnom arhivu u deridijanskom smislu riječi. Reprezentacija „domovine“ koja je utemeljena na njihovim iskustvima i znanjima, a usmjerena imaginiranju budućnosti.

Después de la Segunda Guerra Mundial, la emigración política croata llegó a Argentina entre 1946 y 1951. Esta emigración política de postguerra estaba formada por parte de la nomenclatura política del Estado Independiente de Croacia (representantes del movimiento Ustasha y el Partido Campesino Croata), de los refugiados del ejército (ustashas y defensores del Hogar Croata), miembros de sus familias y parte de la población refugiada, así como del clero del área de NDH. Se trata de un contexto de migraciones forzadas que surgieron como consecuencia de la Segunda Guerra Mundial, su finalización y los acontecimientos de la postguerra (en este caso, especialmente, en Yugoslavia), es decir, como resultado de los cambios del sistema político, económico y social de los países de origen o de la “patria”, que formaban parte de las migraciones masivas en Europa. La actividad política de la emigración en Argentina fue muy fuerte, especialmente al comienzo y con la llegada de Ante Pavelić. Después del asentamiento inicial, la emigración fundó diferentes partidos y organizaciones, filiales de partidos formados en otros países del mundo, así como de partidos existentes con anterioridad. La pretensión de todos los partidos creados (no solo en Argentina) era la congregación unificada y coordinada con el objetivo de la acción conjunta de toda la emigración croata en la lucha contra la Yugoslavia comunista y por una Croacia independiente. La actividad editorial se convirtió en uno de los elementos clave de la lucha política y estuvo estrechamente relacionada con ella, aunque muchas revistas también ejercieron su influencia en el campo cultural y literario más amplio. La revista *Hrvatska misao: knjižica za kulturna, politička i socialna pitanja (El Pensamiento Croata: publicación de cuestiones culturales, políticas y sociales)* se editó en Argentina entre 1953 y 1970, y su nombre hacía referencia a la publicación del homónimo, *Hrvatska misao: glavno glasilo Hrvatske stranke prava* (El pensamiento croata: órgano principal del Partido Croata del

Derecho), cuyo editor principal fue Mile Budak y que había salido en Zagreb entre 1920 y 1924. El foco de esta ponencia está puesto en el análisis de la representación de la noción de “patria”, como parte constitutiva dominante de la identidad nacional de la emigración política croata de postguerra en Argentina, a través de textos aparecidos en la revista *Hrvatska misao*, que abordo como una especie de archivo en el sentido derridiano de la palabra. Representación de la “patria” que está basada en sus experiencias y conocimientos, y orientada a imaginar el futuro.

Ključne riječi: politička emigracija u Argentini, *Hrvatska misao*, nacionalni identitet, narativi doma i domovine, analiza diskursa

Palabras clave: emigración política en Argentina, *Pensamiento croata*, identidad nacional, narrativas del hogar y la patria, análisis del discurso

Mrežna platforma Povijesnoga digitalnoga arhiva hrvatskoga iseljenništva u Peruu - Naša Veza

Plataforma web del Archivo histórico digital de la migración croata al Perú - Naša Veza

Ana Marija Kuljevan, Cónsul Honoraria de la República de Croacia en Perú, croaciaperuoficial@gmail.com

Ova mrežna platforma Povijesnoga digitalnoga arhiva hrvatskoga iseljenništva u Peruu omogućit će bolje očuvanje povijesnih dokumenata koji se mogu naći u različitim formatima i na različitim mjestima, do kojih je pristup često težak, a nekad se ni ne zna gdje su. Omogućit će korisnicima vizualizaciju i jednostavnu i brzu selekciju arhiva koji ih zanimaju u Dokumentacijskom fondu. Naša misija je da istražimo razne izvore javnih informacija o hrvatskom iseljeništvu i digitaliziramo dokumente službenih institucija u Peruu, kao što su: Opći državni arhiv (Archivo General de la Nación), arhiv nadbiskupije Perua, ministarstva vanjskih poslova, migracija, socijalne skrbi, groblja itd. i da ih onda stavimo u *cloud* (oblak). Ova mrežna platforma, pristupačna i laka za korištenje, raspolagat će funkcijama pretrage pomoću koje će se moći locirati svi dokumenti smješteni na toj stranici samo jednim klikom; kasnije će omogućiti povezivanje s digitalnim arhivima koji postoje kako u Latinskoj Americi tako i u Europi, s međunarodnim standardima uporabe. Mehanizam pristupa bit će putem korisnikova registriranja, što će omogućiti stvaranje baze podataka; identifikaciju geografskoga podrijetla; prepoznavanje dokumenata koji su najtraženiji, a koji mogu pomoći sustavnom proučavanju hrvatskoga iseljenništva, kao i statistiku raspoređenu po godinama, koja pridonosi, kroz točnu informaciju, izradi strategija rada s hrvatskom dijasporom i mogućnosti da se ojačaju odnosi između iseljenika i Hrvatske. Omogućit će da se nađe prava informacija pomoću koje se mogu pronaći dokumenti službenoga karaktera. Isto tako, računa se s nepoznavanjem ispravnoga načina pisanja izvornoga prezimena, a i s tim da ima slučajeva u kojima se izgubilo prezime koje je išlo s majčine strane. Ova platforma bit će modularno dizajnirana, zato da se može poboljšati po opsegu i uslugama.

Esta plataforma web del Archivo histórico digital de la migración croata al Perú, permitirá una mejor preservación de documentos históricos que se pueden encontrar en diferentes formatos y en diferentes lugares a los cuales no siempre se tiene fácil acceso o simplemente se desconoce su existencia. Posibilitará a los usuarios la visualización y selección de manera más sencilla y rápida de los archivos que le interesen del Fondo Documental. Nuestra misión será investigar diversas fuentes de información pública sobre la migración croata y digitalizar los documentos de las instituciones oficiales en Perú como son el Archivo General de la Nación, el Arzobispado del Perú, el Ministerio de Exteriores, Migraciones, Beneficencia Pública, Cementerios, etc.; y posteriormente alojarlos en la nube. Esta plataforma web amigable y fácil de usar contará con un motor de búsqueda para localizar todos los documentos alojados en esta página con un sólo clic; posteriormente permitirá enlaces con los archivos digitales que existen tanto en Latinoamérica como en Europa, con estándares de uso internacionales. El mecanismo de acceso será mediante registro de usuario, que permitirá la generación de una base de datos, la identificación de su procedencia geográfica, el reconocimiento de aquellos documentos más buscados, que puede ayudar en el estudio sistemático de la inmigración croata, así como la generación de datos estadísticos categorizados por año, lo que contribuye con información más precisa para las estrategias de trabajo con la diáspora croata y para poder fortalecer la relación entre los emigrados y Croacia. Permitirá encontrar la información real pudiendo ubicar documentos con valor oficial. Asimismo, se tiene en cuenta el desconocimiento de la correcta escritura del apellido original y, por último, posibilitará identificar y contabilizar casos en que se ha perdido el apellido por el lado materno. Esta plataforma será diseñada de manera modular, a fin de poder escalar en alcance y servicios.

Ključne riječi: povezivanje povijesnih digitalnih arhiva

Palabras clave: conexión de archivos históricos digitales

Hrvatski iseljenici iz Dalmacije u Čileu. Biografske značajke koje karakteriziraju proces

Inmigrantes croatas dálmatas en Chile. Rasgos biográficos que caracterizan un proceso

Sergio Lausic Glasinovic, Círculo de Estudios Dalmato Americano, Punta Arenas, Magallanes
dalmato.americano@gmail.com

Riječ je o predstavljanju biografskih crtica iseljenika koji većinom potječu iz Dalmacije, a koji su se počeli doseljavati u Čile od kraja XIX. i prve polovice XX. stoljeća. Izvori koji će se konzultirati bit će dokumenti koje su iseljenici donosili pred čileanske državne organe koji su im trebali da ispune zakonske formalnosti. Na taj način će stotinjak od cjeline konzultiranih dokumenata biti temelj za posebno izdanje i pokazat će društvene, ekonomske i kulturne karakteristike hrvatskih iseljenika koji su se naselili u Čile.

Se trata de la presentación de rasgos biográficos de inmigrantes procedentes, en general, de la comarca de Dalmacia que se afincaron en Chile a partir de fines del siglo XIX y la primera mitad del siglo XX. La fuente de consulta está en los propios antecedentes aportados por los inmigrantes ante los organismos estatales chilenos para cumplir con las exigencias legales requeridas a fin de realizar los trámites respectivos. De esta manera, un centenar de documentos entre la totalidad de los consultados, será la base para una edición especial y para demostrar las características sociales, económicas y culturales de los inmigrantes croatas dálmatas afincados en Chile.

Ključne riječi: emigracija, imigracija, biografije, životne priče, zaposlenje, inovacija

Palabras clave: emigración, inmigración, biografías, historias de vida, ocupación laboral, innovación

Dugi put povratka? Analiza iskustava Južnoamerikanaca u zemlji predaka

Un largo viaje de ¿regreso? Análisis de experiencias de sudamericanos en la tierra de sus ancestros

María Florencia Luchetti, Institut za migracije i narodnosti, maria.luchetti@imin.hr

Približno 150 Južnoamerikanaca godišnje dolazi u Hrvatsku da bi sudjelovali u programu za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj, dijelom financiranom od Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Hrvatske. To su potomci hrvatskih iseljenika koji su napuštali svoju zemlju od kraja XIX. do sredine XX. stoljeća i koji sada kreću suprotnim putem od onih kojim su išli njihovi predci. Budući da se radi o dugoročnom projektu i privremenom iskustvu, potraga za korijenima predstavlja zajednički nazivnik životnih iskustava ovih mladih potomaka druge, treće, četvrte i pete generacije, koji su dio populacije od više od 750.000 osoba hrvatskoga podrijetla u Južnoj Americi. Cilj je ovoga izlaganja da se predstavje preliminarni rezultati dobiveni u okviru projekta „Od dolaska do ostanka: udruženja i umrežavanje kao oblik integracije Hrvata izvan Republike Hrvatske u hrvatsko društvo“ sa žarištem na razumijevanju motivacija koje pokreću ove potomke Hrvata i otkrivanju čimbenika i situacija koje odmažu ili pripomažu njihovu dolasku i ostanku u zemlji predaka. U tom cilju će se izraditi statistički opis populacije s podacima prikupljenim anketom, koja će se nadopuniti kvalitativnom analizom utemeljenom na dubinskim intervjuima i promatranju uz sudjelovanje.

Aproximadamente 150 sudamericanos llegan anualmente a Croacia para asistir al Programa de aprendizaje del idioma croata en la República de Croacia, parcialmente financiado por la Oficina Central Estatal para los Croatas en el Exterior. Son descendientes de emigrantes croatas que dejaron su tierra entre fines del siglo XIX y mediados del XX y que recorren ahora el camino inverso al realizado por sus antepasados. Ya sea que se trate de un proyecto a largo plazo o de una experiencia temporal, la búsqueda de sus raíces constituye un denominador común de las experiencias vitales de estos jóvenes descendientes de segunda, tercera, cuarta y quinta generación que hacen parte de las más de 750.000 personas de origen croata que viven en América Latina. El objetivo de esta ponencia es presentar los resultados preliminares obtenidos en el marco del proyecto “De la llegada a la permanencia: socialización y establecimiento de redes como forma de integración de los croatas fuera de la República de Croacia a la sociedad croata”, haciendo foco en la comprensión de las motivaciones que animan a estos descendientes de croatas y la detección de los factores y situaciones que restringen o coadyuvan su tránsito y permanencia en el país de sus antepasados. Para ello se realizará una descripción estadística de la población con los datos obtenidos a partir de una encuesta, que será complementada con un análisis cualitativo basado en entrevistas en profundidad y observación participante.

Ključne riječi: Hrvatska, Latinska Amerika, povratak, integracija, životna iskustva

Palabras clave: Croacia, América Latina, retorno, integración, experiencias de vida

Programi i projekti Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske namijenjeni hrvatskomu iseljeništvu i njihovim potomcima u Južnoj Americi

Programas y proyectos de la Oficina Central Estatal para los croatas en el Exterior destinados a la emigración croata y sus descendientes en América del Sur

Dario Magdić, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
dmagdic@hrvatiizvanrh.hr

Dubravka Severinski, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
dseverinski@hrvatiizvanrh.hr

Croatiana Gregurić, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
coreskovic@hrvatiizvanrh.hr

Iako postoje podatci i o ranijem iseljavanju i nekoliko iseljeničkih valova kao i razlike u godinama doseljavanja s obzirom na svaku pojedinu državu Južne Amerike, najveći broj hrvatskih iseljenika doselio je u Južnu Ameriku u razdoblju od kraja 19. stoljeća pa sve do kraja Prvoga svjetskoga rata te pred kraj i nakon Drugoga svjetskoga rata. Prvo spomenuto razdoblje iseljavanja bilo je uzrokovano političkim i gospodarskim prilikama, a drugo je obilježila uglavnom politička emigracija. Danas hrvatsko iseljništvo u Južnoj Americi pokazuje velik interes za njegovanjem hrvatskoga nacionalnoga identiteta, kulture i običaja. Okupljeni oko velikoga broja udruga te četiri katoličke misije, kontinuirano nastoje održavati i poticati vezu s hrvatskom domovinom. Imajući u vidu potrebitost zajednica hrvatskoga iseljništva izvan Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Ured) kroz različite programe i projekte podupire mnogobrojne aktivnosti kojima se omogućuje uspješnije očuvanje i jačanje hrvatskoga identiteta, uspostavljanje, održavanje i promicanje veza te jačanje obostrane suradnje u kulturnom, obrazovnom, znanstvenom, zdravstvenom, gospodarskom, sportskom i drugim područjima. Programi su prilagođeni različitim potrebama i različitim položajima hrvatskih zajednica izvan Republike Hrvatske, tako i hrvatskom iseljništvu u Južnoj Americi. Ured posebnu pažnju posvećuje programima i projektima za mlade, kao i programima potpore hrvatskom iseljništvu, te tako i onome u Južnoj Americi. Jednako tako, pružanje potpore povratnicima iz hrvatskoga iseljništva i njihovim potomcima kao i članovima njihove obitelji pri integraciji u društveni i gospodarski život Republike Hrvatske jedna je od aktivnosti koju provodi Ured dobrodošlice kao samostalna organizacijska jedinica pri Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Aunque existen datos sobre emigraciones anteriores y diversas olas migratorias, así como diferencias entre los años de emigración con respecto a cada país de América del Sur, el mayor número de emigrantes croatas llegó a Sudamérica en el período comprendido entre fines del siglo XIX y el final de la Primera Guerra Mundial y en las postrimerías de la Segunda Guerra Mundial, y con posterioridad a la misma. El primer período mencionado fue causado por circunstancias políticas y económicas, mientras que el segundo estuvo caracterizado principalmente por la emigración política. En la actualidad, la emigración croata en aquella región muestra un gran interés en el cuidado de la identidad, la cultura y las costumbres nacionales croatas. Reunida en torno a un gran número de asociaciones y cuatro misiones católicas, se esfuerza constantemente por fomentar y mantener los lazos con la patria croata. Teniendo en cuenta la necesidad de las colectividades croatas fuera de la República de Croacia, la Oficina Central Estatal para los Croatas en el Exterior (en adelante, la Oficina), a través de diversos programas y proyectos, apoya numerosas actividades que posibilitan de modo exitoso la preservación y el fortalecimiento de la identidad croata, la promoción, el establecimiento y el mantenimiento de vínculos y la consolidación de la cooperación mutua en los campos cultural, educativo, científico, económico, deportivo y de la salud, entre otros. Los programas son adaptados a las diferentes necesidades y posiciones de las colectividades croatas fuera de la República de Croacia en el exterior y, entre ellas, a los croatas en América del Sur.

La Oficina presta especial atención a los programas y proyectos para los jóvenes, así como a los programas de apoyo a la emigración croata en general y a la de América del Sur, en particular. Asimismo, el ofrecimiento de apoyo a los retornados, sus descendientes y miembros de sus familias en el proceso de integración a la vida social y económica de la República de Croacia es una de las actividades que lleva adelante la Oficina de Bienvenida como unidad organizativa independiente dentro de la Oficina.

Ključne riječi: država, javna politika, nacionalni identitet, hrvatsko iseljništvo, Južna Amerika

Palabras clave: estado, política pública, identidad nacional, emigración croata, América del Sur

Pitanje sociokulturnoga identiteta i socijalne distance prema Drugomu

La cuestión de la identidad sociocultural y la distancia social hacia el Otro

Krunoslav Malenica, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, kmalenica@ffst.hr

Vlaho Kovačević, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, vkovacevic@ffst.hr

U fokusu je ovoga rada pitanje zašto i kako suvremena pitanja kulture tako lako postaju visoko nabijena pitanja identiteta i socijalne distance prema Drugomu. To pokazuje kako na vrijednosti socijalne distance utječu i kulturološki aspekti i razlike između „došljaka“ i lokalnoga stanovništva. Stoga je za očekivati da će u razdoblju izbjegličke/migrantske krize i sve većega broja azilanata na području Republike Hrvatske, rasti (percipirana) prijetnja od Drugoga. Identitet je nešto oko čega se sukobi događaju i nešto čime se strategije guraju: on je i cilj i sredstvo u politici. U ovom radu se unutar transdisciplinarnoga područja pristupa interpretiranju i pitanja novonastalih identiteta koji pripadaju novom političkom terenu kojega definiraju novi društveni pokreti: feminizam, pokret za crnačka prava, pokreti za nacionalno oslobođenje, anti-nuklearni i ekološki pokreti. Navedeno pokazuje kako različite dimenzije sociokulturnoga identiteta mogu imati različite utjecaje i na razvoj socijalne distance i predrasuda prema drugima i manjinama unutar stalnih društvenih transformacija u multikulturalnom društvu, ali i šire društvene strukture u kojoj se događaju te rekonfiguracije identiteta. Teorijski dio rada se interpretira unutar modernističkoga i postmodernističkoga pristupa sociokulturnoga identiteta koji se analiza i razumijeva unutar složenih promjena u suvremenim društvima tako i kompleksnosti identiteta koji nastaju unutar njih, obuhvaćajući raspravu o socijalnoj distanci. Ovaj rad je svojevrsni pokušaj teorijske interpretacije pitanja sociokulturnoga identiteta i socijalne distance unutar područja sociologije kulture i sociološke teorije u razotkrivanju stereotipnih shvaćanja i predrasuda prema Drugima općenito.

El foco de este trabajo es la pregunta acerca de cómo y por qué las cuestiones contemporáneas de la cultura se convierten tan fácilmente en cuestiones altamente marcadas por la identidad y la distancia social hacia el Otro. Esto muestra cómo en el valor de la distancia social influyen los aspectos culturales y las diferencias entre los “recién llegados” y la población local. Por lo tanto, es de esperar que en el período de crisis migratoria/de refugiados y de creciente número de solicitantes de asilo en el territorio de la República de Croacia, aumente la (percibida) amenaza por parte del Otro. La identidad es algo en torno a lo cual se producen conflictos y algo con lo cual se implementan estrategias: es tanto un objetivo como una herramienta de la política. En este trabajo, dentro de un campo transdisciplinario, se aborda la interpretación de la temática de las identidades emergentes pertenecientes a un nuevo campo político definido por nuevos movimientos sociales: feminismo, movimiento por los derechos de los negros, movimientos de liberación nacional, movimientos ambientalistas y antinucleares. Lo dicho anteriormente muestra cómo las diferentes dimensiones de la identidad sociocultural pueden tener efectos diversos en el desarrollo de la distancia social y los prejuicios hacia los demás y las minorías, dentro de las constantes transformaciones sociales en una sociedad multicultural, pero también en la estructura social más amplia en la que ocurren estas reconfiguraciones identitarias. La parte teórica del trabajo se interpreta dentro del enfoque modernista y posmodernista de la identidad sociocultural, que se analiza y comprende dentro de las múltiples transformaciones de las sociedades contemporáneas, así como de la complejidad de las identidades que surgen en ellas, incluyendo el debate sobre la distancia social. Este trabajo es un intento de interpretación teórica de la problemática de la identidad sociocultural y la distancia social dentro del campo de la sociología de la cultura y la teoría sociológica, revelando entendimientos estereotipados y prejuicios hacia los Otros en general.

Ključne riječi: sociokulturni identitet, socijalna distanca, drugi/Drugi, (post)moderna, transdisciplinarnost

Palabras clave: identidad sociocultural, distancia social, otros/Otros, (post)modernismo, transdisciplinariedad

Hrvatska dijaspora u Čileu, njezin utjecaj i zagovaranje priznanja Hrvatske u vrijeme Domovinskoga rata 1991.

Diáspora croata en Chile, sus influencias y presiones para el reconocimiento del Estado croata tras la guerra patria de 1991

Sergio Marinkovic Contreras, sergiomarinkovic@gmail.com

Otkad su se doselili u Čile, Dalmatinci su se znatno istaknuli i uživali su ugled zbog različitih poslova koje su obavljali, dok su se naseljavali u rubnim dijelovima zemlje, kasnije u Santiagu. Došavši u Čile s austrougarskim putovnicama, kasnije su postali Jugoslaveni, a 1992. su dobili hrvatsko državljanstvo *de iure*, okoristivši se nastankom hrvatske države. Njihova brza integracija i asimilacija omogućila im je dobar društveni položaj u različitim domenama čileanskoga života: političkoj, ekonomskoj, kulturnoj i društvenoj, a tako je sve do danas. U tom preplitanju nacionalnoga identiteta i društvenoga utjecaja ova dijaspora igrala je važnu ulogu u čileanskom priznanju Hrvatske, kao jedne od prvih latinoameričkih država koja je donijela takvu vanjsko-političku odluku. Ovo istraživanje, obavljeno kao dio magisterija iz međunarodnih odnosa na Sveučilištu u Čileu, nastoji otkriti i predstaviti uzroke zbog kojih je Čile priznao Hrvatsku, to više što je jugoslavenstvo sve do tada imalo vrlo važnu ulogu u toj dijaspori, sve do izbijanja rata na Balkanu (hrvatskoga Domovinskoga rata), kad nastupa zanimljiv period u kojem se javlja rekroatizacija iseljeničkih zajednica. Metodologija je istraživanja u temelju kvalitativna i uzima kao elemente analitičku perspektivu međunarodnih odnosa i analizu vanjske politike, kao i rekonstrukciju elemenata povijesti.

Desde sus inicios como migrantes en Chile, los dálmatas fueron gozando de una buena influencia y reputación por las diversas labores en las cuales se fueron desarrollando, destacándose su asentamiento en las zonas extremas del país y posteriormente en Santiago. Habiendo arribado a Chile con pasaporte austrohúngaro, pasando a ser yugoslavos y obteniendo en 1992 la nacionalidad de croatas *de iuris*, amparados por el nacimiento del Estado croata, su rápida integración y asimilación les permitió tener una buena posición social, en las distintas esferas de la sociedad chilena, política, económica, cultural y social, vigente hasta el día de hoy. En ese tránsito de identidad nacional e influencias, esta diáspora jugó un importante rol en el reconocimiento de Croacia por parte de Chile, siendo uno de los primeros Estados latinoamericanos en tomar dicha decisión de política exterior. La presente investigación, fruto de una tesis de Maestría en Estudios Internacionales en la Universidad de Chile, tiene por objeto responder a cuáles fueron las causas por las que Chile reconoció a Croacia. Esta pregunta adquiere importancia si se considera que el yugoslavismo había tenido un importante protagonismo en esta diáspora hasta el estallido de la guerra de los Balcanes (la Guerra patria croata), período en que se produce un importante e interesante fenómeno de recroatización en esas comunidades migrantes. La metodología a ocupar es fundamentalmente cualitativa, tomando como elementos la perspectiva analítica de las relaciones internacionales y el análisis de la política exterior, y la reconstrucción de elementos históricos.

Ključne riječi: rekroatizacija, jugoslavenstvo, hrvatska dijaspora, identitet, Čile

Palabras clave: recroatización, yugoslavismo, diáspora croata, identidad, Chile

Hrvati u Argentini: od jezika do identiteta

Los croatas en Argentina: del idioma a la identidad

Maša Musulin, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, masa.musulin@gmail.com

Ana Gabrijela Blažević, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet

Anita Skelin Horvat, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet

U Haugenovu (1971) pristupu jezična ekologija pokriva interakciju između nekoga jezika i njegove okoline. I usprkos kritikama koje dovode u pitanje mogućnost uvođenja ekoloških koncepata u jezik, Haugen otvara neka važna pitanja: koja je uloga jezika u životu određene zajednice te u izgradnji identiteta pojedinca, člana? Jezik je vrlo važno sredstvo, posebno u manjinskim i sl. zajednicama u kojima se jezikom mogu uspostavljati granice grupe te time identificirati članove grupe, ali i uspostavljati razlike prema drugima. Politika, kultura, društvo i društvene okolnosti uvelike utječu na jezične stavove i ideologije prisutne u nekoj zajednici, a time i na same jezične odabire i prakse pripadnika zajednice (Pavlenko i Blackledge, 2004; Potowski i Rothman 2011; Block, 2007). U ovom radu predstavljamo i analiziramo podatke sakupljene anketiranjem i intervjuiranjem članova hrvatske zajednice u Argentini: ukupno je 337 ispitanika sudjelovalo u anketi te njih 44 u polustrukturiranom intervjuu. Neka od pitanja kojih se dotičemo u radu sljedeća su: Kojim se jezicima služe pripadnici zajednice? U kojim su se kontekstima susretali s hrvatskim jezikom? Koliko je okolina utjecala na jezične izbore? Kakvi su stavovi prema hrvatskomu jeziku koji je u ovom kontekstu manjinski, ali i nasljedni jezik? Koje su okolnosti učenja/usvajanja prvoga i drugoga jezika pojedinih članova zajednice? Anketiranjem smo se dotaknuli i nekih pitanja koja se tiču uporabe jezika kako bismo dobili jasniju sliku o tom kakav je položaj hrvatskoga jezika u Argentini. Rezultati dobiveni anketiranjem smještaju se u širi kontekst te je napravljena i kvalitativna i kvantitativna analiza podataka kao i preliminarni zaključci o položaju hrvatskoga jezika unutar zajednice, o uporabi hrvatskoga kao i njegovoj vrijednosti za pojedine pripadnike ove zajednice.

En el enfoque de Haugen (1971), la ecología lingüística cubre la interacción entre una lengua y su entorno. A pesar de las críticas que cuestionan la posibilidad de introducir conceptos ecológicos en el lenguaje, Haugen plantea algunas preguntas importantes, tales como la siguiente: ¿cuál es el papel del lenguaje en la vida de una comunidad determinada y en la construcción de la identidad de sus miembros, de los individuos? El lenguaje es una herramienta muy importante, especialmente en comunidades minoritarias, en las cuales a través del lenguaje pueden establecerse las fronteras del grupo y así identificar a sus miembros, pero también establecer diferencias hacia los otros. La política, la cultura, la sociedad y las circunstancias sociales influyen en gran medida en las actitudes e ideologías lingüísticas presentes en una comunidad y, por lo tanto, en las elecciones y prácticas lingüísticas de los propios miembros de la comunidad (Pavlenko y Blackledge, 2004; Potowski y Rothman 2011; Block, 2007). En este trabajo presentamos y analizamos los datos recopilados mediante encuestas y entrevistas a miembros de la comunidad croata en Argentina: en total 337 personas participaron en la encuesta y 44 de ellas, en una entrevista semiestructurada. Algunas de las preguntas que abordamos en el trabajo son: ¿Qué idiomas usan los miembros de la comunidad? ¿En qué contextos se encontraron con el idioma croata? ¿Cuánto influyó el entorno en las elecciones lingüísticas? ¿Cuáles son las actitudes hacia el idioma croata, que en este contexto es una lengua minoritaria, pero también de herencia? ¿Cuáles son las circunstancias de aprendizaje/adquisición de la primera y segunda lengua de los individuos miembros de la comunidad? A través de la encuesta, también abordamos algunas cuestiones relacionadas con el uso del idioma para tener una idea más clara de la posición del idioma croata en Argentina. Los resultados obtenidos se colocan en un contexto más amplio y se realiza un análisis cualitativo y cuantitativo de los datos, así como conclusiones preliminares sobre la posición del idioma croata dentro de la comunidad, el uso del croata y su valor para los miembros individuales de esta comunidad.

Ključne riječi: Hrvati, Argentina, eko lingvistika, identitet, hrvatski jezik

Palabras clave: croatas, Argentina, eco lingüística, identidad, lengua croata

Prilog izučavanju djelovanja organizacije Hrvatski domobran u Brazilu

Uma contribuição para o estudo das atividades da „Guarda Patriótica Croata“ no Brasil

Gustavo Oliveira Teles de Menezes, San Tiago Dantas International Relations Program - Unesp, Unicamp, PUC / SP, gustavo.ot.menezes@unesp.br

Milan Puh, Universidade de São Paulo, milan.puhl@gmail.com

Cilj je rada analizirati djelovanje organizacije Hrvatski domobran, dio takozvanog Ustaško-domobranskoga pokreta, u Brazilu. Želi se pružiti pregled povijesti brazilske sekcije Hrvatskoga domobrana s fokusom na pitanja strukture, aktivnosti i značaja brazilske sekcije u okviru Ustaško-domobranskoga pokreta i političke djelatnosti iseljenika s teritorija današnje Republike Hrvatske i okolnih područja u Brazilu u međuratnom razdoblju. Na temelju korištenih izvora, opći je zaključak autora da iako brazilska sekcija Hrvatskoga domobrana nije igrala vodeću ulogu unutar Ustaško-domobranskoga pokreta u iseljeništvu, neki izvori upućuju na mogućnost da je ona imala istaknuto mjesto u pripremi oružanih akcija Ustaško-domobranskoga pokreta protiv jugoslavenskih vlasti, kao i u pitanju političke djelatnosti među iseljenicima. Korišteni izvori uključuju građu Hrvatskoga državnoga arhiva, Arhiva Jugoslavije u Beogradu, kao i literaturu (stručnu i memoarističku) te brazilske tiskovine. Radom se namjerava na sveobuhvatniji način pristupiti povijesti brazilske sekcije Hrvatskoga domobrana, temi koja je relativno nedovoljno proučavana u literaturi o organizacijama hrvatskoga iseljeništa, osobito onima koji se smatraju dijelom političke emigracije. Naglašava se potreba za daljnim istraživanjima kako bi se došlo do što potpunije i preciznije slike djelovanja organizacije Hrvatski domobran u Brazilu, kao i djelatnosti organizacija hrvatskoga iseljeništa općenito u toj zemlji.

O artigo tem como objetivo analisar a atuação da Guarda Patriótica Croata, parte do chamado Movimento Ustacha, no Brasil. O objetivo é fornecer um panorama da história da seção brasileira da Guarda Patriótica Croata com foco na estrutura, atividades e importância da seção brasileira dentro do Movimento Ustacha e nas atividades políticas dos emigrantes do território da atual Croácia e áreas circunvizinhas no Brasil no período entre guerras. Com base nas fontes utilizadas, a conclusão geral dos autores é que, embora a seção brasileira da Guarda Patriótica Croata não tenha desempenhado um papel de liderança dentro do Movimento Ustacha, algumas fontes sugerem que ela teve um lugar de destaque nas ações armadas do Movimento Ustacha contra as autoridades iugoslavas, bem como na questão da atividade política entre os emigrantes. As fontes utilizadas incluem material do Arquivo do Estado da Croácia, Arquivo da Iugoslávia em Belgrado, bem como bibliografia (profissional e memorialística) e publicações brasileiras. O artigo pretende abordar de forma mais abrangente a história da seção brasileira da Guarda Patriótica Croata, tema ainda pouco estudado na literatura sobre as organizações de emigrantes croatas, especialmente aquelas consideradas integrantes da emigração política. Enfatiza-se a necessidade de mais pesquisas a fim de se obter um quadro mais completo e preciso das atividades da Guarda Patriótica Croata no Brasil, bem como das atividades das organizações de emigrantes croatas em geral neste país.

Ključne riječi: Hrvatski domobran, Ustaško-domobranski pokret, hrvatsko iseljenništvo, Brazil, Južna Amerika

Palavras-chave: Guarda Patriótica Croata, Movimento Ustacha, emigrantes croatas, Brasil, América do Sul

Izvori za proučavanje hrvatskoga iseljništva u Peruu

Fuentes para el estudio de la migración croata al Perú

Jorge Ortiz Sotelo, Archivo General de la Nación / Universidad Nacional Mayor de San Marcos, Perú
thalassajos@gmail.com

Nazočnost nekih Hrvata u Peruu može se uočiti još od XVI. stoljeća, ali su tek od sredine XIX. stoljeća počeli dolaziti u znatnom broju. Taj migracijski proces zabilježen je u raznim peruanskim arhivima i u nekim istraživačkim radovima koji se bave ekonomskim, društvenim i kulturnim odjecima toga fenomena. Nakana je ovoga referata je da revidira izvore dostupne za studij ovoga migracijskoga procesa.

La presencia de algunos croatas en el Perú puede rastrearse desde el siglo XVI, pero fue desde mediados del XIX cuando comenzaron a arribar en números relativamente sustantivos. Este proceso migratorio está registrado en diversos archivos peruanos y en algunos trabajos de investigación que reflejan sus actividades económicas, sociales y culturales. La intención de esta ponencia es revisar las fuentes disponibles para el estudio de este proceso migratorio.

Ključne riječi: peruanski arhivi, povijest, hrvatsko iseljništvo, gospodarske djelatnosti, društveni procesi

Palabras clave: archivos peruanos, historia, migración croata, actividades económicas, procesos sociales

Identiteti hrvatskih iseljenika u Čileu i Argentini: povijesna i suvremena perspektiva

Identidades de los emigrantes croatas en Chile y Argentina: perspectiva histórica y contemporánea

Marina Perić Kaselj, Institut za migracije i narodnosti, marina.peric@imin.hr

U radu se govori o identitetima i transformacijama identiteta hrvatskih iseljenika u Čileu i Argentini obuhvaćajući povijesnu i suvremenu perspektivu. Nastoji se pojasniti fenomen očuvanja nacionalnih/etničkih identiteta hrvatskih iseljeničkih zajednica kroz dugo vremensko razdoblje od preko sto trideset godina. Identitetima se pristupa kroz analizu međutjecaja četiriju društvenih prostora: društva porijekla, društva prijema, iseljeničke zajednice i transiseljeničke zajednice. Kompleksnost i heterogenost iseljeničkih zajednica u Čileu i Argentini kao i fluidnosti njihovih nacionalnih/etničkih identiteta nije destabilizirala potrebu za „pripadnosti i korištenima“ što čini fiksnu matricu/temelj koja dovodi do čuvanja i održivosti hrvatskih nacionalnih/etničkih zajednica unatoč protoku vremena.

El trabajo se centra en las identidades y transformaciones identitarias de los emigrantes croatas en Chile y Argentina, tomando en cuenta las perspectivas histórica y contemporánea. Se busca explicar el fenómeno de la preservación de las identidades nacionales/étnicas de las colectividades emigrantes croatas durante un largo período de más de ciento treinta años. Las identidades se abordan a través del análisis de la interacción de cuatro espacios sociales: la sociedad de origen, la sociedad de acogida, la comunidad emigrante y la comunidad transmigrante. La complejidad y heterogeneidad de las comunidades emigrantes en Chile y Argentina, así como la fluidez de sus identidades nacionales/étnicas, no desestabilizaron la necesidad de “pertenencia y raíces”, que constituye una matriz o base fija que lleva a la preservación y permanencia de las comunidades nacionales/étnicas a pesar del paso del tiempo.

Ključne riječi: migracije, identiteti, iseljeničke zajednice, Čile, Argentina

Palabras clave: migraciones, identidades, comunidades emigrantes, Chile, Argentina

Nastava hrvatskoga jezika u Brazilu: sadašnjost i budućnost

Ensino da língua croata no Brasil: presente e futuro

Milan Puh, Universidade de São Paulo, milan.puhl@gmail.com

U ovom predstavljanju bit će prikazano trenutno stanje nastave hrvatskoga jezika u Brazilu, popraćeno napomenama o mogućostima kojima bi se zajamčila njegova vidljivost i vitalnost. Podučavanje hrvatskoga jezika u Brazilu, uglavnom, je bilo rezultat djelovanja zajednice, jer rijetko je postojala službena potpora domovine i poticaj zemlje domaćina, koji je oscilirao između nezainteresiranosti i represije. Raspravom o ovom povijesnom kontekstu želi se također dati osnovu za opisivanje trenutačnoga stanja podučavanja hrvatskoga jezika u Brazilu, njegovi izazovi i potencijal. Razgovarat će se i o nastavnim prostorima koji, u slučaju najveće zemlje u Latinskoj Americi, uključuju dva tradicionalna hrvatska društva – Croatia Sacra Paulistana i Sociedade Amigos da Dalmácia, kao i Sveučilište São Paulo te privatne sate koje drže pojedini profesori. Također će se raspravljati o aktivnostima za promicanje i jačanje nastave ovoga jezika na institucionalnoj razini: akademski sporazumi između sveučilišta, izrada nastavnih materijala primjerenih govornicima brazilskoga portugalskoga i stvaranje okruženja za učenje i interakciju virtualne i kontakte naravi, potrebnih za ogromnu zemlju kao što je Brazil. Glavni je cilj ovoga priopćenja priopćenja pružiti temelj za šire i detaljnije razumijevanje trenutka u kojem se hrvatska nastava danas nalazi, nužan kako bi se mogle naznačiti nove ideje, razine i mogućnosti njegova razvoja u budućnosti. U tom smislu ova prezentacija nije samo deskriptivne i analitičke, nego i propozicijske naravi zbog već provedenih istraživanja i realiziranih projekata.

Nesta comunicação será apresentada a situação atual do ensino de língua croata no Brasil, com apontamentos para possíveis caminhos futuros que podem ser percorridos para que a sua visibilidade e vitalidade sejam garantidos. Ensinar croata no Brasil, em grande parte, sempre foi um empreendimento comunitário, pelo fato de raramente existir apoio oficial do país de origem e estímulo pelo país de recepção que oscilava entre desinteresse e repressão. Esse contexto histórico será comentado para que seja possível descrever a situação atual do ensino de croata no Brasil, seus desafios e potencialidades. Abordaremos também os espaços de ensino que, no caso do maior país da América Latina, envolvem duas associações tradicionais croatas – Croatia Sacra Paulistana e Sociedade Amigos da Dalmácia, bem como a Universidade de São Paulo e aulas particulares dadas por professores particulares. Igualmente serão discutidas as ações de promoção e fortalecimento do ensino dessa língua no nível institucional: convênios acadêmicos entre universidades, produção de materiais didáticos apropriados para falantes do português e criação de ambientes virtuais e presenciais de estudo e interação, necessários para um vasto país como o Brasil. Assim, o objetivo principal desta comunicação é dar as bases para uma compreensão mais ampla e detalhada do momento presente em que o ensino do croata se encontra, necessário para que seja possível indicar novas ideias, etapas e possibilidades para seu desenvolvimento no futuro. Nesse sentido esta apresentação não tem somente o objetivo de ser descritiva e analítica, mas também propositiva em virtude das pesquisas já realizadas e projetos empreendidos.

Ključne riječi: nastava, Brazil, kulturna promocija, jezična (re)vitalizacija, istraživanje i rad u zajednici

Palavras-chave: ensino, Brasil, promoção cultural, (re)vitalização linguística, pesquisa e extensão

Dijaspore u vremenima političke krize. Utjecaj raspada Jugoslavije na udruge hrvatske dijaspare u Buenos Airesu

Las diásporas en tiempos de crisis política. Impacto de la desintegración de Yugoslavia en las asociaciones de la diáspora croata bonaerense

Danimiro Pulfer, UNSAM / Centro Católico Argentino-Croata Sveti Nikola Tavelić, d.pulfer@hotmail.com.ar

Ovo izlaganje nastoji integrirati fenomenološku sociologiju migracija u proučavanje demokratskih predstavničkih sustava. Na temelju rezultata narativne analize napravljene iz intervjua i publikacija dijaspare iz Buenos Airesa, predložit ćemo glavne uvjete i političke odrednice hrvatskoga migracijskoga sustava. Cilj je pitati se, na koje načine, ako je to slučaj, političko sudjelovanje Hrvata može biti oblik povratka, potencijalno stvaran ili učinkovito zamišljen.

Esta ponencia busca integrar la sociología fenomenológica de la migración a los estudios de sistemas representativos democráticos. Basándonos en los resultados de un análisis narrativo realizado a partir de entrevistas y publicaciones de la diáspora bonaerense, plantearemos las principales condiciones y determinantes políticos del sistema migratorio croata. El objetivo es preguntarse si, y de que maneras si es el caso, la participación política de los croatas es una forma, potencialmente real o efectivamente imaginaria, de retorno.

Ključne riječi: dijaspora, demokracija, političke stranke, političko sudjelovanje, povratak

Palabras clave: diáspora, democracia, partidos políticos, participación política, retorno

Argentinski nogometaši hrvatskoga podrijetla. Preliminarna studija

Futbolistas argentinos de origen croata. Estudio preliminar

Juan Carlos Radovich, CONICET-Universidad de Buenos Aires, jcradovich@gmail.com, radovich@retina.ar

Nogomet, jedan od najpopularnijih sportova, iznjedrio je sportaše raznovrsnoga nacionalnoga, kulturnoga i društvenoga podrijetla u Argentini. U ovom radu predstaviti ćemo neke provizorne podatke (kvalitativne i kvantitativne) vezane za argentinske nogometaše hrvatskoga podrijetla, koji su proizašli iz više različitih migracijskih valova, a igrali su nogometu raznim razdobljima i klubovima. Opisat ćemo kakve su bile momčadi u kojima su igrali spomenuti nogometaši, razdoblja aktivnosti i mjesta njihova podrijetla i formacije. Isto tako, razradit ćemo karakterizaciju nekih specifičnih slučajeva, koji se odnose na migracijski proces obitelji iz koje potječu, kao i na okolnosti, biografske detalje i procese u kojima su živjeli.

El fútbol, uno de los deportes más populares, ha producido deportistas de diversos orígenes nacionales, culturales y sociales en la Argentina. En el presente trabajo presentaremos algunos datos provisorios (cualitativos y cuantitativos), relacionados con jugadores argentinos de origen croata, provenientes de diversas corrientes migratorias, que desempeñaron dicha actividad en distintos clubes y épocas. Se describirán cuáles fueron los equipos en los cuales se desempeñaron dichos futbolistas, los períodos de actividad y los lugares de origen y formación de los mismos. Asimismo, elaboraremos una caracterización de algunos casos específicos, referidos al proceso migratorio de la familia de origen, coyunturas, fragmentos biográficos y procesos vividos.

Ključne riječi: sport, nogomet, biografija, Argentina, Hrvatska

Palabras clave: deporte, fútbol, club, biografía, Croacia, Argentina

Pitanje nacionalnoga identiteta u savremenim multikulturalnim državama

La cuestión de la identidad nacional en los estados multiculturales modernos

Nada Raduški, Institut za političke studije (Beograd, Srbija), nadaraduski@gmail.com

U okviru aktualnih procesa globalizacije i integracije, intenzivnih migracija stanovništva, suvremenih geopolitičkih, ekonomskih i demografskih trendova, očuvanje nacionalnoga, jezičkoga, verskoga i kulturnoga identiteta dolazi u žarište zanimanja ne samo stručne i znanstvene, već i šire društvene javnosti. U državama u kojima postoji etnička, religijska i lingvistička raznolikost, nužno je usvajanje i implementacija državne politike kojom će se te razlike priznavati, poštovati i štititi radi stabilnoga demokratskoga i društvenog razvitka zemlje. Nacionalni identitet slovi kao najsloženiji oblik kolektivnoga identiteta, a njegov kapacitet i raznolikost ovise od makropolitičkih, ekonomskih i sociokulturnih procesa. Ali, poznata je i njegova uloga kao generatora međuetničkih prijepora i sukoba, što posebice dolazi do izražaja u uvjetima političke nestabilnosti, kada su narušeni većinsko-manjinski odnosi, ljudska prava i slobode. Kraj 20. i početak 21. stoljeća nesumnjivo su svojim obimom i intenzitetom, uzrocima i posljedicama obilježile masovne migracije prouzrokovane političkim prilikama, ratovima, ekonomskim krizama i klimatskim promjenama. Zapadnoeuropske države zbog intenzivnih imigracija i demografskih faktora postaju u etničkom i kulturnom smislu znatno heterogenije, a pitanje nacionalnoga identiteta dolazi u prvi plan javnoga i političkoga diskursa. Multikulturalizam otvara pitanje poštovanja i zaštite ljudskih i manjinskih prava, pa su tolerancija, dijalog i razumjevanje neophodni za suživot različitih nacionalnih zajednica na istom prostoru, uz poštovanje kulturnih raznolikosti i specifičnosti, odnosno očuvanje njihovoga nacionalnoga identiteta, a posebice materinskoga jezika kao njegove ključne i najvažnije komponente. Sačuvati svoj identitet, a istovremeno to omogućiti i drugima, predstavlja enigm, ali je ujedno, ako se temelji na pravim vrijednostima, izvor suradnje, napretka, dobrih međuetničkih odnosa i održivosti u multikulturalnim zemljama. Fenomen nacionalnoga identiteta još uvijek nije prevladana kategorija, njegov značaj i uloga s vremenom se mijenjaju, a brojne geopolitičke promjene i suvremeni međunarodni procesi izazov su njegovu očuvanju i perspektivi

En el marco de los procesos actuales de globalización e integración, la intensiva migración poblacional y las tendencias geopolíticas, económicas y demográficas contemporáneas, la preservación de la identidad nacional, lingüística, religiosa y cultural entra en el foco de interés no sólo profesional y científico, sino también del público en general. En los países donde existe diversidad étnica, religiosa y lingüística, es indispensable adoptar e implementar una política de Estado que reconozca, respete y proteja estas diferencias para lograr un desarrollo social y democrático estable. La identidad nacional se considera la forma más compleja de identidad colectiva y su capacidad y diversidad dependen de procesos macro políticos, económicos y socioculturales. Pero también es conocido su papel como generador de conflictos interétnicos, que especialmente se expresa en condiciones de inestabilidad política, cuando son vulneradas las relaciones mayoría-minoría, los derechos humanos y la libertad. El final del siglo XX y el comienzo del siglo XXI estuvieron sin duda marcados, con su alcance e intensidad, causas y consecuencias, por las migraciones masivas provocadas por circunstancias políticas, guerras, crisis económicas y cambios climáticos. Debido a la intensa inmigración y a los factores demográficos, los países de Europa occidental se están volviendo significativamente más heterogéneos en términos étnicos y culturales, y la cuestión de la identidad nacional está pasando al primer plano del discurso público y político. El multiculturalismo plantea la cuestión del respeto y la protección de los derechos humanos y de las minorías, por lo que la tolerancia, el diálogo y la comprensión son imprescindibles para la coexistencia de diferentes comunidades nacionales en un mismo espacio, respetando las diversidades y especificidades culturales y preservando las identidades nacionales, especialmente las lenguas maternas como uno de sus componentes clave más importantes. Preservar la propia identidad y, al mismo tiempo, posibilitarles a otros que hagan lo mismo, representa un enigma, pero al mismo tiempo, si se basa en valores verdaderos, es fuente

de cooperación, prosperidad, buenas relaciones interétnicas y sustentabilidad en países multiculturales. El fenómeno de la identidad nacional aún no es una categoría superada, su significado y rol cambia con el tiempo, y los numerosos cambios geopolíticos y procesos internacionales contemporáneos son un desafío para su preservación y perspectiva.

Ključne riječi: nacionalni identitet, migracije, demografija, nacionalne manjine, politika

Palabras clave: identidad nacional, migraciones, demografía, minorías nacionales, política

Iskustva migrantica u konstruiranju transnacionalnoga društvenoga prostora - primjer Hrvatske i Venezuele

Experiencias de mujeres migrantes en la construcción del espacio social transnacional: el ejemplo de Croacia y Venezuela

Marijeta Rajković Iveta, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, mrajkovi@ffzg.hr

Izlaganje se temelji na kvalitativnom etnološkom i kulturnoantropološkom istraživanju, gradi prikupljenoj polustrukturiranim intervjuima, s dvadesetak žena porijeklom iz Hrvatske koje žive u Venezueli i/ili koje su se iz Venezuele vratile u Hrvatsku. Koristeći transnacionalnu teoriju istraživački fokus je na analizi iskustva migrantica u konstruiranju transnacionalnoga društvenoga prostora, njihovim aktivnostima kojima održavaju veze između Hrvatske i Venezuele. Poseban naglasak stavljen je na materijalne predmete koje nose, šalju, primaju i/ili koriste. Prikazuje se što migrantice i njihove obitelji rade s tim predmetima – u kojim prigodama i kako ih koriste, čuvaju li ih, daruju, kako ih nasljeđuju, gdje i kada ih izlažu itd. Istraživanje pokazuje da u iseljeničkim domovima postoje predmeti koji služe kao markeri identiteta (nacionalnoga, etničkoga, regionalnoga i lokaloga) i imaju simboličku vrijednost. S druge strane, empirijskim istraživanjem su obuhvaćeni i tzv. “obični” predmeti za svakodnevnu uporabu koji su često zanemareni u istraživanjima a imaju veliku važnost u stvaranju i održavanju transnacionalnih društvenih prostora. Istražujući povratničke migracije uočilo se da su pojedine predmete migrantice dobivale, naručivale, nosile iz Hrvatske u Venezuelu te ih prilikom povratka ponovno donosile u Hrvatsku (primjerice ukrase za božićnu jelku, kuharice, suvenire s putovanja po Hrvatskoj, knjige...). Zanimljivo je da pojedine obitelji, koje imaju dva doma u obje države, u svojim domovima u Venezueli imaju mnoštvo predmeta iz Hrvatske, a u domovima u Hrvatskoj predmete iz Venezuele. Također je zabilježen primjer kada obitelj ima iste predmete u oba doma.

La ponencia se basa en una investigación cualitativa, etnológica y antropológica cultural y en el material recopilado a través de entrevistas semiestructuradas realizadas a una veintena de mujeres de origen croata residentes en Venezuela y/o que han regresado a Croacia desde Venezuela. Utilizando la teoría transnacional, la investigación se centra en el análisis de las experiencias de estas mujeres migrantes en la construcción del espacio social transnacional y en las actividades con las que mantienen los lazos entre Croacia y Venezuela. Un especial énfasis está puesto en los objetos materiales que llevan, envían, reciben y/o utilizan. Se muestra qué hacen las mujeres migrantes y sus familias con estos objetos: en qué ocasiones y cómo los usan, si los conservan, los regalan, cómo los heredan, dónde y cuándo se exhiben, etc. La investigación muestra que en los hogares de estas emigrantes hay objetos que sirven como marcas de identidad (nacional, étnica, regional y local) y tienen valor simbólico. Por otra parte, la investigación empírica también incluye objetos de uso cotidiano, denominados “ordinarios”, que a menudo son desatendidos en las investigaciones y que son de gran importancia en la creación y mantenimiento de espacios sociales transnacionales. Investigando la migración de retorno, se observó que las mujeres migrantes recibían, pedían, llevaban de Croacia a Venezuela y traían nuevamente a Croacia a su regreso ciertos objetos (por ejemplo, adornos para árboles de Navidad, libros de cocina, recuerdos de viajes por Croacia, libros). Es interesante notar que algunas familias, con hogares en ambos países, tienen muchos artículos de Croacia en sus hogares en Venezuela y artículos de Venezuela en sus hogares en Croacia. También se registró un ejemplo de una familia que tenía los mismos objetos en ambos hogares.

Ključne riječi: migrantice, Hrvatska, Venezuela, transnacionalni društveni prostor, materijalna kultura

Palabras clave: mujeres migrantes, Croacia, Venezuela, espacio social transnacional, cultura material

Doživljaj egzila – Antonio Esteban Skarmeta

La vivencia del exilio: Antonio Esteban Skarmeta

Ozana Ramljak, Sveučilište VERN, ozana.ramljak@vern.hr

Katica Jurčević, Institut za migracije i narodnosti, Katica.Jurcevic@imin.hr

Egzil, kao progonstvo izvan domovine, kao gubitak, tuđina, istrgnuće iz vlastitoga mjesta i vlastitoga jezika, kao oduzimanje identiteta, kao življenje dislociranoga trenutka u međuprostoru između prošlosti i budućnosti dramatična je ljudska situacija koja obilježava život na tragu Saidove misli kako je „egzil neobično privlačan kao tema za razmišljanje, ali grozan za življenje“. Književnost koja nastaje u takvim okolnostima nužno je njime određena i, iako višeglasna, nastaje na fonu memorije, samoće, konstrukcije identiteta, uspostavljanja vlastite i poetske pozicije. U radu se, na temelju teorijskih postavki, opisuje osobno iskustvo i doživljaj egzila čileanskoga pisca Antonia Estebana Skarmete, iskustva koje je sam tematizirao u razgovorima u kojima je opetovano naglašavao kako je život egzilanta dramatičan i kako se integracija u domicilno društvo teško odvija jer egzilant, prema Skarmeti, trajno živi u budućnosti i zamišljanju povratka. U toj imaginaciji budućnosti svakodnevica ne postoji i svedena je na postojanje bez smisla, frustracija zbog nemoći da se pomogne zemlji vlastitom narodu, gubitak potomaka rođenih u egzilu koji traže vlastiti identitet i ne mogu se identificirati s traumama svojih roditelja. U tom kontekstu vlastiti literarni rad postaje više od književnosti, on je određena vrsta intelektualne i diplomatske pozicije koju književnik svjesno preuzima.

El exilio, como destierro de la patria, como pérdida, alienación, desgarró del propio lugar y del propio lenguaje, como despojo de la identidad, como vicencia de un momento dislocado en el espacio intermedio entre el pasado y el futuro, es una situación humana dramática que marca la vida, es, en palabras de Said, “algo curiosamente cautivador sobre lo que pensar, pero terrible de experimentar”. La literatura creada en tales circunstancias está necesariamente determinada por ello y, aunque polifónica, surge en el contexto de la memoria, la soledad, la construcción de la identidad, la toma de posición propia y poética. Partiendo de proposiciones teóricas, el trabajo describe la experiencia personal y la vivencia del exilio del escritor chileno Antonio Esteban Skarmeta, experiencias que él mismo tematizó en conversaciones en las cuales enfatizó reiteradamente que la vida de un exiliado es dramática y que la integración en la sociedad de acogida es dificultosa porque el exiliado, según Skarmeta, vive permanentemente en el futuro e imaginando el regreso. En esta imaginación del futuro, la vida cotidiana no existe y se reduce a una existencia sin sentido, frustración por la impotencia de no poder ayudar al país y a su propia gente, la pérdida de descendientes nacidos en el exilio que buscan su propia identidad y no pueden identificarse con los traumas de sus padres. En este contexto, el propio trabajo literario se convierte en algo más que literatura, es un determinado tipo de posición intelectual y diplomática que el escritor asume conscientemente.

Ključne riječi: migracija, egzil, književnost, identitet, totalitarizam

Palabras clave: migración, exilio, literatura, identidad, totalitarismo

Interkulturalnost u migracijama kao pokretač međunarodnih odnosa

Interculturalidade na migração como propulsor de relações internacionais

Marcelo Rocha e Silva Zorovich, Escola Superior de Propaganda e Marketing, mzorovich@espm.br

Milan Puh, Universidade de São Paulo, milan.puh1@gmail.com

Ovaj članak istražuje stvaranje višestrukih odnosa između zemalja i organizacija kojima je tematika migracija jedna od glavnih poveznica. Time se nastoji pokazati da je, za uspostavljanje plodonosnije bilateralne komunikacije, interkulturalnost okosnica. Kao studija slučaja odabrani su Brazil i Hrvatska, čiji su diplomatski odnosi novijega datuma, a gospodarska razmjena još uvijek nije izražena, što predstavlja prostor za mogući rast. Riječ je o istraživanju teorijske naravi koje koristi prednost transverzalnosti kulturne tematike, s posebnim naglaskom na tematiku migracija. Ovo se predavanje sastoji od teorijskoga promišljanja, popraćenoga primjerima koji se odnose na hrvatsko iseljništvo u Brazilu i međusobni odnos teorije i prakse, budući da su glavni artikulatori bližega povezivanja između dvaju zemalja hrvatski useljenici i njihovi potomci.

Neste artigo explora-se a criação de relações múltiplas entre os países e organizações que possuem como um dos seus principais elos de ligação a migração. Portanto, procura-se demonstrar que para o estabelecimento de uma comunicação bilateral mais profícua, a interculturalidade se apresenta como central. Como um estudo de caso foram escolhidos o Brasil e a Croácia, cujas relações diplomáticas são mais recentes e a troca econômica ainda é pouco expressiva, representando um espaço de potencialidades. Trata-se, metodologicamente, de uma pesquisa reflexiva que aproveita da transversalidade de temas culturais, reforçados pela temática migratória. Assim, o resultado consiste de uma reflexão teórica, acompanhada de exemplos referentes à imigração croata no Brasil e relação, uma vez que os principais articuladores de aproximação entre os dois países são descendentes e imigrantes croatas.

Ključne riječi: interkulturalnost, migracije, Brazil, Hrvatska, međunarodni odnosi

Palavras-chave: interculturalidade, migração, Brasil, Croácia, relações Internacionais

Od pustinje do oaze, utjecaj Hrvata u preobrazbi regije Cuyo u Argentini

Del desierto al oasis, influencia de los croatas en la transformación de Cuyo

Francisco Serdoch, Hrvatski Dom Mendoza, Argentina, franserdoch@gmail.com

Na zapadu Republike Argentine nalazi se regija Cuyo koju čine pokrajine Mendoza, San Luis i San Juan. Ovu regiju karakterizira suptropska pustinjsko-planinska klima te poljoprivredne djelatnosti kao što su vinogradarstvo i enologija te uzgoj koštičavoga voća kao i snažan razvoj u građevinarstvu i industrijskoj gradnji. Zbog svega toga to područje zemlje bilo je veliki primatelj Hrvata iz sva tri glavna migracijska vala. Oko 350 hrvatskih obitelji naselilo je Cuyo od sredine 19. do kraja 20. stoljeća. Pretvaranje pustinje Cuyo u oazu bio je proces koji je trajao dva-tri stoljeća, ali je obilježen prisutnošću i utjecajem Hrvata. U prvom valu seobe, Hrvati koji su stigli u pokrajine regije Cuya bili su suočeni s procvatom vinogradarske i enološke djelatnosti te s gradovima u punom jeku gospodarskog razvoja, što je omogućilo njihov brzi prihvata i asimilaciju u različite djelatnosti koje su zahtijevale veliku količinu radne snage i sposobnosti koje su „pridošlice“ savršeno dobro poznavale. Dandanas potomci Hrvata u Cuyu imaju različite obrte i zanimanja, ali ističu se u građevinarstvu (velike i srednje tvrtke za razvoj nekretnina) i trgovini te kao stručnjaci medicinskih znanosti, inženjeri i odvjetnici. Također među Hrvatima ima i renomiranih novinara i umjetnika. Cilj je ovoga izlaganja napraviti povijesnu analizu utjecaja koji je hrvatska zajednica imala na preobrazbu regije Cuyo.

En el oeste de la República Argentina se encuentra la región de Cuyo, integrada por las provincias de Mendoza, San Luis y San Juan. Caracterizada por un clima desértico-cordillerano subtropical y por actividades agrícolas, como la vitivinicultura y enología, cultivos de frutos con carozo y verdeos, como así también por un fuerte desarrollo en materia de construcción edilicia e industrial, esta zona del país fue una gran receptora de croatas de las tres principales olas migratorias. Cerca de 350 familias croatas se asentaron en Cuyo desde mediados y fines el siglo XIX hasta fines del siglo XX. La transformación del desierto cuyano en oasis fue un proceso que duró dos o tres siglos, pero estuvo caracterizado por la presencia e influencia de los croatas. Durante la primera ola migratoria, los croatas que llegaban a las provincias cuyanas se encontraban con el auge de la actividad vitícola y enológica y con la postal de ciudades en pleno desarrollo económico, lo que permitió una rápida recepción y asentamiento de los mismos en las diferentes actividades que demandaban grandes cantidades de mano de obra y que los “recién llegados” conocían perfectamente. Al día de hoy, los descendientes de los croatas en Cuyo tienen una amplia variedad de oficios y profesiones, pero destacan las actividades de la construcción (grandes y medianas empresas de desarrollo inmobiliario), comerciantes y profesionales de las ciencias médicas, ingenieros, abogados, como también periodistas y artistas de renombre. El objetivo de esta ponencia es realizar un análisis histórico de la influencia que tuvo la colectividad croata en la transformación de Cuyo.

Ključne riječi: Argentina, Cuyo, gospodarstvo, preobrazba, Hrvati

Palabras clave: Argentina, Cuyo, economía, transformación, croatas

Aktualnost hrvatske nazočnosti u Boliviji u javnoj sferi: gospodarsko i političko sudjelovanje

Actualidad de la presencia croata en Bolivia en el campo público: participación económica y política

Silvana Severich Barragan, cv.silvanita@yahoo.com

Mario Cuba Villarroel, mariocubavillarroel@gmail.com

Hrvatska zajednica u Boliviji ima dva polja djelovanja. Jedno je predstavljeno zajednicom koja se bavi rekreativnim, igračkim i grupnim djelatnostima (to nije predmet istraživanja), a drugo polje je javna aktivnost u bolivijskoj ekonomiji i politici, sa sudionicima koji imaju važnu ulogu u privatnim poduzećima, vrlo uspješnima, i s drugim osobama koje donose odluke u važnim institucijama. Rad će iznijeti presjek djelovanja Hrvata na javnom polju kroz aktere koji imaju sposobnost odlučivanja i utjecaja u Boliviji. Konačno, ide se i na istraživanje javnoga mnijenja o onim hrvatskim akterima koji se udubljuju u bolivijsku politiku i ekonomiju.

La comunidad croata en Bolivia presenta dos esferas de acción. Una, desplegada en actividades recreativas, lúdicas y grupales (que no es objeto de esta investigación) y la otra, desenvuelta en el campo de la acción pública, desde la economía y la política boliviana, con agentes relevantes desde las empresas privadas con visible éxito, además de otros personajes que toman decisiones en instituciones importantes. El trabajo presentará una radiografía de los croatas en el campo público a través de agentes con capacidad de decisión y trascendencia en Bolivia. Finalmente, se pretende bosquejar la configuración de la opinión pública de aquellos actores croatas que se interiorizan en la política y en la economía boliviana.

Ključne riječi: polje, agencija, ekonomija, politika i javno mnijenje

Palabras clave: campo, agencia, economía, política y opinión pública

Životne priče. Hrvatske seoske žene na Hvaru i na jugu pokrajine Santa Fe

Relatos de vida. Campesinas croatas en la Isla de Hvar y en el sur santafesino.

Cristina Solián, Universidad Nacional de Rosario, Facultad de Humanidades y Artes, Centro de Estudios Antropológicos en Contextos Urbanos (UNR-FHA-CEA-CU), soliancristina@hotmail.com

Namjera je rada prikazati obiteljsku dinamiku, životna iskustva, iseljeničke mreže i identitetske odrednice hrvatskih žena koje su se doselile na jug pokrajine Santa Fe u razdoblju međuraća. Kanim se poslužiti biografskom metodom i među njezinim različitim inačica izabrao sam životnu priču da bih se uživio u obiteljsku svakodnevnicu iseljeničkoga života, preko dviju žena koje su se iselile s otoka Hvara u ruralnu zonu juga pokrajine Santa Fe. U prevladavajućoj slici iseljavanja u Argentini prevladava vizija prvenstveno muškoga pothvata i, premda je došlo do stanovitoga napretka u zadnjim desetljećima, nastojanja da se istraže migracije sa stanovišta odnosa među spolovima i dalje su slaba, što pogotovo vrijedi u slučaju hrvatskoga iseljavanja. Za ovu studiju naumio sam skupiti iseljenička iskustva dviju hrvatskih žena, majke i kćeri, i analizirati ulogu žena u zajednici podrijetla i zajednici usuda. Za prvu stvar sam napravio intervju s članovima njihovih obitelji koji još žive na Hvaru, a za zajednicu sudbine raspolazem intervjuima obavljenim između 1998. i 2000., pri čem nastojim kombinirati jedne i druge.

El presente trabajo intenta dar cuenta de las dinámicas familiares, las experiencias de vida, las redes de migración y las construcciones identitarias de mujeres croatas que migraron al sur santafesino en el período de entreguerras mundiales. Me propongo utilizar el método biográfico, y entre sus diversas acepciones, adopto el relato de vida, para asomarme a la cotidianidad familiar que acarrea la inmigración, a través de dos mujeres que migraron desde la isla de Hvar a la zona rural del sur santafesino. Dentro de la narrativa hegemónica sobre las migraciones hacia la Argentina, prevalece una visión de éstas como una empresa principalmente masculina y, aunque se han producido algunos avances en las últimas décadas, los esfuerzos para indagar las migraciones desde un punto de vista que incluya las relaciones de género resultan todavía escasos y más aun lo son en el caso de la migración croata. Para este estudio intenté recuperar las experiencias migratorias de dos mujeres croatas, madre e hija, y analizar el rol de la mujer en la comunidad de origen y de destino. Para la primera realicé entrevistas a sus familiares que aún viven en la isla y para la comunidad de destino cuento con entrevistas realizadas entre 1998 y 2000, intentando así interactuar entre ambas.

Ključne riječi: biografska metoda, životna priča, migracija, spol, identitet

Palabras clave: método biográfico, relato de vida, migración, género, identidad

Rezultati prvoga digitalnoga popisa stanovništva Hrvata i njihovih potomaka u Republici Argentini

Resultados del Primer Censo Digital de los croatas y sus descendientes de la República Argentina

Cristian Sprljan, csprljan@yahoo.com, censocroata@gmail.com.ar

Jelena Nadinic, jnadinic@gmail.com

Iva Vidic, ivavidic@yahoo.com.ar

Neovisan i autonoman projekt iz Argentine; smišljen i planiran od autora, sazvan od predstavnika Argentine pred Savjetom Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske i pod pokroviteljstvom Veleposlanstva Republike Hrvatske u Buenos Airesu. Cilj je popisa stanovništva da se dozna broj, rasprostranjenost, obrazovanje i interesi Hrvata i njihovih potomaka koji danas žive u Argentini. Ubuduće želimo da popis postane generator društvenih, kulturnih i gospodarskih mreža povezanosti između Hrvata, njihovih potomaka, kao i između Hrvatske i Argentine. Namjera nam je očuvati, održavati i poticati hrvatsku kulturu i identitet u Argentini i ojačati veze Argentine i Hrvatske.

Proyecto independiente y autónomo de la Argentina; ideado y diseñado por los autores, convocado por representantes de la Argentina ante el Consejo del Gobierno de la República de Croacia para los Croatas que viven fuera de la República de Croacia y auspiciado por la Embajada de la República de Croacia en Buenos Aires. El objetivo del Censo es conocer el número, distribución, formación e intereses de los croatas y sus descendientes que hoy viven en Argentina. A futuro pretendemos que el censo se convierta en un generador de redes sociales, culturales y económicas entre los croatas, sus descendientes y entre Croacia y la Argentina. Nuestra intención es preservar, mantener y fomentar la cultura y la identidad croata en Argentina, así como fortalecer su relación con Croacia.

Ključne riječi: popis stanovništva, statistika, demografija, planiranje, mreže

Palabras clave: censo, estadística, demografía, planificación, redes

Hrvatska iseljenička književnost u Čileu - kratak pregled

Literatura emigrante croata en Chile, una breve revisión

Una Stipetić-Kalinić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, una.stipetic@yahoo.com

U ovom radu riječ je o hrvatskom iseljentištvu u Čileu i njegovoj kulturnoj djelatnosti, ponajprije književnosti, i to putem opisa književne djelatnosti i interpretacije kratkih priča troje vrlo važnih i priznatih autora, potomaka hrvatskih doseljenika. Opisana je tipična iseljenička problematika s posebnim osvrtom na Čile, a promatrana je kroz prisutnost i razvoj te teme u književnim djelima troje autora: Eugenija Mimice Barassija, Ramóna Díaza Eterovića i Juana Mihovilovicha Hernándeza. Analizom sadržaja njihovih djela dolazimo do zaključka kako su hrvatsko porijeklo i iskustvo odrastanja u multikulturalnom i višejezičnom okruženju (kod nekih autora) vrlo važni za njihovo stvaralaštvo - u djelima sve trojice autora likovi su često potomci hrvatskih doseljenika, kod nekih ima i autobiografskih elemenata i općenito je prisutna 'iseljenička problematika' – svakako se time i svrstavaju u skupinu autora iseljeničke književnosti. Najviše čileanskih književnika hrvatskoga porijekla s područja je Punta Arenasa, a ukupno ih ima oko sto pedeset, s objavljenim barem jednim književnim djelom, a zastupljeni su svi književni rodovi. Čileanski su Hrvati od istaknutih književnika 'dali' i središnjega osuvremenitelja čileanskoga kazališta i drame, Sergia Vodanovića, a i jednoga od najpoznatijih čileanskih književnika uopće, Antonija Skarmetu (izvorno Škrmeta), koji je rođen 1940. u Antofagasti kao potomak doseljenika s otoka Brača.

Este trabajo trata sobre la emigración croata en Chile y sus actividades culturales, principalmente la literatura, a través de la descripción de las actividades literarias y la interpretación de cuentos de tres autores muy importantes y reconocidos, descendientes de inmigrantes croatas. Se describe la problemática emigratoria típica, con especial referencia a Chile, y se observa su presencia y desarrollo en las obras de tres autores: Eugenio Mimica Barassi, Ramón Díaz Eterović y Juan Mihovilovich Hernández. Mediante el análisis de contenido de sus obras, llegamos a la conclusión de que el origen croata y la experiencia de crecer en un entorno multicultural y multilingüe (en algunos autores) son muy importantes para su trabajo: en las obras de los tres autores los personajes suelen ser descendientes de croatas, en algunos casos presentan elementos autobiográficos y, en general, está presente la problemática migratoria, elementos que permiten afirmar su pertenencia al grupo de autores de la literatura emigrante. La mayoría de escritores chilenos de origen croata son de la zona de Punta Arenas, en total unos ciento cincuenta cuentan con al menos una obra literaria publicada, y están representados todos los géneros literarios. Entre estos escritores prominentes, también debemos mencionar a un referente central y modernizador del drama y teatro contemporáneo chileno, Sergio Vodanović, así como a uno de los escritores chilenos más conocidos, Antonio Skarmeta (originalmente Škrmeta), nacido en 1940 en Antofagasta como descendiente de inmigrantes de la isla de Brač.

Ključne riječi: Čile, iseljentištvo, književnost, Hrvati, književno djelo, kulturna djelatnost, hrvatsko porijeklo

Palabras clave: Chile, emigración, literatura, croatas, obra literaria, actividad cultural, origen croata

Savezna država Sonora, migracije i utjecaj iseljništva porijeklom s područja južnoga Jadrana na ekonomski razvoj

El Estado Unido de Sonora, las migraciones y la influencia de los emigrantes del sur del Adriático en el desarrollo económico

Gordan Stojovic, Centar za američke studije (Crna Gora), gordans@gmail.com

Ivanovic Ivan, Centar za američke studije (Crna Gora)

Krajem devetnaestoga stoljeća dogodio se značajan migracijski i remigracijski val tijekom kojega se u glavnom gradu Hermosillo te Ciudad Obregón naselio velik broj obitelji sa širega područja Južnoga Jadrana (dijelova koji obuhvaćaju Republiku Hrvatsku i Crnu Goru), a posebice iz područja Paštrovića u Crnoj Gori. Njihovo naseljavanje u Sonoru značajno je utjecalo na razvoj nekih segmenata poljoprivrede, ribarstva, ali i trgovine na tada vrlo važnom putu koji je preko pustinje u Sonori vodio do rudarskih dijelova Arizone i Nevade. U radu je prikazan razvoj te male zajednice od njihova naseljavanja zapadne obale Meksika sve do danas kada su njihovi potomci među najutjecajnijim osobama te savezne meksičke države, prije svega Claudia Pavlovich aktualna guvernerica i redatelji Alejandro Sugich i Gaston Pavlovich.

A finales del siglo XIX se produjo una importante ola migratoria y re-migratoria, durante la cual se estableció en Hermosillo, capital del estado de Sonora, y en Ciudad Obregón, un gran número de familias provenientes del área del Adriático Sur (partes que comprenden la República de Croacia y Montenegro), especialmente de la zona de Paštrović, en Montenegro. Su asentamiento en Sonora influyó significativamente en el desarrollo de algunos segmentos de la agricultura y la pesca, pero también del comercio, en el entonces muy importante camino que atravesaba el desierto de Sonora hasta las zonas mineras de Arizona y Nevada. En el trabajo se presenta el desarrollo de esta pequeña comunidad, desde su llegada a la costa oeste de México hasta el día de hoy, en que sus descendientes se encuentran entre las personalidades más influyentes de este estado federal mexicano, como la actual gobernadora Claudia Pavlovich y los cineastas Alejandro Sugich y Gaston Pavlovich, entre otros.

Ključne riječi: Meksiko, Sonora, Južna Kalifornija, Paštrovići, Crmnica, Boka kotorska

Palabras clave: México, Sonora, Baja California Sur, Paštrovići, Crmnica, Bahía de Kotor

Dva hrvatska udžbenika za iseljeničke škole u Čileu iz 1916. godine

Dos libros de texto croatas para las escuelas de emigrantes en Chile en el año 1916

Branko Šuštar, Slovenski šolski muzej (Ljubljana, Slovenija), branko.sustar@guest.arnes.si

Udžbenici za hrvatsko iseljeničko školstvo u Čileu nastali su 1916. godine zalaganjem južnoslavenske emigracije u Južnoj Americi usmjerene protiv Austro-Ugarske za jugoslavensku državu i djelovanjem Jugoslovenske narodne obrane – JNO. Tako su i škole za djecu hrvatskih, uglavnom dalmatinskih, iseljenika imale naziv Jugoslovenska škola. Hrvatski udžbenik »Početnica« iz 1916. godine, pripremljen za školovanje ponajviše djece dalmatinskih emigranata u gradu Punta Arenas u pokrajini Magallanes na jugu Čilea, ima takvo političko usmjerenje i u naslovu: »*Početnica za Jugoslovenske škole u Čileanskoj Republici. Uredili S. Brnčić, P. Gašić, P. Hrdalo, L. Rismondo, Punta Arenas: El Magallanes, 1916.*« Taj su udžbenik za početnu nastavu čitanja i pisanja na »našem jeziku« za novootvorenu školu u Punta Arenasu pripremila četvorica tamošnjih hrvatskih iseljenika, poznata i po svojem kulturnom djelovanju. »Početnica« je tiskana uz potporu Vicka Kusanovića, rođenoga Bračanina, financijski uspješnoga emigranta i utjecajnoga člana vodstva JNO. Po metodološkom pristupu »Početnica« se nadovezuje na hrvatske početnice koje su izlazile u Austro-Ugarskoj, a po sadržaju i na politička nastojanja emigracije u Južnoj Americi i JNO. Ta je orijentacija vidljiva i u dodatku – neuobičajenom za udžbenike – o naseljavanju Jugoslavena u Čile. U ovom istraživanju »Početnica« se uspoređuje s tadašnjim hrvatskim udžbenicima za osnovnu školu, ali i s »Čitankom«, koju je Marcel Kolin priredio u isto vrijeme za sličnu iseljeničku školu u Antofagasti u Čileu – »*Jugoslovenska čitanka: za niže i više razrede jugoslovenskih pučkih škola, M. Kolin, Antofagasta, 1916.*«. Izlaganje se uz povijest obrazovanja dotiče i pitanja nacionalnoga, državnoga i jezičnoga identiteta emigranata iz Dalmacije u Čileu tijekom Prvoga svjetskoga rata. Rad je pripremljen uzimajući u obzir udžbenike toga vremena, emigrantsku periodiku u Punta Arenasu (Domovina, Jugoslovenska domovina 1915. – 1917.), a i literaturu.

Los libros de texto para la educación de los emigrantes croatas en Chile aparecieron en 1916 como resultado del esfuerzo de los eslavos del sur emigrados a Sudamérica, en el marco de las acciones de la Defensa Nacional Yugoslava [Jugoslovenska narodna obrana (JNO)] dirigidas contra el Imperio austrohúngaro y por el Estado yugoslavo. En consonancia con ello, las escuelas para los hijos de los emigrantes croatas, dálmatas en su mayoría, recibieron el nombre de escuelas yugoslavas. El libro de texto *Početnica*, de 1916, preparado para la educación de esos niños en la ciudad de Punta Arenas, situada en la provincia de Magallanes, en el sur de Chile, tenía tal orientación política incluso en su título: *Libro inicial para las Escuelas Yugoslavas en la República de Chile*. Editado por S. Brnčić, P. Gašić, P. Hrdalo, L. Rismondo, Punta Arenas: El Magallanes, 1916 [*Početnica za Jugoslovenske škole u Čileanskoj Republici*]. Este libro de texto para la enseñanza inicial de la lectura y la escritura en "nuestra lengua" fue elaborado por cuatro emigrantes croatas, también conocidos por sus actividades culturales, para la entonces recientemente inaugurada escuela de Punta Arenas. El libro se imprimió con el apoyo de Vicko Kusanović, un emigrante nativo de la isla de Brač, económicamente exitoso y miembro influyente de la dirección de JNO. Según su enfoque metodológico, esta publicación es similar a los libros croatas de ese tipo que se publicaban en Austria-Hungría, en tanto que, según su contenido, se relaciona con las aspiraciones políticas de la emigración en América del Sur, particularmente con la JNO. Esta orientación también es visible en el agregado -inusual en los libros de texto- sobre el asentamiento de los yugoslavos en Chile. En esta investigación se realiza una comparación entre *Početnica* y los libros de texto croatas para la escuela primaria de aquel momento, pero también entre este libro y *Čitanka*, escrito en la misma época por Marcel Kolin para una escuela de similares características en Antofagasta: Libro de texto yugoslavo: para grados inferiores y superiores de la escuela primaria yugoslava, M. Colin, Antofagasta, 1916. [*Jugoslovenska čitanka: za niže i više razrede jugoslovenskih pučkih škola*]. Junto con la historia de la educación, la ponencia se centra en la cuestión de la identidad nacional, estatal y lingüística de los emigrantes de

Dalmacia en Chile durante la Primera Guerra Mundial. Para este trabajo se toman en cuenta los libros de texto de la época, las publicaciones periódicas de emigrantes en Punta Arenas (Patria, Patria Yugoslava 1915-1917) y bibliografía especializada.

Ključne riječi: udžbenici, početnica, čitanka, Punta Arenas, Antofagasta

Palabras clave: libros de texto, manuales, escuela, Punta Arenas, Antofagasta

Misionarsko djelovanje franjevac provincije sv. Jeronima i njihova uloga u očuvanju hrvatskoga identiteta među hrvatskim iseljenicima u Argentini

La obra misionera de los franciscanos de la Provincia de San Jerónimo y su papel en la preservación de la identidad croata entre los emigrantes croatas en Argentina

Stipe Tadić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, stadic@hrstud.hr

Vine Mihaljević, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, vine.mihaljevic@pilar.hr

Hrvatski katolički svećenici svojim su duhovno-pastoralnim, karitativnim, odgojno-obrazovnim i kulturnim djelovanjem dali snažan obol vjerničkomu životu naših iseljenika te su pridonijeli u očuvanju njihova hrvatskoga, kulturnoga i narodnoga identiteta posvuda u svijetu. Ovdje je pak riječ o organiziranom pastoralnom djelovanju hrvatskih katoličkih misionara u Južnoj Americi, a posebice u Argentini. U Argentinu, najviše u Buenos Aires, doselio se veliki broj hrvatskih iseljenika prije i poslije Prvoga svjetskoga rata. Na zamolbu biskupa 1925., katolički biskupi u Hrvatskoj obratili su se redovničkim zajednicama da pošalju svoje svećenike koji bi vršili duhovnu i pastoralnu skrb hrvatskih iseljenika u Argentini. Prvi misionari bili su franjevci Franjevačke provincije sv. Jeronima koji su osim duhovne i pastoralne skrbi, aktivno i zauzeto djelovali na karitativno-socijalnom, te na obrazovnom i kulturnom području što je bitno pridonijelo očuvanju hrvatskoga katoličkoga identiteta naših iseljenika. Prvi svećenik misionar u Argentini bio je franjevac Provincije sv. Jeronima iz Zadra o. Leonardo Rusković koji je 27. lipnja 1929. doputovao u Buenos Aires, glavni grad Argentine.

A través de sus obras espiritual-pastorales, caritativas, educativas y culturales, los sacerdotes católicos croatas han dado un fuerte impulso a la vida religiosa de nuestros emigrantes y han contribuido a la preservación de su identidad, cultural y nacional croata en todo el mundo. Aquí, no obstante, nos referiremos a la acción pastoral organizada por misioneros católicos croatas en América del Sur y, especialmente, en Argentina. En este país, principalmente en Buenos Aires, se estableció un gran número de emigrantes croatas, antes y después de la Primera Guerra Mundial. A pedido del obispo, en 1925 los obispos católicos de Croacia hicieron un llamado a las comunidades religiosas para que enviaran a sus sacerdotes para brindar asistencia espiritual y pastoral a los emigrantes croatas en Argentina. Los primeros misioneros fueron los franciscanos de la Provincia Franciscana de San Jerónimo quienes, además de la asistencia espiritual y pastoral, actuaron diligentemente en los campos social-caritativo, educativo y cultural, lo que contribuyó significativamente a la preservación de la identidad católica croata de nuestros emigrantes. El primer sacerdote misionero en Argentina fue un franciscano de la Provincia de San Jerónimo de Zadar, el padre Leonardo Rusković, quien llegó a Buenos Aires, la capital de Argentina, el 27 de junio de 1929.

Ključne riječi: hrvatske katoličke misije, Franjevačka provincija sv. Jeronima, Argentina, duhovno pastoralni rad, kulturno obrazovni rad

Palabras clave: misiones católicas croatas, Provincia Franciscana de San Jerónimo, Argentina, trabajo espiritual pastoral, trabajo cultural y educativo

Patricia Štambuk. Pogodak u srce tame

Patricia Stambuk. Un golpe al corazón de la oscuridad

Tuga Tarle, Sveučilište u Zadru, tugatarle@gmail.com

Lakutaia le kipa, poznata kao Rosa Yagán, povjerila je svoju životnu priču sredinom 1970-ih novinarki i publicistkinji Patriciji Štambuk ne sluteći pritom da će to biti prijelomni povijesni trenutak u percipiranju kulture autohtonih naroda u čileanskom društvu i izazvati brojne reakcije, kajanje i kritiku, kako na političkom, tako i na kulturnom polju u sredini u kojoj su europski kolonizatori posve zanemarili i gotovo uništili domorodačke narode. To svjedočanstvo o Yagánima, stanovnicima područja Cape Horna, o njihovim običajima i jeziku, o ulozi žene u zajednici koja je uvijek bila na margini, o borbi za preživljavanje u okrutnim prirodnim uvjetima danas je dio neprocjenjive baštine i povijesti Čilea. Apokaliptički zvuči Rosina rečenica: “Ja sam posljednja od rase Wollaston” kojom je konačno probijeno srce tame kolektivnoga zaborava. Tom se gestom dvije žene (Rosa i Patricia) izravno obraćaju kolektivnoj savjesti potičući promjene koje će, osim isprike vlasti za zlodjela istrjebljenja jedne narodnosne skupine, barem donijeti iskorak spram integracije drugih pripadnika autohtonih naroda u korpus mainstreama čileanskoga društva. Za njih do tada nije vrijedila univerzalna paradigma ljudskih prava. To se osobito odnosilo na autohtone žene marginalizirane, kako od vlastitih sunarodnjaka, tako i od različitih ženskih pokreta. Ovaj rad ističe ulogu Rose Yagán, a posredno i Patricije Štambuk u osvještavanju čileanskoga društva o nepopravljivoj šteti koju su europski doseljenici napravili autohtonoj ženi i njezinu narodu razaranjem njihova univerzuma.

Lakutaia le kipa, conocida como Rosa Yagán, confió la historia de su vida a la periodista y escritora Patricia Stambuk a mediados de la década de 1970, sin saber que esto sería un punto de inflexión en la percepción de la cultura de los pueblos originarios en la sociedad chilena y que provocaría numerosas reacciones, remordimientos y críticas, tanto en el ámbito político como en el cultural, en un contexto de completo descuido y casi destrucción de los pueblos originarios por parte del colonizador europeo. Este testimonio de los Yaganes, habitantes de la zona del Cabo de Hornos, de sus costumbres y su lengua, del papel de la mujer en una comunidad que siempre estuvo al margen, de la lucha por sobrevivir en las duras condiciones naturales, es hoy parte de una herencia invaluable y de la historia de Chile. Suena apocalíptica la frase de Rosa “Soy la última de la raza de Wollaston”, con la que se quebró finalmente el corazón de la oscuridad del olvido colectivo. Con este gesto, dos mujeres (Rosa y Patricia) se dirigen directamente a la conciencia colectiva, impulsando cambios que, además del pedido de disculpas por parte del gobierno por las atrocidades del exterminio de una etnia, supusieron al menos un paso hacia la integración de otros pueblos autóctonos en el corpus *mainstream* de la sociedad chilena. Hasta entonces, para esos pueblos no había tenido validez el paradigma universal de los derechos humanos. Esto es especialmente cierto en el caso de las mujeres indígenas marginalizadas, tanto por sus propios connacionales como por varios movimientos de mujeres. Este trabajo destaca el papel de Rosa Yagán, e indirectamente de Patricia Stambuk, en la sensibilización de la sociedad chilena sobre el daño irreparable que los inmigrantes europeos hicieron a la mujer indígena y su pueblo al destruir su universo.

Ključne riječi: žena, kultura, autohtoni narod, baština, iskorjenjivanje

Palabras clave: mujer, cultura, pueblos autóctonos, patrimonio, erradicación

“Živ sam jer sam napisao”: književno stvaralaštvo čileansko-hrvatskih pisaca kao bijeg od iskorijenjenosti i samoće

“Porque escribí estoy vivo”: la escritura literaria de los chileno-croatas como una escapatoria ante el desarraigo y la soledad

Marta Tomić, Pontificia Universidad Católica de Chile, mtomicl@uc.cl

Cilj je izlaganja istražiti uzroke stoljetne prisutnosti hrvatskih doseljenika i njihovih potomaka u čileanskoj književnosti XX. stoljeća. Uvidom u književni korpus autora poput Nicolása Mihovilovica (1916.-1986.), Dominga Mihovilovica Tessiera (1918.-2014.), Antonija Skármete (1940.), Juana Mihovilovicha (1951.) i Ramóna Díaza Eterovica (1956.), jasno dolazi do izražaja njihova “poetika prijelaza”. Stalnim prisjećanjem prepunim nostalgije, ti književnici obnavljaju osobe, idiolekte, načine društvenosti i prostore – domove, gradove, ulice i građevine – ispunjene simbolizmom stare hrvatske domovine, ponajprije dalmatinskoga otoka Brača. Izlaganje se temelji na dvjema pretpostavkama. Prva pretpostavka proizlazi iz promišljanja o književnom djelovanju Rolanda Barthesa, prema kojoj smisao i važnost književnosti počiva na činjenici da se ona bavi upravo jezikom kao jednim od temeljnih ljudskih značajki, u kojem su preslikane društvene prilike, spoznaje, ideologije i najintimnija ljudska iskustva. Druga pretpostavka proizlazi iz filozofske misli Edwarda W. Saída, prema kojoj migracije i egzil predstavljaju jedno od najtraumatičnijih čovjekovih iskustava. Na temelju ovih tvrdnji zaključit će se da pisana djelatnost čileansko-hrvatskih autora predstavlja svojevrsnu *ars poetica*, budući da je za sve ove književnike pisanje bio jedini autentični i dostojanstven način borbe s iskustvom iskorijenjenosti i samoće, prouzrokovanim naglim prekidom veze s prošlošću i njihovim rodnim krajem.

La ponencia se propone investigar las causas de la presencia secular de los inmigrantes croatas y de sus descendientes en la literatura chilena del siglo XX. A partir de un corpus selecto de autores como Nicolás Mihovilovic (1916-1986), Domingo Mihovilovic Tessier (1918-2014), Antonio Skármeta (1940), Juan Mihovilovich (1951) y Ramón Díaz Eterovic (1956), quedará en evidencia que sus obras están marcadas por una poética de tránsito que, a través de un acto de memoria cargado de un fuerte sentimiento de nostalgia, reconstruye las personas, los idiolectos, las maneras de sociabilidad y los espacios –ciudades, hogares, calles, edificios– llenos de simbolismo de su vieja patria croata, muy específicamente de la isla dalmata de Brač. A partir de las reflexiones acerca del sentido del quehacer literario de Roland Barthes, pronunciadas en el marco de la Lección inaugural de la cátedra de Semiología literaria del Collège de France en 1977, es posible entender la literatura como un discurso estético catalizador de las condiciones de su contexto, de la subjetividad individual y colectiva, de los saberes e imaginarios sociales y de su circulación, logrando escribir aquello que se supone indecible. Es precisamente la literatura el medio que conserva el privilegio de imaginar y elaborar un lenguaje límite, es decir, aquel lenguaje en el que se plasman las experiencias más traumáticas y delicadas del ser humano. Partiendo del supuesto de que la migración y posteriormente el exilio, son algunas de las experiencias más traumáticas del ser humano, se revelará que la escritura de los autores chileno-croatas representa, en realidad, un *ars poetica* de aquellos sujetos que en el acto de escribir encontraron la única forma de mantener una actitud auténtica y dignificadora ante la experiencia del desarraigo, causada por el corte abrupto del vínculo con su pasado y su tierra natal.

Ključne riječi: pisanje, čileansko-hrvatski, migracija, iskorijenjenost, nostalgija

Palabras clave: escritura, chileno-croata, migración, desarraigo, nostalgia

Dom u kvartu Boedo

El Dom de Boedo

Paula Tresols, Universidad de Buenos Aires / Fundación Caleidoscopio, pautresols@hotmail.com

Ovom prilikom htjela bih nastaviti raniju prezentaciju o psihološkim aspektima migracijskih procesa, s fokusom na situacijama življenim u Domu. Tijekom godine obavljala sam različite aktivnosti s različitim protagonistom u svakoj od njih. Treba ih opisati, ispričati što se vidjelo, čulo, omirisalo. Položaj muškarca i žene. Što je značio prostor tjednoga susreta, što je značio prostor godišnjega sastanka. Ljeta u ljetnikovcu, kako su se radile pripreme u tjednu za primanje vikendom tih osoba koje se toliko očekuju trenutak gostoprimstva. Što i kako se živjelo u svakom od tih prostora. Boraviti, ograničen, s granicama označenim rubovima ljetnikovca, iz zemlje koja u tom trenutku nije imala vlastiti teritorij, ali je imala ljude koji su joj pripadali i koji su je oživljavali u sebi, u svakom od njih, premda u drugoj zemlji, ali ipak su čvrsto vjerovali da će se vratiti na svoje mjesto, u svoju zemlju, u svoj zavičaj. Prenijeti život djevojčice, koji je bio između stvarnoga i izmišljenoga, između crveno-bijelo-plave i bijelo-plave zastave.

Dando continuidad a una presentación anterior sobre aspectos psicológicos de los procesos migratorios, en esta ocasión me gustaría poner el foco en situaciones vividas en el dom. A lo largo del año había distintas actividades y diferentes protagonistas para cada una. Describirlas, contar lo que se veía, lo que se escuchaba, lo que se olía. El lugar del hombre y de la mujer. Qué significaba el espacio de reunión semanal, qué significaba el espacio de reunión anual. Los veranos en la quinta, cómo se hacían los preparativos en la semana para la recepción del fin de semana de esas personas tan esperadas, el momento del agasajo. Qué y cómo se vivía en cada uno de los espacios. El estar, en forma acotada, con límites marcados por el borde de una quinta, de un país que en ese momento no tenía un territorio propio, pero sí tenía personas que le pertenecían y que lo hacían vivir en cada una, aunque en otra tierra, pero resistiendo con la firme convicción de que volverían a su lugar, a su país, a su tierra. Transmitir la vivencia de una niña que estaba entre lo real y lo ficticio, entre la bandera crvena, bijela i plava y la bandera celeste y blanca.

Ključne riječi: življenje, kultura, pripadanje, osjećaji, spol

Palabras clave: vivencia, cultura, pertenencia, sensaciones, género

Ing. dr. Zdravko Sančević. Život i djelo Venezuelanskoga Hrvata

Ing. dr. Zdravko Sančević. Vida y obra de un venezolano-croata

Oliver Zambrano Alemán, Universidad Central de Venezuela, universocroata@gmail.com

Ing. dr. Zdravko Sančević ikona je hrvatske dijasporu u Venezueli i Latinskoj Americi. Imao je veliku karijeru kao naftni inženjer i profesor na Središnjem sveučilištu u Venezueli. Aktivno se zalagao i potpomagao hrvatsku borbu za nezavisnost, a jedno je vrijeme obnašao važne ministarske i diplomatske funkcije za vrijeme vladavine Franje tuđmana. U ovom kratkom biografskom referatu pozabavit ću se njegovim profesionalnim doprinosima venezuelanskomu društvu, kao i radom u korist osamostaljenja Hrvatske i promoviranja kulture toga europskoga naroda ne samo u Venezueli, nego u cijelom svijetu. U tom cilju poslužit ću se dokumentima, knjigama i člancima koje je on napisao, kao i privatnim snimkama razgovora i intervjuja koje sam s njim obavljao tijekom dvaju desetljeća.

El Ing. Dr. Zdravko Sančević es un ícono de la diáspora croata en Venezuela y América Latina. Desempeñó una larga carrera como ingeniero petrolero y profesor en la Universidad Central de Venezuela; además, compaginó estas actividades con una militancia activa en todo lo referente al proceso que condujo a la independencia de Croacia y, tras la misma, ocupó cargos ministeriales y diplomáticos durante el gobierno de Franjo Tuđman. En esta ponencia de corte biográfico, abordaré sus aportes profesionales a la sociedad venezolana, así como su trabajo en pro de la independencia de Croacia y la difusión de la cultura de esta nación europea no sólo en Venezuela, sino en el mundo. Para ello, recurriré a documentos, libros y artículos escritos por él mismo, así como también a registros privados de las conversaciones y entrevistas que sostuvimos durante dos décadas.

Ključne riječi: dijaspora, Venezuela, nafta, neovisnost, diplomacija

Palabras clave: diáspora, Venezuela, petróleo, independencia, diplomacia

Francisco de Miranda i migracija republikanskih ideja od Dubrovnika do Venezuele

Francisco de Miranda y la migración de ideas republicanas de Dubrovnik a Venezuela

Oliver Zambrano Alemán, Universidad Central de Venezuela, universocroata@gmail.com

Općenito se proučavanje migracija veže za masovni pokret ljudi s jednoga područja na drugo, bilo to zbog klimatskih, ekonomskih ili političkih motiva. U ovom referatu pak osovina procesa bit će ideje, preciznije, ideje republikanskoga poretka, koje je krajem osamnaestoga stoljeća čuo i zabilježio prethodnik američke neovisnosti, Francisco de Miranda, u povijesti zapamćen kao “El Generalísimo”, koji je u praskozorje devetnaestoga stoljeća bio predstavnik El Pao-a na prvom Kongresu Venezuele (1811.), i ondje se pozvao na Dubrovačku Republiku i predložio njezin ekonomsko-politički sustav kao uzor za južnoameričku republiku koja nastaje, jer je po njemu taj model bio najprikladniji i u tom je kontekstu nudio najveći broj prednosti. Glavni je cilj diskusija o republikanskim idejama o Dubrovniku u venezuelanskom društvu i za to će se koristiti akti Kongresa, dnevници koje je napisao predsjednik i razni dokumentarni izvori koje omogućuju da se razumiju dinamike obaju društava.

Generalmente, el estudio de las migraciones suele estar asociado al movimiento masivo de personas de un territorio a otro, bien sea por motivos climáticos, económicos o políticos. Sin embargo, en esta ponencia el eje del proceso serán las ideas, específicamente las de orden republicano, que en las postrimerías dieciochescas fueron oídas y registradas por el precursor de la independencia americana, Francisco de Miranda, recordado en la historia como “El Generalísimo”, quien en los albores decimonónicos, fue representante de El Pao en el primer Congreso de Venezuela (1811), donde citó a la República de Dubrovnik y propuso su sistema político-económico como modelo para la naciente república sudamericana, pues a su juicio era el más adecuado y ofrecía la mayor cantidad de ventajas en ese contexto. El objetivo principal es la discusión de las ideas republicanas sobre Dubrovnik en la sociedad venezolana y para ello se utilizarán las actas del Congreso, los diarios escritos por el prócer y distintas fuentes documentales que permitan entender las dinámicas de ambas sociedades.

Ključne riječi: Miranda, migracije, ideje, Dubrovnik, Venezuela

Palabras clave: Miranda, migraciones, ideas, Dubrovnik, Venezuela

Ivan Vučetić – hrvatsko-argentinski CSI

Juan Vucetich: CSI argentino-croata

Josip Zekić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih jezika, zeki.josip1@gmail.com

Ivan Vučetić (*Juan Vucetich Kovacevich*), rođen na Hvaru 1858. godine, u Argentinu je emigrirao 1884. godine. Vučetić nije bio tipičan iseljenik koji bi radio na zemlji već je svojim obrazovanjem težio građanskomu zanimanju pa se tako 1888. godine zaposlio u računovodstvu Centralnoga ureda policije u La Plati, a uskoro postao šef ureda za statistiku. U Argentini je 1891. pokrenuo mjesečnik *Boletín Mensual de Estadística*, posvećen praćenju stope kriminaliteta, te mu je bilo povjereno da na temelju antropometrije Alphonsea Bertillona i zamisli F. Galtona o dokaznoj vrijednosti otisaka prstiju ustroji službu identifikacije osoba. Ubrzo je uveo vlastiti, u svjetskim razmjerima pionirski sustav uzimanja, razvrstavanja i prepoznavanja papilarnih linija prstiju, odnosno omogućio sigurno utvrđivanje identiteta pojedine osobe. Ono što je danas općepoznato kao daktiloskopija; suvremena, najsigurnija i najraširenija metoda utvrđivanja identiteta osoba na temelju papilarnih linija odnosno otiska prsta izum je jednoga Hrvata u Južnoj Americi. U radu koji bih izložio pod temom Doprinosi i utjecaji hrvatske migracije u društvima primitka želio bih staviti fokus na toga, usudio bih se reći, ipak nedovoljno (posebno u hrvatskoj javnosti) poznatoga „Sherlocka Holmesa“ koji je bez sumnje svijet svojim izumom učinio sigurnijim mjestom. U radu će se na temelju dostupne literature analizirati njegov životni put, od rođenja na Hvaru, služenja vojnoga roka u Puli do odlaska u Argentinu te radu i životu u novoj domovini gdje će se proslaviti, ali i voditi iznimno zanimljiv društveni život.

Ivan Vučetić (*Juan Vucetich Kovacevich*) nació en Hvar en el año 1858 y emigró a Argentina en 1884. Vučetić no era un emigrante típico que trabajara en la tierra, sino que con su educación aspiraba a una profesión urbana, por lo que en 1888 ingresó en el Departamento de Contabilidad de la Oficina Central de Policía de La Plata y pronto se convirtió en el jefe de la Oficina de Estadística. En 1891 lanzó el *Boletín Mensual de Estadística*, dedicado a monitorear la tasa de criminalidad, y se le encomendó la creación de un servicio de identificación de personas basado en la antropometría de Alphonse Bertillon y en la idea de F. Galton sobre el valor probatorio de las huellas dactilares. Rápidamente introdujo su propio sistema, pionero a escala mundial, de obtención, clasificación y reconocimiento de las líneas papilares de los dedos y con ello permitió la identificación segura de individuos. Lo que hoy se conoce comúnmente como daktiloscopia, el método moderno más seguro y extendido para determinar la identidad de las personas en base a las crestas papilares o huellas dactilares, es el invento de un croata en América del Sur. En el trabajo, que presentaría bajo el tema Contribuciones e influencias de la migración croata en las sociedades receptoras, me gustaría enfocarme en este, me atrevería a decir todavía no suficientemente conocido (especialmente en la opinión pública croata) “Sherlock Holmes”, quien sin duda hizo del mundo un lugar más seguro. A partir de la literatura disponible, el trabajo analizará su trayectoria vital, desde su nacimiento en Hvar y el cumplimiento del servicio militar en Pula hasta su partida a Argentina, su vida y su obra en la nueva patria, donde se hará famoso y llevará una vida social sumamente interesante.

Ključne riječi: daktiloskopija, emigracija, Vučetić, Argentina, Hrvatska

Palabras clave: daktiloscopia, emigración, Vucetich, Argentina, Croacia

Kulturna problematika u korespondenciji fra Dominika Mandića s Hrvatima u Južnoj Americi

La problemática cultural en la correspondencia de fray Dominik Mandić con los croatas en América del Sur

Tihomir Zovko, Sveučilište u Mostaru, tihomir.zovko@fpmoz.sum.ba

Brojne hrvatske izbjeglice nakon 1945. godine našle su se u Južnoj Americi i započele novi život integrirajući se u tamošnje društvo. Problem jezika i pronalaženja egzistencije bio je primaran, a nakon toga mnogi se uključuju u politički i kulturni život. Izdavačka djelatnost Hrvata u Argentini i drugim zemljama Južne Amerike pružila im je priliku i za ostvarenja na kulturnom polju. U korespondenciji fra Dominika Mandića nalazimo brojna pisma Vinka Nikolića, Luke Fertila, Žarka Vlahe, Marijana Mikca, Frane Nevistića, Ive Rojnice, Marka Sinovčića, Joz Kljakovića, Dušana Žanke i Mladena Žigovića za vrijeme njihova boravka u Južnoj Americi. Mnogima je upravo fra Dominik Mandić pomogao otići u različite zemlje Južne Amerike nakon 1945. godine. U ovom radu usredotočit ću se na kulturna pitanja i suradnju na različitim kulturnim projektima. Nakon dolaska u Chicago 1952. godine, fra Dominik Mandić pokreće nekoliko značajnih kulturnih projekata koji ponekad dolaze u sukob s već postojećim u Argentini, a pokušaja njegovoga stvaranja krovna hrvatskoga emigrantskoga kulturnoga centra u Chicagu nije dao željeni rezultat. Kroz korespondenciju uočavamo brojna pitanja koja su pokrenuta na inicijativu hrvatskih kulturnih djelatnika u Južnoj Americi. Kroz različite vidove izražavanja daju svoj doprinos pokušaju rješavanja hrvatskoga pitanja nakon završetka Drugoga svjetskoga rata.

Después de 1945, muchos refugiados croatas se encontraron en América del Sur y comenzaron una nueva vida integrándose a la sociedad de allí. El problema del idioma y la aseguración de la existencia fueron primordiales y, después de eso, muchos se involucraron en la vida política y cultural. La actividad editorial de los croatas en Argentina y otros países sudamericanos les brindó una oportunidad de realización en el campo cultural. En la correspondencia de fray Dominik Mandić encontramos numerosas cartas de Vinko Nikolić, Luka Fertil, Žarko Vlaho, Marijan Mikac, Frane Nevistić, Ivo Rojnica, Marko Sinovčić, Jozo Kljaković, Dušan Žanka y Mladen Žigović durante su estancia en América del Sur. De hecho, ayudó a muchos, a llegar a diferentes países de Sudamérica luego de 1945. En este trabajo me centraré en cuestiones culturales y en la colaboración en diferentes proyectos de esa índole. Después de su arribo a Chicago en el año 1952, fray Dominik Mandić lanzó varios proyectos culturales importantes que a veces entraron en conflicto con los existentes en Argentina y su intento de crear en esa ciudad un gran centro cultural de la emigración croata no dio el resultado deseado. A través de la correspondencia, notamos una serie de cuestiones planteadas por iniciativa de los trabajadores culturales croatas en América del Sur, quienes por medio de diversas formas de expresión contribuyeron al intento de resolver la cuestión croata después de la finalización de la Segunda Guerra Mundial.

Ključne riječi: fra Dominik Mandić, kultura, novine, knjige, Vinko Nikolić, Jozo Kljaković

Palabras clave: fray Dominik Mandić, cultura, periódicos, libros, Vinko Nikolić, Jozo Kljaković

Izazovi pristupa i rada s arhivskom građom pri istraživanju hrvatskoga iseljništva u Argentini

Desafíos en el acceso y trabajo con material de archivo en la investigación de la emigración croata en Argentina

Nikolina Židek, IE University Madrid / IDES, Argentina, Núcleo de Estudios sobre Memoria, Grupo "Lugares, marcas y territorios de la memoria", nizidek@gmail.com

Nakon istraživanja u (za sada) dvadesetak službenih, odnosno institucionalnih arhiva, petnaestak novinskih arhiva te uvida u nekolicinu osobnih arhiva u sveukupno sedam zemalja u Južnoj Americi i Europi, uz analizu digitalnih arhiva (te društvenih mreža), autorica ovoga izlaganja prikazuje problematiku pristupa arhivima i rada s arhivskom građom prilikom istraživanja hrvatskoga iseljništva u Južnoj Americi, s naglaskom na studij slučaja Argentine. Stoga će ovo izlaganje uvodno predstaviti izazove pronalaženja i pristupa arhivima te njihovoj pristupačnosti (tzv. nevidljive ruke arhivista). Nakon toga će razmotriti različite vrste arhivske građe te odgovarajući rad na njoj: kategorizaciju, analiziranje i smisleno organiziranje materijala pronađenoga u arhivima. U tu svrhu argumentirat će potrebu za odabirom i kontrastiranjem podataka iz različitih arhiva radi dobivanja potpune i objektivne slike, kao i za kritičkim pristupanjem arhivima kao izvorima informacija. Također će analizirati problematiku pronalaska i analize fotografija i pisama. S obzirom na to da se autorica bavi iseljništvom iz perspektive studija sjećanja, iznijet će potrebu za posezanjem za istraživačkim metodama kao što su promatranja, usmena povijest te intervjui – radi nadopune i proširivanja istraživanja. Posebno će se osvrnuti na metodu prikupljanja podataka putem polustrukturiranih intervjua te predstaviti izazove pristupanja ispitanicima te tretiranja njihovih svjedočanstava. Završno će se osvrnuti na stvaranje arhiva za potrebe vlastitoga istraživačkoga procesa i pokušati odgovoriti na pitanje kada treba stati s arhivskim istraživanjem i krenuti na analizu građe i pisanje rezultata.

Después de investigar en (hasta ahora) una veintena de archivos oficiales, es decir, institucionales, una quinceña de archivos de medios de comunicación, y de tener acceso a varios archivos personales en un total de siete países en Sudamérica y en Europa, además de analizar archivos digitales (y redes sociales), en esta ponencia se presentará la problemática de acceso a archivos y de trabajo con los materiales de archivo durante la investigación de la emigración croata en Sudamérica, en este caso en Argentina. Por lo consiguiente, a modo de introducción se presentarán los desafíos de encontrar y acceder a archivos, y de su accesibilidad (las así llamadas manos invisibles de los archivistas). Luego se analizarán los distintos tipos de material de archivo y el trabajo correspondiente: la categorización, el análisis y la organización lógica de material recopilado. Con ese propósito se argumentará la necesidad de seleccionar y contrastar los datos de distintos archivos para obtener una visión completa y objetiva, como también de un tratamiento crítico de los archivos como fuentes de información. Asimismo, se analizará la problemática de búsqueda y análisis de fotografías y cartas personales. Tomando en consideración que la ponente estudia la emigración desde la perspectiva de los estudios de la memoria, expresará la necesidad de complementar la investigación de archivos con métodos de observación, historia oral y entrevistas. Hará una referencia especial al método de recolección de datos a través de las entrevistas semi-estructuradas y presentará los desafíos de acceso a los entrevistados y de tratamiento de sus testimonios. Finalmente, comentará la creación de archivos para las necesidades de investigación específicas e intentará responder a la pregunta acerca de cuándo hay que parar con la investigación de archivos y empezar a analizar el material recopilado y escribir los resultados.

Ključne riječi: arhivi, arhivska građa, pristup, rad na arhivima, intervjui

Palabras clave: archivos, material de archivo, acceso, trabajo en archivos, entrevistas

Potomci hrvatskih iseljenika i demokršćanstvo u Čileu

Los descendientes de emigrantes croatas y la democracia cristiana en Chile

Jakov Žižić, Hrvatsko katoličko sveučilište, jakov.zizic@unicath.hr

Demokršćanstvo je jedna od najvažnijih i najutjecajnijih političkih snaga u suvremenom Čileu. Dvoje potomaka hrvatskih iseljenika bili su predsjednici čileanske Demokršćanske stranke (PDC) odnosno njezine preteče Nacionalne falange (FN). Potomci hrvatskih iseljenika bili su i zastupnici, senatori i državni ministri iz reda PDC-a, a neki i danas obnašaju te dužnosti. U ovom će se radu prikazati uloga i utjecaj potomaka hrvatskih iseljenika u nastanku i razvoju FN-a i PDC-a te će se objasniti politička povezanost potomaka hrvatskih iseljenika i demokršćanstva u Čileu.

La democracia cristiana es una de las fuerzas políticas más importantes e influyentes del Chile contemporáneo. Dos descendientes de emigrantes croatas fueron presidentes del Partido Demócrata Cristiano (PDC) o de su predecesor, la Falange Nacional (FN). Varios descendientes de emigrantes croatas también fueron diputados, senadores y ministros por el PDC y algunos todavía ocupan estos cargos en la actualidad. En este trabajo se presentará el papel y la influencia de los descendientes de emigrantes croatas en el surgimiento y desarrollo de la FN y del PDC y se explicará la conexión política entre los descendientes de emigrantes croatas y la Democracia Cristiana en Chile.

Ključne riječi: hrvatsko iseljništvo u Čileu, demokršćanstvo u Čileu, politička integracija iseljenika, Radomiro Tomic Romero, Carolina Goić Borojević

Palabras clave: emigración croata en Chile, democracia cristiana en Chile, integración política de los emigrantes, Radomiro Tomic Romero, Carolina Goić Borojević

2022.